

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ผู้วิจัย ได้ศึกษาผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Qualitative research and Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓ รูป/คน เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัย ได้แจกแบบสอบถาม จำนวน ๒๘๕ ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้นำเสนอข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการสาธารณูปการ

๔.๒ การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ

๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการสาธารณูปการ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้วยเหตุที่ว่า พระสังฆาธิการ เป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองแต่ละวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมายและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น มีหน้าที่ส่งเสริมการจัดการและพัฒนาการสาธารณูปการให้เป็นไปด้วยดี มีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุ

สามเณร โดยการพัฒนาวัดวาอารามในเขตพื้นที่ปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม เป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน บำรุงรักษาการสาธารณูปการทั้งปวง นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน ก็มีส่วนมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์การเช่นกัน อาจจะมาจากการหาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การปฏิบัติหน้าที่ดูแลการสาธารณูปการไม่ต่อเนื่องเพราะมีปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย มีภาระหน้าที่มากมายไม่มีผู้แทน การติดต่อประสานงานไม่ดี การดำเนินงานสาธารณูปการมีข้อจำกัด และการทำงานการสาธารณูปการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบันก็ยังมีปัญหายู่มากมายหลายประการ เช่น วัสดุสิ่งของปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รั้วรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้าออกเป็นต้น ในแต่ละวัดยังขาดวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างต่างๆ ยังมีสภาพทรุดโทรม ไม่พร้อม ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่สบายะ ไม่สะอาด ไม่เป็นระเบียบ จำเป็นต้องมีการพัฒนาและทำการแก้ไข ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากร

ประเด็นคำถามว่า “ด้านบุคลากร ผู้บริหารควรจะให้มีความสำคัญเรื่องอะไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) บุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสาธารณูปการ ถ้าบุคลากรไม่เข้าใจงานที่รับผิดชอบก็จะส่งผลให้งานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่ถ้าได้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจก็จะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ^๑

(๒) คนมีปัญหามากที่สุดคือคนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ และมีประสิทธิภาพ ถ้าได้คนที่ไม่เข้าใจงานเข้ามาทำงานก็จะทำให้งานเกิดความเสียหายได้^๒

(๓) อันดับแรกเรื่องคนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ถ้าได้คนที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเข้ามาทำงานก็จะทำให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพ ความสำคัญเป็นเช่นนี้ จึงควรจะให้มีคณะกรรมการเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ กำกับดูแลแต่ละด้าน^๓

^๑สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหว้า ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^๒สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^๓สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

(๔) เรื่องบุคลากรมีความสำคัญที่สุด ถ้าคนมีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจ ก็จะทำให้งานมีประสิทธิภาพ ถ้าคนบริหารงานไม่เป็นก็จะทำให้การทำงานเสียได้ การจัดการทุกสิ่งทุกอย่างถ้าได้คนที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความใส่ใจในงานด้วยก็จะทำให้งานบรรลุถึงความสำเร็จอย่างแน่นอน^๕

(๕) บุคลากรมีความสำคัญที่สุด ถ้าหากว่าได้คนที่มีความรู้ มีความสามารถ มีความเข้าใจ งาน มีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้งานประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน^๖

(๖) เรื่องบุคลากรมีปัญหามากที่สุด ถ้าคนไม่มีความรู้ในการทำงานรับรองได้เลยว่า วัดเสียหายอย่างน่าเวทนา เมื่อเป็นเช่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องการคนที่มีความรู้ความเข้าใจเข้ามาทำงาน ส่วนการบริหารจัดการก็มีปัญหา เช่น การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถหลังเก่าซึ่งสร้างมาเป็นร้อยปี ทางราชการต้องการให้ทางวัดยกเป็นโบราณสถาน ทางวัดเห็นด้วยก็ได้พยายามดำเนินการส่งเรื่องไปที่กรมศิลปากรแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการตอบรับ ดิตขัดที่กระบวนการทำงานเกิดความล่าช้า^๗

(๗) คนเป็นปัญหาอุปสรรคมาก เรื่องคนถึงจะมีความรู้ แต่ถ้าคนๆ นั้นไม่มีจิตวิญญาณ มีโทสะ มีความโลภ งานที่ได้มอบหมายสั่งการลงไป เมื่อคนๆ นั้นไม่ยอมปฏิบัติตามหรือทำตามจะด้วยเหตุผลใดก็ตามก็จะทำให้งานนั้นๆ เสียหาย สุดท้ายก็เสียเงินโดยเปล่าประโยชน์^๘

(๘) ปัญหาเรื่องคน ข้อสำคัญคนที่จะมาช่วยวัดจะต้องมีน้ำใจ เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสาช่วยงานของวัดอย่างแท้จริง โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน และควรได้คนที่มีความรู้ความเข้าใจ มีความสนใจในการทำงาน^๙

(๙) ปัญหาอุปสรรคการก่อสร้าง สืบเนื่องมาจากคณะกรรมการเป็นผู้บริหารการเงิน เจ้าอาวาสมีข้อจำกัดด้านการเงิน เมื่อเป็นเช่นนั้น การก่อสร้างไม่ก้าวหน้า เนื่องจากเจ้าอาวาสไม่สามารถบริหารจัดการเงินได้อย่างอิสระ ในที่สุดก็มีปัญหาไม่สอดคล้องกัน ควรจะมีการจัดตั้ง

^๕สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองหลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^๖สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมจิต (เพล ทิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอเมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^๗สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^๘สัมภาษณ์ พระครูรัตนสราภิบาล (เสริญ เขมียโย), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^๙สัมภาษณ์ พระครูสิริศรัณรักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

กรรมการขึ้นมา ทั้งฝ่ายสงฆ์ ไวยาวัจกร และคณะกรรมการ เข้ามาช่วยเหลือกำกับดูแลให้ไปในทิศทางเดียวกัน^๙

(๑๐) การก่อสร้างไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ คนต้องมีความรู้ มีความเข้าใจ คนก็มีส่วนสัมพันธ์กับการเงิน คือต้องรู้จักการบริหารการเงิน คือใช้เงินให้เป็นให้ได้ประโยชน์^{๑๐}

(๑๑) การสาธารณูปการเรื่องคนมีปัญหา ปัญหาเกิดจากการบริหารการเงินไม่เป็น บางทีเป็นเรื่องความไม่โปร่งใส ไม่ซื่อสัตย์ในเรื่องตัวเลข จ่ายเงินไม่มีบัญชีรายรับ รายจ่าย และไม่เก็บรักษาเอกสารหลักฐานเอาไว้ เกิดการทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องการเงิน^{๑๑}

(๑๒) การสาธารณูปการเรื่องของคนมีปัญหามาก เจ้าอาวาสหรือไวยาวัจกรมีปัญหากันบ่อยๆ ระหว่างพระกับญาติโยม ต้องมีคนกลางเข้ามาไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจต่อกัน^{๑๒}

(๑๓) การสาธารณูปการเกิดจากปัญหาเรื่องคน ถ้าผู้บริหารวัดมองว่า คนรอบข้างไม่ใช่พวกพ้อง คนงานก็จะไม่ให้ความร่วมมือการทำงานเท่าที่ควร จะทำอะไรก็คอยคัดค้านไม่ให้ทำ เพราะเกรงว่าถ้าทำไปแล้วจะไปเอาเงินมาจากไหน หรือทำไปจะเอาคนที่ไหนมาทำงาน เลยไม่ให้ความร่วมมือคอยกีดกันไม่ให้ทำ^{๑๓}

(๑๔) เรื่องบุคคลมีความสำคัญต่อการดำเนินการเป็นพิเศษ ด้วยก่อสร้างนวัตรใหม่ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งทีทรุดโทรม แต่ถ้าบุคลากรไม่ดี การทำงานทั้งปวงก็จะเสียหายด้วยการประมาท การไม่สนใจในกรณีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นต้น^{๑๔}

^๙ สัมภาษณ์ พระครูสุตภิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอหนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารณวัตร (โพธิ์ทอง จันทสุวณฺโณ), เจ้าคณะอำเภอจตุรัส, วัดราชิ ตำบลกุดน้ำใส อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบลบ้านขวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสสาร (เกลี้ยง พุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสิต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

(๑๕) พระสังฆาธิการต้องรับผิดชอบงานทั้งบุคลากร ด้วยการกำกับดูแลการทำงาน การติดตามผลงาน การแก้ไขปัญหากระบวนการทำงานทั้งคน การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการอย่างต่อเนื่องและด้วยความเสียสละ^{๑๕}

(๑๖) พระสังฆาธิการต้องวางแผนการทำงานให้รอบคอบ ควรจะมีการตั้งคณะกรรมการ เข้ามาบริหาร ช่วยกันกำกับดูแลบุคลากร การเงิน มีไวยาวัจกร ที่สามารถดูแลตรวจสอบได้^{๑๖}

(๑๗) ปัญหาเรื่องคน มีความสำคัญและควรคำนึงมากที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่า ถ้าได้คนมาทำงานคนไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้งานเกิดความเสียหาย ความล่าช้า แต่ถ้าได้คนดีมีความซื่อสัตย์สุจริตมาทำงาน งานก็จะออกมาดีและประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้น พระสังฆาธิการ ควรจะมีหน้าที่กำกับดูแลการสาธารณูปการอย่างจริงจัง ไม่ควรทำเล่นๆ ปล่อยปละละเลยให้เป็นไปตามยถากรรม^{๑๗}

(๑๘) เรื่องบุคลากร บางวัดมีคณะกรรมการกำกับดูแลการสาธารณูปการ รวมทั้งการเงิน เพราะการเงินมีผู้ให้การสนับสนุน เมื่อมีเงินเข้ามาก็มักมีการใช้จ่าย เป็นไปตามวัตถุประสงค์ บางครั้งวัดสร้างนวัตรมใหญ่โตเกินกว่าความจำเป็น ทำให้งบประมาณการก่อสร้างบานปลาย สร้างไม่เสร็จ เมื่อการเงินไม่คล่องตัว ช่างผู้รับงานก็ทิ้งงานในที่สุด^{๑๘}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ มีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ด้วยการพัฒนาวิวัฒนาการในเขตพื้นที่ปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม เป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน พระสังฆาธิการอาจจะมาจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การปฏิบัติหน้าที่ดูแลการสาธารณูปการไม่ต่อเนื่อง เพราะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ มีภาระหน้าที่มากมายไม่มีผู้แทน การติดต่อประสานงานไม่ดี การดำเนินงานสาธารณูปการมีข้อจำกัด และการทำงานการสาธารณูปการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน ก็ยังมีปัญหาย่อยมากมายหลายประการ เช่น วัสดุสิ่งของปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ อาคารเสนาสนะ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ สถูป ภูมิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ถนนและ

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดี ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโคกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโคกนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระมหาวีรุต ธีรวโส, เจ้าคณะอำเภอพนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รั้วรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้าออกเป็นต้น ในแต่ละวัดยังมีวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างต่างๆ ก็ยังมีสภาพทรุดโทรม ไม่พร้อม ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่สบายๆ ไม่สะอาด ไม่เป็นระเบียบ จำเป็นต้องมีการพัฒนาและทำการแก้ไข ดังนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการผู้บริหารจะเกี่ยวข้องกับบุคลากร การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เป็นต้น ถ้าจะถามว่าเรื่องอะไรมีความสำคัญมากที่สุด ถ้าศึกษาข้อมูลแล้วก็จะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องคนเป็นสิ่งสำคัญ คนที่จะมาช่วยวัดจะต้องมีน้ำใจในการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสาในการที่จะช่วยงานของทางวัดอย่างแท้จริง โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน

สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากร คือ พระสังฆาธิการ ควรจะจัดตั้งคณะกรรมการเป็นผู้สนับสนุนเรื่องบุคคล เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้บริหารก็จะได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการ นอกจากนั้น ปัญหาการบริหารบุคคลเป็นปัญหามีอยู่ทุกวัด จะเห็นได้ว่า บุคลากรจะมาจากระบบอุปถัมภ์มากกว่าการเลือกสรรหาตามความรู้ความสามารถ บางครั้งผู้บริหารมองว่า ถ้าไม่ใช่พวกพ้องของตนเองก็จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือการสาธารณูปการเท่าที่ควร จะทำอะไรก็คอยคัดค้านไม่ให้ทำ เพราะเกรงว่าถ้าทำไปแล้ว จะไปเอาเงินมาจากไหน หรือทำไปจะเอาคนที่ไหนมาทำการก่อสร้าง เลยไม่ให้ความร่วมมือ คอยกีดกันไม่ให้โอกาสทำงานที่เหมาะสม

เพราะฉะนั้น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรสร้างให้มีความพอเหมาะพอควร กับสังคมในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าชุมชนเล็ก การก่อสร้างก็ควรจะเล็ก แต่ถ้าชุมชนใหญ่ ก็ควรก่อสร้างใหญ่ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ถ้าเป็นบุคคลอื่นมาให้การสนับสนุนวัด จะเป็นการทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าสามัคคี ผู้บริหารควรจะดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

๔.๑.๒ สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการเงินงบประมาณ

ประเด็นคำถามว่า “การเงินเพื่อการสาธารณูปการ ควรจะดำเนินการอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การก่อสร้างนวัตรใหม่ ๆ จำเป็นต้องมีเงินงบประมาณส่วนหนึ่ง ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธามาช่วยทำบุญบริจาค การหาเงินทุนของวัดจะเป็นในรูปแบบการขอรับบริจาคเป็นอัฐิ หิน ปูน หวาย กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องมุงหลังคา เป็นต้น นอกจากนั้น การก่อสร้างไม่ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารไม่มีความกล้าในการคิดการตัดสินใจ ไม่กล้าทำต่อ ถ้ากล้าคิด กล้าทำให้

ญาติโยมได้เห็นด้วยความบริสุทธิ์ โปร่งใส ก็จะมีผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาช่วย เรียกว่า พุทจริง ทำจริงให้เกิดพลังศรัทธา พลังความเชื่อถือ พลังความไว้วางใจ ก็จะมีคนใจบุญมาช่วยทำช่วยสร้างแน่นอน^{๑๙}

(๒) ด้านการสาธารณูปการทางวัดได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านด้วยการอุปถัมภ์ ทำบุญตักบาตร การถวายปัจจัย เพื่อการก่อสร้างเสนาสนะ ต้องอาศัยชุมชนคนในพื้นที่ พระสังฆาธิการ ต้องรู้จักการสร้างศรัทธาก่อน เมื่อเกิดความเชื่อถือแล้วพลังแห่งศรัทธาก็เกิดขึ้น เมื่อพลังศรัทธาเกิดขึ้นแล้ว ชาวบ้านในชุมชนก็จะทำบุญ ให้การสนับสนุนเงินทุน^{๒๐}

(๓) การสนับสนุนรายได้จากการทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เงินทุนที่ได้มาเพื่อการก่อสร้างให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของของญาติโยมที่ให้การทำบุญบริจาค^{๒๑}

(๔) การจัดการเพื่อหาเจ้าภาพผู้ให้การสนับสนุนเงินทุนเพื่อส่งเสริมการก่อสร้าง ก่อนที่จะได้เงินทุนมาดำเนินการก่อสร้างนวัตรกรรมใหม่ๆ พระสังฆาธิการต้องพยายามสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นก่อน การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ควรจะเน้นการใช้ประโยชน์ ควรจะชี้แจงเหตุผลให้ผู้มีจิตศรัทธาได้มีความรู้ความเข้าใจ คือชี้แจงให้มีความเข้าใจในการก่อสร้างก่อน พลังศรัทธาก็จะเกิดขึ้นตามมา^{๒๒}

(๕) การสาธารณูปการทางวัดได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐน้อย ส่วนมากก็ได้รับการสนับสนุนจากการทอดกฐิน ทอดผ้าป่าจากชาวบ้านเป็นต้น^{๒๓}

(๖) ทุนทรัพย์เพื่อการสาธารณูปการได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในเขตพื้นที่ช่วยกันทำบุญบริจาค นอกจากนั้น ปัจจัยสนับสนุนจากลูกหลานที่ไปประกอบอาชีพในกรุงเทพฯ ด้วยการทอดกฐินและผ้าป่า ปัจจัยที่ได้รับจากการฉาบฉวยตามโอกาส^{๒๔}

(๗) การเงินเพื่อการสาธารณูปการได้รับการสนับสนุนจากคนในพื้นที่เป็นหลัก ไม่ไปรบกวนจากที่อื่น การบอกบุญหรือประชาสัมพันธ์ในเวลานานบำเพ็ญกุศล เช่น ทำบุญทอดกฐิน

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสุตถิตตสารนิวัตร (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภอยางชุมน้อย, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโฆษิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอเมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

ทอดผ้าป่า งานบวช งานฉลองสมณศักดิ์ และงานฉาบฉวย เป็นต้น ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในพื้นที่ร่วมกันทำบุญบริจาคทรัพย์ เช่น ทางวัดขาดโต๊ะ เก้าอี้ ถ้วย ชาม จาน ช้อน อุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความจำเป็นภายในวัด ทางญาติโยมก็มาช่วยกันทำบุญ^{๒๕}

(๘) การสาธารณูปการได้รับการได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล นอกจากนั้น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ได้รับการสนับสนุนจากการทำบุญทอดกฐิน ผ้าป่า มีญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพทอดถวาย อีกส่วนหนึ่ง ประชาชนในเมืองทำการค้าขายมีฐานะร่ำรวยก็มาทำบุญให้การสนับสนุนตลอดเวลา^{๒๖}

(๙) การสาธารณูปการอันดับแรกต้องสร้างความศรัทธาก่อน ถ้าหากพระสงฆ์มีข้อปฏิบัติที่ดี ปฏิบัติชอบแล้ว ญาติโยมก็จะมีศรัทธา การเงินก็จะได้รับการบริจาคทำบุญ อันดับที่สองได้รับจากบุญประจำปี เช่น การทอดกฐิน และผ้าป่าเป็นหลัก อันดับที่สาม ได้รับจากการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษในรูปแบบของงานบรรจุอัฐิ ลูกหลานมีงบอยู่แล้วที่จะทำบุญ^{๒๗}

(๑๐) การสาธารณูปการต้องมีทีมงานผู้บริหาร คือ คณะกรรมการต้องให้การสนับสนุนการเงินงบประมาณ ให้การพัฒนาวัดเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ในการหาเงินทุนคณะกรรมการควรจะบอกบุญหรือเชิญชวนให้คนมาทำบุญอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น ก็จะมีส่งเสริมการหาทุนทรัพย์ด้วยการทอดกฐินและผ้าป่าสามัคคี เพื่อหารายได้เข้าวัดตามธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา^{๒๘}

(๑๑) การเงินงบประมาณได้จากลูกหลานที่ไปทำงานในกรุงเทพฯ หรือที่จังหวัดอื่นๆ ในทุกเทศกาลที่เป็นวันหยุด เช่น วันขึ้นปีใหม่และวันสงกรานต์ ทุกคนจะกลับบ้านกันและจะร่วมกันทอดผ้าป่าสามัคคีแบ่งกันเป็นกลุ่ม นำผ้าป่ามาทอดที่วัดตามกำหนดการ อีกส่วนหนึ่งได้จากการทอดกฐินประจำปี และการทำบุญบรรจุอัฐิหรือการทำบุญอุทิศให้ญาติผู้ตาย สอดคล้องตามประเพณีนิยมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว^{๒๙}

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสรวิบาล (เสริม เขมियो), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอหนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธิ์นุวัตร (โพธิ์ทอง จนทสุณโณ), เจ้าคณะอำเภोजตุรัส, วัดราชย์ ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบลบ้านขวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

(๑๒) การจัดการหาทุนทรัพย์เพื่อการก่อสร้างได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เนื่องจากลูกหลานไปทำการค้าขายหรือไปทำงานเป็นพนักงานในกรุงเทพฯ หรือตามจังหวัดอื่นๆ พอถึงเทศกาลวันหยุด เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่มีวันหยุดหลายวัน ลูกหลาน ก็จะมีการระดมทุนหาทุนหาปัจจัยมาสนับสนุนด้วยการทอดผ้าป่าสามัคคีให้กับทางวัด อีกส่วนหนึ่งรายได้ของวัดได้จากการจัดงานประจำปี ทำให้ทางวัดมีรายได้มาทำการก่อสร้างศาสนวัตถุ^{๓๐}

(๑๓) ปัจจัยส่วนมากที่ได้มาจากการทอดกฐิน ในแต่ละปีจะมีการทอดกฐินปีละ ๑ ครั้ง มีญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพทอดกฐินสามัคคี ปัจจัยที่ได้จากการทำบุญทอดกฐินส่วนนี้นำมาทำการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์^{๓๑}

(๑๔) แหล่งเงินทุนที่ได้จากญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาให้การสนับสนุน และจากการทอดกฐินทอดผ้าป่า เพื่อนำมาเป็นงบประมาณในการก่อสร้าง^{๓๒}

(๑๕) การเงินงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานที่อื่นๆ ก็มีบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่แล้วก็ได้มาจากผู้มีจิตศรัทธาทำบุญบริจาคให้ จากการทอดกฐินสามัคคี จากชาวบ้านและจากแหล่งอื่นๆ เข้ามาร่วมทำบุญเรื่อยๆ^{๓๓}

(๑๖) การเงินงบประมาณได้จากผู้มีจิตศรัทธา จากคณะกรรมการ จากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้านให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม^{๓๔}

(๑๗) วัดจะเน้นกิจกรรมในวันหยุดประจำปี เทศกาลสำคัญเช่นเทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน และทอดผ้าป่า ลูกหลานก็จะกลับมาบ้านเพื่อเยี่ยมบ้าน คนเหล่านี้มีจิตศรัทธาต่อพระศาสนา เข้าวัดไหว้พระขอพรขอบารมีให้กลับไปทำงานเจริญรุ่งเรือง เมื่อเป็นเช่นนั้น ทางวัดก็จะมีการบอกบุญก็จะได้รับการทำบุญถวายปัจจัย^{๓๕}

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสิต, เจ้าคณะอำเภอมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ, วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดสุรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอนาหว้า จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโคกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโคกนาสาม อำเภอบัวชุม จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

(๑๘) การเงินงบประมาณได้จากชุมชนเป็นหลักด้วยการทอดผ้าป่าสามัคคี ถ้าจะได้จากที่อื่นๆ ก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของชุมชนผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันทำบุญบริจาคให้ โดยให้การสนับสนุนในชุมชนของตนเอง เพื่อเป็นการหารายได้มาสนับสนุนในท้องถิ่นของตนเอง^{๓๖}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ มีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ด้วยการพัฒนาวัดวาอารามในเขตพื้นที่ปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม เป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน พระสังฆาธิการอาจจะมาจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การปฏิบัติหน้าที่ดูแลการสาธารณูปการไม่ต่อเนื่อง เพราะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ มีภาระหน้าที่มากมายไม่มีผู้แทน การติดต่อประสานงานไม่ดี การดำเนินงานสาธารณูปการมีข้อจำกัด และการทำงานการสาธารณูปการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน ก็ยังมีปัญหาย่อยมากมายหลายประการ เช่น วัสดุสิ่งของปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ อาคารเสนาสนะ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รั้วรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้าออกเป็นต้น ในแต่ละวัดยังมีวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างต่างๆ ที่ยังมีสภาพทรุดโทรม ไม่พร้อม ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่สัปปายะ ไม่สะอาด ไม่เป็นระเบียบ จำเป็นต้องมีการพัฒนาและทำการแก้ไข ดังนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการผู้บริหารจะเกี่ยวข้องกับบุคลากร การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น ถ้าจะถามว่าเรื่องอะไรมีความสำคัญมากที่สุด ถ้าศึกษาข้อมูลแล้วก็จะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องคนเป็นสิ่งสำคัญ คนที่จะมาช่วยวัดจะต้องมีน้ำใจในการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสาในการที่จะช่วยงานของทางวัดอย่างแท้จริง โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน

สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการเงินงบประมาณ คือพระสังฆาธิการต้องพิจารณาถึงแนวทางการสาธารณูปการ อันดับแรกปัญหาการเงินเป็นสิ่งสำคัญ วัดบางวัดมีญาติโยมมาดูแลเรื่องการเงิน ก็จะดูแลอยู่เช่นนั้น ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ พระสังฆาธิการต้องการใช้เงินเพื่อการสาธารณูปการก็ไม่สามารถทำได้เพราะติดขัดปัญหาการเงิน ส่งผลให้การสาธารณูปการไม่เจริญก้าวหน้า ส่วนการจัดหาเงินทุนมาสนับสนุนการก่อสร้าง พระสังฆาธิการได้รับการสนับสนุนจากลูกหลานในชุมชน เมื่อถึงเทศกาลวันหยุด เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ที่มีวันหยุดหลายวัน ลูกหลานก็จะระดมทุนมาสนับสนุน ส่วนหนึ่งรายได้จากการจัดงานประจำปี ชุมชนช่วยกันทำบุญบริจาคให้วัด

เพราะฉะนั้น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรสร้างให้มีความพอเหมาะพอควรกับสังคมในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าชุมชนเล็ก การก่อสร้างก็ควรจะเล็ก แต่ถ้าชุมชนใหญ่ ก็ควร

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระมหาวีรจิต ธีรวิโส, เจ้าคณะอำเภอพนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ก่อสร้างใหญ่ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ถ้าเป็นบุคคลอื่นมาให้การสนับสนุนวัด จะเป็นการทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าสามัคคี ผู้บริหารควรจะดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

๔.๑.๓ สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านวัสดุอุปกรณ์

ประเด็นคำถามว่า “วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ควรจะให้ดำเนินการอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) การบูรณปฏิสังขรณ์ที่อยู่ของพระสงฆ์มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารควรพิจารณาเห็นว่า ถ้าจะทำการบูรณะ คำนวณค่ากับการเงินหรือไม่ วัสดุอุปกรณ์ผู้พึงเสื่อมสภาพแล้วก็ไม่สามารถทำการบูรณะได้ ก็ควรจะให้มีการก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อทดแทนของเก่า ถ้าเสนาสนะเป็นของเก่าแก่ที่ยังคงใช้งานได้ พอจะซ่อมแซมบูรณะได้ ก็ควรจะมีการรักษาไว้เพื่อให้อยู่คู่กับวัด และรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยเอาไว้^{๓๗}

(๒) การดำเนินการในเรื่องนี้ควรจะเน้นไปที่ศาสนวัตถุดั้งเดิม ถ้าหากว่าจะมีการบูรณปฏิสังขรณ์ก็ให้อนุรักษ์ของเดิมไว้ สิ่งไหนที่ควรเปลี่ยนแปลงได้ก็ให้เปลี่ยนแปลง ถ้าเปลี่ยนแปลงไม่ได้ก็ให้รักษาไว้ การก่อสร้างและการบูรณะทุกครั้งต้องคำนึงความมั่นคงถาวร แน่นหนา โครงสร้างควรจะได้มาตรฐาน และข้อสำคัญสิ่งต่างๆ ที่สร้างภายในวัด อย่าไปกระทบกับชุมชนชาวบ้าน โดยเฉพาะภาวสิ่งแวดล้อมต่างๆ จะต้องไม่เป็นการรบกวนชาวบ้านเกินไป^{๓๘}

(๓) การการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรจะสร้างกุฏิสงฆ์สองชั้น จัดให้พระสงฆ์อยู่กันเป็นห้อง ห้องละหนึ่งรูป เน้นการอยู่ร่วมกันมีความสามัคคี เป็นหมู่คณะ เพื่อจะได้ง่ายต่อการปกครองดูแล ถ้าทำผิดก็สามารถกล่าวตักเตือนกันได้^{๓๙}

(๔) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรสร้างให้มีความพอเหมาะพอสมกับชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าชุมชนเล็ก การก่อสร้างก็ควรสร้างพอดีพองาม ถ้าชุมชนมีขนาดใหญ่ ก็ควร

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิฐิ (หนูอินทร์ กิตติสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

ก่อสร้างให้มีขนาดใหญ่ตาม ควรเน้นการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์จะต้องคำนึงถึงคนในชุมชนให้มากที่สุด จะต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุด^{๔๐}

(๕) การสาธารณูปการไม่ควรเน้นที่รูปแบบความสวยงามเท่านั้น ควรจะให้ความสะดวกสบาย ไม่คับแคบเกินไป หรือสร้างใหญ่โตเกินความจำเป็น บางวัดสร้างกุฏิสงฆ์อย่างดีมีความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรม แต่ไม่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษาดูแลรักษา ก็ไม่มีประโยชน์^{๔๑}

(๖) การดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่อยู่ของสงฆ์ควรจะประชุมสงฆ์และคณะกรรมการ กำหนดการปรับปรุงรูปแบบ แผนผังวัด มีการโยกย้ายจากที่เดิมเนื่องจากไม่ได้รับความสะดวก การสร้างกุฏิสงฆ์ที่เรียกว่าเป็นเขตสังฆาวาสจะต้องทำการถมสระน้ำเดิมก่อน เนื่องจากทางวัดต้องการขยายขยายสถานที่ในการก่อสร้าง ทำให้คนที่ไม่เห็นดีด้วยออกมาคัดค้าน และคนที่คัดค้านก็เป็นผู้นำชุมชน ทางวัดต้องขอมติในที่ประชุมทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส ในที่สุดคะแนนเสียงข้างมากในที่ประชุมก็ให้ดำเนินการก่อสร้างได้ ส่งผลให้วัดมีแผนผังอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย จนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง^{๔๒}

(๗) การดำเนินการก่อสร้างอาคารสถานที่อยู่ของพระสงฆ์ ควรจะเน้นให้พระสงฆ์ที่อยู่อาศัยภายในวัดช่วยกันรักษาความสะอาด บริเวณรอบกุฏิ และห้องแต่ละห้องที่พระภิกษุอาศัยอยู่ เน้นในด้านการดูแลรักษาง่าย เพื่อให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัย ไม่ทำผิดศีลผิดธรรมวินัย เน้นในเรื่องความปลอดภัยในตัวอาคารสถานที่อยู่อาศัย ไม่ให้จุดรูปเทียน เป็นการป้องกันอัคคีภัย เพราะมีตัวอย่างให้เห็นมามากแล้วที่แต่ละวัดเกิดอัคคีภัย เนื่องจากความประมาทหรือการเผลอเรอจากการจุดรูปเทียนทิ้งไว้ ทำให้เกิดอัคคีภัย^{๔๓}

(๘) ตอนนี้ทางวัดไม่มีที่ก่อสร้าง ถ้ามีที่ก่อสร้างปานนี้ได้สร้างเสร็จไปแล้ว แต่ทางวัดไม่มีที่จะสร้างก็เน้นไปที่การบูรณปฏิสังขรณ์ สำหรับอาคารสถานที่อยู่ของพระสงฆ์ก็มีความสะดวกสบาย

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโฆสิต (เพล หิริธโม), เจ้าคณะอำเภอบึงบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอบึงบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวโร), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสราริบาล (เสริญ เขมิโย), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

ซึ่งยังคงดูสดใสอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น กฎิสงส์ ๕ หลัง มีเจ้าภาพดำเนินการก่อสร้างให้ทั้งหมด
ในขณะนี้ กำลังสร้างอาคารเรือนไทยโดยมีเจ้าภาพดำเนินการให้เช่นเดียวกัน^{๔๔}

(๙) การพัฒนาอาคารสถานที่อยู่ของสงฆ์จะมีการจัดรูปแบบให้มีแผนผังเป็นที่แน่นอน
เสียก่อน เรียกว่าเป็นเขตสังฆาวาส จะต้องจัดการก่อสร้างอาคารสถานที่แบบให้อยู่รวมกันเป็นหมู่
คณะ โดยการสร้างกฎิแบบเป็นหลังๆ ในแนวเดียวกันหรือแถบเดียวกัน หรือสร้างเป็นอาคารรวมใหญ่
หลังเดียว แต่มีจำนวนปริมาณของห้องเพียงพอที่จะให้พระสงฆ์ได้อยู่รวมกัน เพื่อให้มีความ
สะดวกสบายต่อการดูแลการปกครอง^{๔๕}

(๑๐) การพัฒนาอาคารสถานที่อยู่ของพระสงฆ์ควรจะเน้นมีความเป็นอยู่แบบส่วนตัว คือ
มีความเรียบง่าย อิสระ ไม่รุ่มรวย จัดให้พระสงฆ์อยู่เป็นห้องๆ รูปละหนึ่งห้อง การสร้างกฎิสงส์สร้าง
แบบเป็นหลังใหญ่อยู่รวมกันแต่แยกเป็นห้องๆ เพื่อจะได้สะดวกสบายต่อการปกครองดูแล^{๔๖}

(๑๑) การก่อสร้างพึงใช้คนให้ถูกกับงาน บางคนมีความรู้ความสามารถในการก่อสร้าง
แบบที่เป็นอาคารเสนาสนะใหม่ บางคนมีความรู้ความสามารถในการบูรณะปฏิสังขรณ์ เรียกว่ามีความ
ถนัดในงานการซ่อมแซมมากกว่า ผู้บริหารที่ดีจะต้องเลือกใช้คนให้ถูกกับงาน เหมาะกับงาน จะต้อง
เลือกเฟ้นหาตัวบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจและมีความใส่ใจในการทำงาน เพื่อให้งานบรรลุ
เป้าหมาย^{๔๗}

(๑๒) การก่อสร้างและการบูรณะอาคารสถานที่อยู่ของสงฆ์ควรมีแบบแปลนที่ถูกต้อง
ดำเนินการโดยวิศวกรผู้ชำนาญการด้านการก่อสร้าง กฎิสงส์ควรจะเป็นแบบทรงไทย เป็นอาคาร
คอนกรีตเสริมเหล็กสองชั้น มีห้องจำนวนหลายห้องซึ่งเพียงพอสำหรับการอยู่อาศัย ควรจะเน้นการอยู่
รวมกัน เพื่อสะดวกต่อการกำกับดูแล ข้อสำคัญเน้นความเรียบง่าย ไม่มีเสียงรบกวน และการรักษา
ความสะอาดในบริเวณสถานที่พักอาศัย^{๔๘}

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคน
ชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท
ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารนุวัตร (โพธิ์ทอง จันทสุณโณ), เจ้าคณะอำเภอจตุรัส, วัดราชี่ ตำบลกุด
น้ำใส อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบุรณ ตำบล
บ้านชวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์
ตำบลตลาดแร่ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

(๑๓) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นเรื่องยากพอสมควร การดำเนินการมีเป้าหมาย ๓ ข้อ เพื่อสนองความต้องการของเจ้าคณะจังหวัด เพื่อการสร้างวัดสร้างตามดำริของหลวงพ่อดมเด็จพระพุฒาจารย์ เพื่อจะได้เป็นหน้าเป็นตาของพระผู้ใหญ่ นอกจากนั้น การก่อสร้างนับว่าเป็นผลงานที่จะพิสูจน์ความรู้ความสามารถของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี เป็นเรื่องของผลงานของแต่ละรูปแต่ละท่าน ความรู้และความสามารถไม่เหมือนกัน ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของแต่ละวัดไม่เท่ากัน^{๔๙}

(๑๔) ผู้บริหารควรจะก่อสร้างตามลำดับ ตามเหตุปัจจัยที่มีอยู่ ส่วนที่เหลือก็นำไปทำการก่อสร้างอย่างอื่น ก็เป็นธรรมดาถ้าผู้บริหารไม่ใช่เป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงปรากฏ การก่อสร้างก็จะมีมูลค่าต่ำ แต่ก็สร้างสำเร็จเพราะอาศัยเหตุที่ว่าทำจริง และได้อาศัยพระภิกษุ สามเณร ที่วัดช่วยกันในการก่อสร้างและการดูแลรักษา^{๕๐}

(๑๕) การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์เป็นเรื่องลำบาก ผู้บริหารทำได้เท่าที่มีทุนทรัพย์เท่านั้น เมื่อไม่มีทุนทรัพย์ก็ทำไม่ได้ ปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างต้องสะดุดลงก็มาจากขาดทุนทรัพย์^{๕๑}

(๑๖) ปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ เจ้าอาวาสให้ความสนใจการดูแลรักษาเป็นพิเศษ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ หอฉัน หอสังฆาสน์ เวลาที่เสนาสนะเหล่านี้เกิดการชำรุดทรุดโทรม ก็ส่งเสริมการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์^{๕๒}

(๑๗) การสร้างกุฏิเสนาสนะขึ้นใหม่ ในความหมายก็คือสร้างตามความจำเป็น ส่วนการซ่อมแซมอาคารสถานที่อยู่ของสงฆ์ก็พิจารณาจากความเป็นจริง เช่น กุฏิมีความทรุดโทรม หลังคาผุพัง ผนังมีรอยแตกร้าว พื้นทางเดินชำรุด จำเป็นต้องทำการบูรณปฏิสังขรณ์เพื่อใช้ประโยชน์ ดำเนินการจัดหาช่างเข้ามาทำการบูรณปฏิสังขรณ์ และควบคุมดูแลให้การบูรณะซ่อมแซมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม^{๕๓}

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สิลลสุโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จนทสโร), เจ้าคณะตำบลโขกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโขกนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

(๑๘) การสาธารณูปการควรจะดำเนินการจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับวัด คือ การปรับปรุงทัศนียภาพให้มีความเหมาะสม มีการวางผังสถานที่สร้างกุฏิสงฆ์ให้ดี เมื่อกุฏิเสนาสนะมีการทรุดโทรม อะไรที่เห็นสมควรบูรณปฏิสังขรณ์ ก็ให้ทำการบูรณะซ่อมแซมทันที อะไรควรสร้างขึ้นมาก็ให้ทำการสร้างขึ้นใหม่ และพยายามรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกต้นไม้ เพื่อให้วัดมีความร่มรื่น เวลาที่มีคนเข้ามาภายในวัด จะได้เกิดความรู้สึกสุขสบาย และไม่ให้สถานที่ของวัดรกเกินไป แออัดเกินไป^{๕๔}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ มีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ด้วยการพัฒนาวัดวาอารามในเขตพื้นที่ปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม เป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน พระสังฆาธิการอาจจะมาจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การปฏิบัติหน้าที่ดูแลการสาธารณูปการไม่ต่อเนื่อง เพราะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ มีภาระหน้าที่มากมายไม่มีผู้แทน การติดต่อประสานงานไม่ดี การดำเนินงานสาธารณูปการมีข้อจำกัด และการทำงานการสาธารณูปการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน ก็ยังมีปัญหามากมายหลายประการ เช่น วัสดุสิ่งของปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ อาคารเสนาสนะ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รั้วรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้าออกเป็นต้น ในแต่ละวัดยังมีวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างต่างๆ ก็ยังมีสภาพทรุดโทรม ไม่พร้อม ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่สบายๆ ไม่สะอาดไม่เป็นระเบียบ จำเป็นต้องมีการพัฒนาและทำการแก้ไข ดังนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการผู้บริหารจะเกี่ยวข้องกับบุคลากร การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น ถ้าจะถามว่าเรื่องอะไรมีความสำคัญมากที่สุด ถ้าศึกษาข้อมูลแล้วก็จะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องคนเป็นสิ่งสำคัญ คนที่จะมาช่วยวัดจะต้องมีน้ำใจในการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสาในการที่จะช่วยงานของทางวัดอย่างแท้จริง โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน

สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านวัสดุอุปกรณ์ คือพระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์ในการทำงาน เข้าใจงาน ไม่ใช่ว่าทำงานไปแล้วพองานไม่ได้ตามวัตถุประสงค์เกิดความผิดพลาดบางอย่างทำแล้วก็ทบทวน ทำให้เสียวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนั้น การควบคุมวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง คือ สร้างแล้วไม่สานต่อ สร้างแล้วทิ้งไม่ดำเนินการต่อ หรือสร้างสิ่งนี้อยู่แต่ไปทำอีกสิ่งหนึ่ง บางทีงบประมาณที่ตั้งไว้เกิดบานปลาย เพราะไม่สร้างให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเกิดความล่าช้า บางทีเงินทุนหมดไม่มีเงินทุนทำต่อ ไม่มีผู้ให้การสนับสนุน ไม่สามารถ

^{๕๔}สัมภาษณ์ พระมหาวีรจิต ธีรวิโส, เจ้าคณะอำเภอมโนรมย์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

หาทุนมาดำเนินการก่อสร้างได้หรือหาเงินไม่พบนั่นเอง บางครั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร
การทำงานไม่มีความต่อเนื่อง เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน

เพราะฉะนั้น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรสร้างให้มีความเหมาะสมพอควร
กับสังคมในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าชุมชนเล็ก การก่อสร้างก็ควรจะเล็ก แต่ถ้าชุมชนใหญ่
ก็ควรก่อสร้างใหญ่ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ถ้าเป็นบุคคลอื่นมาให้การสนับสนุนวัด
จะเป็นการทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าสามัคคี ผู้บริหารควรจะดำเนินการก่อสร้างและ
การบูรณปฏิสังขรณ์ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

๔.๑.๔ สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการ

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการควรจะมีวิธีการจัดการอย่างไรเพื่อการ
สาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การสาธารณูปการต้องมองคนให้ออกก่อนเสียก่อน งานที่ไม่สำเร็จไปตาม
วัตถุประสงค์เป็นเพราะปัญหาเรื่องคน ต้องมองคนให้ออกก่อนว่าคนๆ นี้มีความรู้มีความสามารถแค่ไหน
และเรื่องอะไร ถ้าเราใช้คนให้ถูกกับงานก็จะทำให้งานออกมามีประสิทธิภาพและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ แต่ถ้ามองคนไม่ออกและใช้คนไม่ถูกกับงานจะทำให้งานมีความเสียหาย ในทำนองที่ว่า
ทำแล้วทุบทุบแล้วทำกลับไปกลับมา สร้างไม่เสร็จเสียที ทำให้เสียงาน เสียเงิน เสียทรัพยากร เสียเวลา
ไป โดยเปล่าประโยชน์ทำให้งานเกิดความล่าช้า เป็นเรื่องน่าเสียดายที่การก่อสร้างไม่เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์^{๕๕}

(๒) การสาธารณูปการขาดการวางแผนที่ดีรัดกุม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการทั้งพระสงฆ์
และฆราวาส พิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำงาน เมื่อมีคณะกรรมการควบคุมแล้วก็จะไม่มีปัญหา
เพราะว่าทางวัดจะมีการตรวจสอบอย่างรัดกุม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์^{๕๖}

(๓) ความรู้ความสามารถของผู้บริหารแต่ละรูปไม่เท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่ที่บุญบารมีของแต่ละ
รูปที่สร้างสมอบรมมา บางรูปมีความรู้มีความสามารถมาก ก็สามารถทำงานให้สำเร็จได้เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ แต่บางรูปสร้างสมบุญบารมีมาน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจการก่อสร้าง งานที่ทำอาจจะ
มีความล่าช้า ไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์^{๕๗}

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหว้า ตำบลด่าน
คล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวัตร (หนูอินทร์ กิตติสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้าน
เหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูอนุกวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนน
ไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

(๔) การสาธารณูปการต้องมีคณะกรรมการ และไวยาวัจกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุมการก่อสร้าง การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจการทำงาน เพื่อให้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์^{๕๘}

(๕) บุคลากรต้องได้คนที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ ไม่ใช่ทำงานไปแล้วพองานไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ เกิดความผิดพลาดบางอย่างแล้วก็ทุบ ทุบแล้วก็ทำ ส่งผลให้เสียงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์^{๕๙}

(๖) ปัญหาอยู่ที่บุคลากรไม่ทำงานตามแบบแปลน ผู้บริหารควรจะประชุมหลายๆ ครั้ง นอกจากนั้น บางครั้งการทำงานก็เกิดข้อขัดแย้งกัน เมื่อไม่ทำงานก็ไม่ราบรื่น ก็ส่งผลให้งานก่อสร้างเกิดความล่าช้า^{๖๐}

(๗) พระสังฆาธิการควรจะพิจารณาว่า วัดเล็กชุมชนเล็ก มีจำนวนประชากรในพื้นที่ไม่มาก มีบ้านเพียงไม่กี่หลัง ก็ควรสร้างสิ่งสาธารณูปการแบบพอดีพอใช้ประโยชน์กับวัดกับชุมชนนั้นๆ เพราะถ้าสร้างใหญ่โตมากเกินไปไม่มีคนทำบุญ การก่อสร้างอาจจะไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ วัดใหญ่ชุมชนใหญ่ มีจำนวนประชากรในพื้นที่มาก มีบ้านอยู่อาศัยจำนวนมาก ถ้าวัดจะทำการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปการที่มีขนาดความกว้างใหญ่ก็ให้คำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอย เพราะถ้าสร้างเล็กก็ไม่เพียงพอที่จะรองรับญาติโยม การก่อสร้างสิ่งสาธารณูปการจะได้อาศัยชุมชนในพื้นที่ช่วยกันก่อสร้าง ช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผน การจัดองค์การ การควบคุมการก่อสร้างตามวัตถุประสงค์^{๖๑}

(๘) การสาธารณูปการควรจะมีการกำหนดนโยบาย การทำแผนผังวัดให้เรียบร้อยก่อน หลังจากนั้นค่อยเริ่มงานก่อสร้าง เช่น การสร้างอุโบสถ การสร้างกุฏิสงฆ์ การสร้างศาลาการเปรียญ การก่อสร้างแต่ละอย่างจะวางไว้ตรงไหนตำแหน่งไหน เพื่อให้มีความเหมาะสม นอกจากนั้น การก่อสร้างที่ถูกต้องจะต้องมีแบบแผน แผนผังการสร้างที่ชัดเจนก่อน จากนั้นก็ค่อยๆ เริ่มงานก่อสร้าง โดยให้เริ่มจากการสร้างกุฏิสงฆ์ก่อน เพื่อให้พระได้มีที่อยู่อาศัย ต่อจากนั้นก็สร้างศาลาการเปรียญ เพื่อใช้เป็นที่สำหรับให้ญาติโยมทำบุญ และสร้างห้องน้ำ ห้องสุขา เมื่อมีการสร้างกุฏิสงฆ์

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมชิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสราริบาล (เสริญ เขมิโย), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

การสร้างศาลาการเปรียญ และสร้างห้องน้ำห้องสุขาแล้ว ลำดับต่อไปค่อยไปสร้างฌาปนสถาน และศาลาบำเพ็ญกุศล ส่วนการสร้างอุโบสถค่อยสร้างภายหลัง การสร้างอุโบสถเป็นเรื่องสำคัญก็จริงแต่เป็นเรื่องควรสร้างในภายหลัง ด้วยเหตุผลที่ว่า วัดต่างจังหวัดเวลาทำสังฆกรรมสงฆ์จะมาทำรวมกันลงอุโบสถพร้อมกันเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่สงฆ์^{๖๒}

(๙) การก่อสร้างที่ไม่เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ปัญหาข้อนี้เกิดจากคนที่ไม่มีควมรับผิดชอบ ไม่ให้ความใส่ใจงานที่ได้ดำเนินการลงไป หรือทำงานไม่เป็นไปตามแบบแปลน ทิ้งงานไปบางที่เบิกเงินไปแล้วไม่ทำงานให้กับทางวัด ในข้อนี้มีปัญหา^{๖๓}

(๑๐) การจัดการวางแผนการควบคุมการก่อสร้าง ก็ควรจะมีพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ เคยเป็นช่างมาก่อนมาช่วยทำงาน ส่วนคณะกรรมการ ชาวบ้านมีความปรองดองสามัคคีกันดีช่วยกันควบคุมดูแลงานได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งยังให้การสนับสนุน ช่วยกันจัดหาเงินทุน การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ตามวัตถุประสงค์^{๖๔}

(๑๑) การก่อสร้างถ้าการเงินไม่คล่องตัวการดำเนินการก็จะเกิดความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจกำกับดูแลแก้ไขปัญหา และร่วมกันวางแผนให้คำปรึกษาบุคลากรอยู่เป็นประจำ^{๖๕}

(๑๒) การควบคุมการก่อสร้างถ้าผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจ การสั่งการให้ช่างทำงานไม่ได้ ช่างก่อสร้างทำแล้วก็ทิ้งงาน งานก็ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ในข้อนี้ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ถ้าไม่เป็นจะต้องจัดทีมที่ปรึกษามาให้คำปรึกษา การควบคุมงานที่ดีจะต้องมีความเข้าใจในระบบของการทำงาน เรียกว่าทำงานอย่างมีระบบมากกว่า ในด้านขั้นตอนการดำเนินงานแต่ละอย่างให้ทำความเข้าใจก่อนว่า งานอะไรควรทำก่อนงานอะไรควรทำทีหลัง ถ้าคิดว่าจะประสบปัญหาด้านการเงิน ก็ควรจัดแบ่งงานเป็นโครงสร้าง โครงการ ให้ดำเนินการไปที่ละขั้นตอนตามวัตถุประสงค์^{๖๖}

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริศรัณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารณวัตร (โพธิ์ทอง จันทสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภอจตุรัส, วัดราชสี ตำบลกุดน้ำใส อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบุรณ ตำบลบ้านขวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสารโ), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร่ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

(๑๓) เรื่องช่างทำงานมีปัญหามากที่สุด เนื่องจากความสามารถของแต่ละคนไม่เท่าเทียมกัน ประสิทธิภาพการทำงานไม่เท่ากัน ความซื่อสัตย์ความซื่อตรงไม่เหมือนกัน ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานไม่เท่ากัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องศึกษาเรื่องนี้ให้มาก เพราะถ้าได้ช่างที่ไม่ดีมาทำงานจะทำให้การวางแผน จะไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ยกตัวอย่าง ช่างทำงานแต่ไม่รับผิดชอบงาน ช่างเบิกเงินค่าแรงค่าใช้จ่ายเกิน ถ้าหากว่าคนที่รับงานไม่มีความสามารถจะทำให้งานการก่อสร้างเสียหายได้ ในด้านการควบคุมงาน คนที่คุมงานจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ทำ ถ้าไม่มีความรู้ความเข้าใจในงานที่จะทำ อาจจะโดนทางช่างเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย ทำให้งานที่ทำออกไปไม่ดีไม่มีประสิทธิภาพได้ ในข้อนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนการทำงานที่ดี การจัดองค์การการทำงานที่ดีและการควบคุมการทำงานที่ดี จะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์^{๖๗}

(๑๔) ผู้บริหารควรพิจารณาเห็นว่า เราคิดอะไร ทำอะไร เรื่องการสาธารณูปการมีความสำคัญมาก เช่น การสร้างศาลาการเปรียญได้ใช้ประโยชน์เพื่อการทำบุญทำกุศล^{๖๘}

(๑๕) การก่อสร้างแต่ละอย่างไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ไม่ได้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ท่านได้ยกตัวอย่างเรื่อง การสร้างอุโบสถเสร็จล่าช้า เนื่องจากเจอปัญหาอุปสรรคทางการเงินทางวัดขาดเงิน การเงินไม่มีความต่อเนื่อง เท่าที่เห็นมาบางวัดสามารถสร้างสำเร็จได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น สร้างอยู่ประมาณห้าหกปี แต่สำหรับบางวัดสร้างอยู่ประมาณสิบปี จึงสร้างสำเร็จอีกอย่างหนึ่ง การก่อสร้างอุโบสถที่มีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ถ้าสร้างใหญ่โตมากก็สร้างเสร็จช้า ถ้าสร้างเล็กก็สร้างเสร็จเร็ว จะเร็วจะช้าก็ตามในหลักของความเป็นจริงแล้ว ถ้ามีความตั้งใจการก่อสร้างต้องประสบความสำเร็จทุกอย่าง^{๖๙}

(๑๖) ปัญหาอุปสรรคเรื่องการทำงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ๓ ประเด็นคือ คณะกรรมการตั้งมาแล้วไม่ทำงาน ช่างรับงานแล้วไม่ทำงาน ช่างเบิกเงินไปแล้วแต่งงานไปไม่ถึงไหน บางทีช่างเบิกเงินเกิน แสดงว่าการวางแผนไม่ค่อยดี ผู้บริหารต้องให้ความสนใจในการควบคุมดูแลให้ดี ต้องใส่ใจให้มาก เพื่อให้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์^{๗๐}

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสิต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาถูก อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

(๑๗) การสาธารณูปการในยุคปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามต่อการปรับปรุงขยายเสนาสนะ เพื่อให้ญาติโยมเข้าวัดอบรมศีลธรรม เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาด้วยการปฏิบัติธรรม บำเพ็ญสมาธิ และเจริญจิตภาวนา ถ้าวัดมีชื่อเสียง ก็ย่อมจะมีคนศรัทธาเลื่อมใสเป็นการพิเศษ^{๗๑}

(๑๘) ถ้าพระสังฆาธิการไม่มีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและการควบคุมก็ควรจะปรึกษากับผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการที่มีประสบการณ์ นอกจากนั้น พระสังฆาธิการบางรูป ก่อนบวชเคยมีความรู้ มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่แล้ว เช่น เคยทำงานในด้านช่างตามความถนัดมาก่อน ก็จะเป็นการง่ายสำหรับการวางแผน การจัดองค์การและการควบคุมการก่อสร้างจะทำให้วัดมีความเจริญมากขึ้น^{๗๒}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ มีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ด้วยการพัฒนาวัดวาอารามในเขตพื้นที่ปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม เป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน พระสังฆาธิการอาจจะมาจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การปฏิบัติหน้าที่ดูแลการสาธารณูปการไม่ต่อเนื่อง เพราะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ มีภาระหน้าที่มากมายไม่มีผู้แทน การติดต่อประสานงานไม่ดี การดำเนินงานสาธารณูปการมีข้อจำกัด และการทำงานการสาธารณูปการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการในปัจจุบัน ก็ยังมีปัญหาย่อยมากมายหลายประการ เช่น วัสดุสิ่งของปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ อาคารเสนาสนะ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รื้อรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้าออกเป็นต้น ในแต่ละวัดยังมีวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างต่างๆ ก็ยังมีสภาพทรุดโทรม ไม่พร้อม ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่สบายๆ ไม่สะอาดไม่เป็นระเบียบ จำเป็นต้องมีการพัฒนาและทำการแก้ไข ดังนั้น ปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการผู้บริหารจะเกี่ยวข้องกับบุคลากร การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น ถ้าจะถามว่าเรื่องอะไรมีความสำคัญมากที่สุด ถ้าศึกษาข้อมูลแล้วก็จะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องคนเป็นสิ่งสำคัญ คนที่จะมาช่วยวัดจะต้องมีน้ำใจในการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตอาสาในการที่จะช่วยงานของทางวัดอย่างแท้จริง โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน

สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการ คือ พระสังฆาธิการผู้บริหารแต่ละวัดเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแล ถ้าพระสังฆาธิการไม่มีความรู้ความเข้าใจการสาธารณูปการ ควรจะปรึกษากับ

^{๗๑}สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโชคนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโชคนาสาม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๗๒}สัมภาษณ์ พระมหาวีรจิต ธีรวิโส, เจ้าคณะอำเภอนวมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ผู้รู้โดยเฉพาะทางด้านเจ้าหน้าที่ ในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการท้องถิ่น นอกจากนั้น พระสังฆาธิการบางรูปก่อนบวชก็เคยมีความรู้มีประสบการณ์ เช่น เคยทำงานในด้านช่างตามความถนัดมาก่อน ก็จะเป็นการง่ายสำหรับการวางแผนการก่อสร้าง

เพราะฉะนั้น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรสร้างให้มีความเหมาะสมพอควรกับสังคมในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าชุมชนเล็ก การก่อสร้างก็ควรจะเล็ก แต่ถ้าชุมชนใหญ่ก็ควรก่อสร้างใหญ่ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ถ้าเป็นบุคคลอื่นมาให้การสนับสนุนวัดจะเป็นการทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าสามัคคี ผู้บริหารควรจะดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

๔.๒ การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

การสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามในยุคปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการก่อสร้างนวัตกรรรมใหม่ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเก่าๆ ที่มีอยู่ในวัดวาอารามให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัดและบริเวณของวัด ซึ่งการสาธารณูปการบางวัดก็มีขนาดเล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบางวัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น ด้วยว่าการสาธารณูปการนั้นเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ผู้ดำเนินการสาธารณูปการ เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ นอกจากนั้น การสาธารณูปการเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พระสังฆาธิการ มีภาระหน้าที่การพัฒนาเสนาสนะ การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรของวัด เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตูวัด ซุ้มประตูวัด ที่จอดรถ โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ และภูมิทัศน์ เป็นต้น การสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านการวางแผน

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการผู้บริหารควรจะมีวิธีการวางแผนอย่างไรเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การสาธารณูปการมีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน วิธีการดำเนินการควรจะให้ช่างที่ความรู้ มีประสบการณ์ เป็นผู้เขียนแบบ ออกแบบ หรือขอแบบจากทางกรมการศาสนา แต่ให้ช่างไปดูแบบจากของจริงที่วัดต่างๆ ที่สร้างอุโบสถแบบจตุรมุข ที่สร้างเสร็จแล้วมาเป็นแบบอย่าง และให้วัดขนาดความกว้าง ขนาดความยาว ขนาดของความสูงเท่าใดไร ค่าแรงการก่อสร้างเท่าไร และค่าวัสดุในการก่อสร้างโดยประมาณเท่าไร สำหรับแนวความคิดในเรื่องของการสร้างกำแพง เพื่อเป็นการสื่อความหมายในการแสดงอาณาเขตว่า เป็นเขตพุทธาวาสพร้อมทั้งจัดทำกำแพงแก้ว แบบมีช่องบรรจุอุฐี ซึ่งแนวคิดในเรื่องนี้หลายๆ วัดก็ทำกันแบบนี้ เพื่อเป็นการหาทุนในการสร้างเสริมสาธารณูปการด้านอื่นๆ ช่องบรรจุอุฐีนั้นแต่ละช่องทางวัดได้กำหนดให้ทำบุญช่องละ ๓,๕๐๐ บาท ในข้อนี้เห็นว่าเป็นเรื่องดีที่ทางวัดมีรายได้จากการทำบุญบรรจุอุฐีได้ไปทำประโยชน์ในส่วนอื่น และยังเป็นค่าน้ำค่าไฟทางวัดอีกทางหนึ่งด้วย^{๗๓}

(๒) หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการประชุมคณะกรรมการทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ต้องมีการจัดประชุมกันเสียก่อนว่าจะสร้างอะไร จะทำอะไรทุกอย่างที่อยู่ภายในวัดจะต้องประชุมปรึกษาหารือกันก่อน และหาข้อตกลงร่วมกันลงมติพร้อมกันว่าจะสร้างอะไร ยกตัวอย่าง เรื่องการสร้างศาลาการเปรียญจะใช้เสาที่ต้น ขนาดความกว้างความยาวเท่าไร พื้นที่ในการใช้ประโยชน์ในการใช้สอยที่ตารางเมตร^{๗๔}

(๓) ตามหลักโครงสร้างพระศาสนามีความสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส และเขตสังฆาวาสเป็นต้น สำหรับเขตพุทธาวาสคือเขตอุโบสถเป็นสถานที่ประดิษฐานพระประธานของวัด ควรจะเน้นให้ความสำคัญเป็นที่ควรแก่การเคารพบูชา ห้ามบุคคลที่เข้าไปภายในอุโบสถ กล่าวถ้อยคำเสียงดังหรือกล่าวคำที่ไม่ไพเราะ เป็นการแสดงความไม่เคารพต่อพระพุทธเจ้าเด็ดขาด สำหรับเขตธรรมาวาส ก็คือเขตแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า ในข้อนี้ท่านให้ความสำคัญเรื่องการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าโดยยึดหลักธรรม มรรคเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงธรรม โดยให้พระสงฆ์ที่มีความรู้แสดงธรรม ทุกวันพระในแต่ละเดือนและทุกวันสำคัญของพระพุทธศาสนาเช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา สำหรับเขตสังฆาวาส เป็นอาคารสถานที่กุฏิสงฆ์ที่พระสงฆ์พักอาศัย ควรจะให้

^{๗๓}สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๗๔}สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

ความสำคัญให้พระสงฆ์อยู่รวมกันโดยจัดสร้างเป็นกุฏิสงฆ์ นอกจากนั้นควรจะดำเนินการจัดสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ส่วนห้องน้ำ ห้องสุขา ควรจะดำเนินการจัดสร้างอย่างมีระเบียบ สะอาด ถนนหนทางภายในวัดได้มีการจัดแผนผังเป็นอย่างดี พื้นถนนเทปูนด้วยคอนกรีต ปลูกต้นไม้เพื่อสร้างความร่มรื่นภายในวัด^{๗๕}

(๔) หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ คือ ขอความร่วมมือจากหน่วยงานทางอำเภอ มาช่วยวางแผนในการออกแบบการก่อสร้าง โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาให้ความรู้ความเข้าใจ คอยให้คำแนะนำในการก่อสร้าง ในกรณีที่ทางวัดแจ้งความประสงค์ไปทางหน่วยงานราชการก็จะจัดเจ้าหน้าที่มาให้คำปรึกษาทันที ทำให้รูปแบบแปลน แผนผังของการสร้างวัดมีความสวยงาม และเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๗๖}

(๕) การสาธารณูปการตามหลักเกณฑ์ คือสร้างตามหลักการที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา อันดับแรกวัดต้องมีอุโบสถซึ่งเป็นเขตพุทธสถานของพุทธเจ้า อันดับที่สอง การสร้างศาลาการเปรียญ เป็นส่วนหนึ่งของธรรมสถานใช้เป็นสถานที่สำหรับการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า อันดับที่สาม การสร้างกุฏิสงฆ์ เป็นส่วนหนึ่งของสังฆสถานหรือเขตสังฆาวาส วัดต้องอาศัยองค์ประกอบสามอย่างนี้จึงจะเป็นวัดที่มีความสมบูรณ์ ส่วนโรงเรียนพระปริยัติธรรม ท่านเน้นไปที่ธรรมสถานเพราะเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ที่มีความสนใจการศึกษาพระปริยัติธรรม ส่วนการดำเนินการท่านเน้นไปที่การขอความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย รวมถึงพระสงฆ์สามเณรที่อยู่ภายในวัด ช่วยกันดูแลบริหารจัดการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๗๗}

(๖) เสนาสนะวัตถุที่เกิดขึ้นก็เป็นไปตามสภาพความไม่แน่นอน การชำรุดทรุดโทรมทั้งอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ และฌาปนสถาน เมื่อเป็นเช่นนั้น อันดับที่ ๑ การสร้างอุโบสถหลังใหม่ วิธีการสร้างอุโบสถเริ่มต้นจากญาติโยมที่มีศรัทธาแจ้งความประสงค์ทำบุญบริจาค พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่แทนคณะกรรมการเก่าที่หมดวาระ ก่อนจะทำการก่อสร้างก็มีการนัดประชุมสงฆ์ และคณะกรรมการวัดหลายครั้งหลายวาระ ก่อนที่จะมีการสรุปในเรื่องแบบแปลน ยึดแบบแปลนอุโบสถที่ออกโดยกรมการศาสนา และมีการดัดแปลงเพิ่มเติมบ้างเป็นบางส่วนเพื่อให้ดูเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ มีการนำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อลงมติให้ทำการสร้างอุโบสถและการจัดหาช่างมาทำงานโดยให้มีการรับเหมาทำเป็นช่วงๆ ในด้านของวัสดุทางวัดซื้อเอง มีการรับบริจาคจาก

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมจิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอเมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

ญาติโยมที่มีจิตศรัทธาต่อวัด ในด้านของ เหล็ก หิน ปูน ทราย จะมีผู้ทำบุญบริจาค ในส่วนของค่าแรง ทางผู้บริหารให้เหมาเป็นช่วงๆ การทำงานก่อสร้างมีการแต่งตั้งให้คณะกรรมการช่วยกันดูแล^{๗๘}

(๗) อันดับแรกตามหลักของพระธรรมวินัยในวันพระปาฏิโมกข์จะมอบหมายให้พระที่มีหน้าที่ไปช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด เช่น โต๊ะหมู่บูชา ความสะอาด อันดับที่สอง ศาลาการเปรียญ เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลของชาวบ้านโดยเฉพาะทุกๆ วันพระ เดือนหนึ่งจะมีสี่วันพระ มีญาติโยมมาทำบุญ วันธรรมดาทั่วไปที่ไม่ใช่วันพระก็มีญาติโยมมาทำบุญเช่นกัน จะมีการนุ่งชุดขาวมาวัด มาถือศีล อุโบสถทุกวันพระ ทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารเช้าและเพล พอทานอาหารเช้าเสร็จมีการฟังเทศน์ ในช่วงภาคค่ำจะมีการทำวัตรสวดมนต์เย็นทั้งพระสงฆ์และญาติโยมสวดพร้อมกัน สวดเจริญพระพุทธรูป และมีการเจริญจิตภาวนาในทุกๆ วันพระ ศาลาการเปรียญที่วัดของท่านได้ประโยชน์ โดยเฉพาะทางโรงเรียน ได้นำเด็กเรียนในระดับประถมและระดับมัธยมมาเข้าวัด มาอบรมในโครงการส่งเสริมจริยธรรมและศีลธรรม สอนให้รู้จักการกราบพระสอนให้รู้จักการสวดมนต์ สอนให้รู้จักการเจริญสมาธิ อันดับที่สาม ฌาปนสถานของทางวัดท่านเน้นความสะดวกในการดูแลญาติโยม ในส่วนของสถานที่ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ ห้องสุขา เน้นการทำความสะอาดในทุกวัน น้ำ-ไฟ ดูแลบริการญาติโยมที่มาใช้ศาลาบำเพ็ญกุศล รวมถึงโซฟา โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับการรับรองแขกผู้หลักผู้ใหญ่ที่มาวัด เพื่อเป็นหน้าตาของท่านเจ้าภาพ เน้นการดูแลเป็นการสาธารณสุขสะอาด โดยที่ทางวัดไม่ได้กำหนดราคาหรือค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด แล้วแต่ทางเจ้าภาพหรือญาติโยมจะทำบุญจะถวาย^{๗๙}

(๘) ควรคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ในด้านศาสนวัตถุการสร้างศาลาการเปรียญ ได้ใช้ประโยชน์ในการบำเพ็ญกุศลทุกวันพระ และใช้เป็นสถานที่สวดมนต์ปฏิบัติสมาธิทุกวันพระเป็นโครงการของทางวัด ทางญาติโยมให้ความสนใจในการไหว้พระสวดมนต์ และให้หน่วยงานต่างๆ มาใช้จัดเป็นที่ประชุม เป็นการส่งเสริมด้านกิจกรรมให้วัดมีส่วนร่วม กับชุมชน การสร้างฌาปนสถาน และศาลาบำเพ็ญกุศล จัดให้เป็นการสาธารณกุศลเพื่อให้เป็นการส่งเสริมศาสนาญาติโยม ทางวัดไม่ได้เรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด สุดแท้แต่ทางเจ้าภาพจะทำบุญ^{๘๐}

(๙) การสร้างอุโบสถและโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะเน้นอุโบสถเป็นหัวใจหลักของการสร้างวัด การสร้างกุฏิต้องอยู่ในทิศทางที่เหมาะสม เพราะถ้าตั้งผิดทิศผิดตำแหน่งจะทำให้เกิดอาเพศหรือเกิดความเดือดร้อนได้ การสร้างห้องนํ้านับว่าเป็นหัวใจสำคัญของวัด ส่วนมากญาติโยม

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสรวิบาล (เสริม เขมโย), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริศรัทธา (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

ที่เข้ามาในวัด หรือบุคคลที่ผ่านมาผ่านไปจะต้องถามถึงห้องน้ำก่อน จะต้องการใช้บริการห้องน้ำ ในข้อนี้ควรเน้นการรักษาความสะอาดและความสะดวกสบาย^{๘๑}

(๑๐) หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ พ.ศ.๒๕๒๖ คณะกรรมการวัดได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถหลังเก่า ได้ใช้เงินจำนวนมาก ศาลาการเปรียญ เป็นศาลาหลังเก่าทำด้วยไม้ปี พ.ศ.๒๕๓๙ ได้ทำการสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ขึ้นสองชั้น เป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก ได้ใช้เงินงบประมาณการก่อสร้างไปประมาณสามล้านบาท โดยได้อาศัยแรงศรัทธาร่วมกันทำบุญบริจาค โรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้ใช้เป็นศาลาเอนกประสงค์เป็นที่สำหรับจัดการศึกษาทางด้านพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ สามเณร ชั้นล่างเป็นห้องเรียนชั้นบนใช้เป็นที่พักพิพพิภพภัณฑ์ ภูมิสงฆ์ เป็นภูมิหลังเก่าขนาดสองชั้น ชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างเป็นปูน ได้ทำการปรับปรุงใหม่เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ ศาลาเอนกประสงค์ มีขนาดความกว้างใหญ่ท่านได้ใช้งบประมาณสองล้านสองแสนบาท ในส่วนวิธีการดำเนินการ คือจัดการประชุมคณะสงฆ์และคณะกรรมการ ส่วนการออกแบบมีพระสงฆ์ที่บวชอยู่ที่วัดที่เป็นช่างมาก่อนบวช มีความรู้ความสามารถในการออกแบบ^{๘๒}

(๑๑) การดำเนินการสร้างศาลาการเปรียญ จากเมื่อก่อนศาลาการเปรียญหลังเดิมเป็นไม้ ได้ชำรุดทรุดโทรมเสื่อมสภาพลง ศาลาการเปรียญหลังเก่ามีขนาดเล็กมาก ไม่พอสำหรับการใช้งานในยุคปัจจุบัน ท่านจึงเรียกประชุมชาวบ้านในเขตชุมชนและได้แจ้งวัตถุประสงค์ว่าจะทำการรื้อศาลาการเปรียญหลังเก่าและทำการสร้างศาลาการเปรียญ ขนาดสองชั้น เป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงกระเบื้อง ข้อสำคัญศาลาการเปรียญหลังเดิมสร้างอยู่กลางวัด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรื้อถอนและสร้างใหม่ สำหรับศาลาการเปรียญหลังใหม่สร้างติดแนวรั้วกำแพงทางด้านทิศเหนือของวัด ทำให้วัดมีสถานที่กว้างขวางกว่าเดิม ภูมิสงฆ์หลังเดิม ได้ทำการรื้อถอนเช่นเดียวกัน เนื่องจากอยู่ใกล้กับศาลาการเปรียญหลังเดิม ทางวัดมีการขยับขยายได้ดำเนินการจัดสร้างภูมิสงฆ์หลังใหม่ทางด้านทิศเหนือ อยู่ใกล้กับศาลาการเปรียญหลังใหม่ นับว่าการปรับภูมิทัศน์ในครั้งนี้ทางผู้บริหารได้ตัดสินใจครั้งใหญ่ ก็ยอมมีทั้งผู้ให้การสนับสนุนและมีทั้งผู้ให้การคัดค้าน ก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่ท่านก็ได้ชี้แจงเหตุผลว่าให้ชาวบ้านฟังว่า ทุกอย่างที่ท่านทำการปรับย้าย ให้ทุกคนคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยในอนาคต วัดจะต้องมีความเจริญความก้าวหน้าต่อไปได้อีก วิธีการดำเนินการของท่านคือการประชุม

^{๘๑}สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอหนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๘๒}สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารณวัตร (โพธิ์ทอง จันทสุณฺณโณ), เจ้าคณะอำเภोजตุรัส, วัดราชิ ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

คณะกรรมการซึ่งมีทั้งพระสงฆ์และญาติโยมในเขตชุมชน ในที่สุดมติในที่ประชุมเสียงข้างมาก ก็เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ท่านดำเนินการรื้อถอน เพื่อสร้างใหม่จะได้จัดแผนผังวัดให้ดูดีสวยงาม^{๘๓}

(๑๒) หลักเกณฑ์บริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ ไวยาวัจกรช่วยกันกำกับดูแล ดำเนินการทุกอย่างที่เป็นสาธารณูปการ คอยให้การสนับสนุนการก่อสร้างต่างๆ ภายในวัด^{๘๔}

(๑๓) หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ ๔ ประเด็นคือ การสร้างกุฏิสงฆ์ เดิมที่เป็นกุฏิ แบบกัมมัฏฐานหลังเล็กทำด้วยไม้ ได้ชำรุดทรุดโทรมลงเพราะปลวกกิน ได้ดำเนินการรื้อถอนและ การจัดสร้างกุฏิสงฆ์ขึ้นใหม่ จำนวน ๓ หลัง และกุฏิเจ้าอาวาสอีก ๑ หลัง รวม ๔ หลัง อยู่ในระหว่างการดำเนินการก่อสร้างอยู่ยังไม่แล้วเสร็จ การสร้างอุโบสถ อุโบสถหลังเดิมสร้างแบบชั่วคราว ต่อมาได้ สร้างอุโบสถหลังใหม่ งบประมาณในการจัดสร้างอุโบสถ ๒๐ ล้านบาท ได้ดำเนินการก่อสร้างไปแล้ว เจ็ดปี ศาลาการเปรียญ เป็นแบบศาลาที่มีแต่เดิม ซึ่งมีขนาดความกว้างใหญ่ สร้างสองชั้น เป็นแบบ คอนกรีตเสริมเหล็ก ได้ดำเนินออกแบบแปลนแผนผังของวัด แบบมาตรฐาน นอกจากนั้น มีการสร้าง ถนนหนทางเข้า-ออก มีซุ้มประตู สองซุ้ม และกำแพงด้านหน้าวัดสวยงาม ถนนหนทางเข้า ทางออก เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายในการเข้า-ออก^{๘๕}

(๑๔) การก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ ได้ยกระดับอุโบสถใหม่ให้มีความสูงกว่าเดิม เพื่อให้ดูมีความสง่างาม มีประตู และซุ้มประตูสี่ด้าน และกำแพงแก้วโดยรอบ บานหน้าต่างทั้งหมดให้ช่างแกะสลัก ด้วยจิตรกรรมแบบทรงไทย เพื่อเป็นอนุรักษ์ความเป็นไทย จิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพเขียนแบบทศชาติ การจัดสร้างห้องน้ำ ห้องสุขา เน้นการก่อสร้างให้ มีความมิดชิดไม่ให้ประเจิดประเจ้อเกินไป และ จัดให้อยู่ตรงกลางระหว่างกุฏิแต่ละหลัง ช่องตรงกลางทางเดินไปห้องน้ำ จะมีความสะดวกสบาย เมื่อไปเข้าห้องน้ำ^{๘๖}

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบล บ้านชวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสีโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

(๑๕) หลักการและวิธีการดำเนินการศาสนวัตถุทั้งหมดภายในวัด โดยเริ่มจากการสร้างกุฏิสงฆ์ การสร้างศาลาการเปรียญ สร้างศาลาอเนกประสงค์ การสร้างอุโบสถ ได้ดำเนินการก่อสร้างโดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการสาธารณูปการ^{๘๗}

(๑๖) การสาธารณูปการ อันดับแรกคือการซ่อมแซมอุโบสถหลังเก่าซึ่งชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก ฝนตกลงมาหลังคารั่วใ้การไม่ได้ จึงได้ปรึกษาหารือคณะกรรมการทั้งฝ่ายสงฆ์และชาวบ้าน ได้ลงมติพร้อมกันให้ทำการซ่อมแซม ท่านใช้เงินงบประมาณไปในการซ่อมแซมสองล้านบาท โดยได้ทำการปรับปรุงใหม่หลายอย่างหลาย มีข้อฟ้า ใบระกา ทาสี ปูพื้น ทำใหม่ให้ดูสวยงามกว่าเดิม ใช้เวลาในการดำเนินการหนึ่งปี อันดับสอง ฌาปนสถานคือเมรุเผาศพ สถานที่ของวัดดั้งเดิมคับแคบเกินไป ทางวัดไม่มีสถานที่สำหรับการสร้างฌาปนสถาน จึงขอใช้สถานที่ที่ป่าช้าสาธารณะ เส้นทางที่จะเข้าไปต้องผ่านที่นาของชาวบ้าน ทำให้ไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควรได้ดำเนินการโดยการขอซื้อที่ดินชาวบ้าน เพื่อทำเป็นถนนหนทางเข้าไปในที่ป่าช้าสาธารณะ โดยใช้ประมาณในการดำเนินการไปล้านกว่าบาท พอได้รับความสะดวกสบายในการเข้าออกแล้วท่านได้สร้างเมรุและสร้างศาลาที่พักศพ ส่วนไฟฟ้าและประปาท่านได้รับการสนับสนุนจากทางหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ใช้เวลาการสร้างประมาณหกเดือน อันดับที่สาม ศาลาการเปรียญแบบเดิม รูปทรงแบบเดิม สร้างทรงเตี้ยๆ พอท่านมาเป็นผู้บริหารได้ทำการบูรณะศาลาการเปรียญหลังเก่าได้ทำการบูรณะซ่อมแซมได้ทำการติดขึ้นให้มีความสูงโปร่งทำเป็นศาลาการเปรียญแบบสองชั้น เน้นประโยชน์ในด้านการใช้งาน โดยชั้นล่างสำหรับเป็นที่บำเพ็ญกุศลสำหรับญาติโยมที่เข้ามาทำบุญทั่วไปหรือทำบุญทุกวันพระ ส่วนชั้นบนท่านให้เป็นที่พักอาศัยสำหรับพระสงฆ์ ใช้งบประมาณในการดำเนินปรับปรุงศาลาการเปรียญประมาณล้านกว่าบาท^{๘๘}

(๑๗) การสาธารณูปการ อันดับแรก การศึกษาต้องมาก่อน คือเน้นการศึกษาทางด้านพระปริยัติธรรม คือให้พระสงฆ์เรามีความรู้ ความเข้าใจในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ตามหลักของพระธรรมวินัยและหลักการทางพระพุทธศาสนา ก่อน อันดับที่สอง การก่อสร้างศาสนวัตถุ ต้องมาภายหลังแต่ให้ดูความเป็นอะไรก่อนหลัง เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับพระสงฆ์ สร้างห้องน้ำห้องสุขา และศาลาบำเพ็ญกุศล สำหรับเป็นที่ทำบุญของพุทธศาสนิกชน เมื่อพระสงฆ์เรามีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการศึกษาดีแล้ว จึงค่อยไปเริ่มต้นการก่อสร้างด้านอื่นๆ เช่น การสร้างอุโบสถ สร้างศาลาการเปรียญ สร้างเมรุฌาปนสถาน สร้างซุ้มประตูวัดและกำแพงวัด เป็นต้น โดยเน้นที่หลักการว่า ถ้าพระสงฆ์เราไม่มีความรู้ ไม่มี ความเข้าใจ ไม่มี ความความสามารถ จะไม่สามารถบริหาร

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุก อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอนาตาล จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

จัดการสาธารณูปการให้ได้ การบริหารจัดการสาธารณูปการที่ตั้นนั้นคือเน้นสร้างคนให้มีความรู้ก่อน หลังจากนั้นถึงจะค่อยไปเริ่มสร้างศาสนวัตถุในภายหลัง^{๘๙}

(๑๘) หลักเกณฑ์ในการดำเนินการก่อสร้างเน้นศาลาการเปรียญเป็นหลัก สำหรับใช้เป็น ที่บำเพ็ญกุศลของญาติโยมก่อน เรื่องแบบแปลนให้ทางวัดแต่ละวัดเป็นผู้กำหนดแบบแปลนขึ้นมาเอง ทางด้านช่างจะเป็นการแสวงหาบุคคลากรเข้ามาทำงาน การควบคุมดูแลงานในส่วนจะเป็นหน้าที่ของ เจ้าอาวาส และผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้เข้ามา ช่วยกันควบคุมดูแล ส่วนวิธีการดำเนินการก่อสร้างสาธารณูปการแต่ละอย่าง ก็จะมีการประชุมเพื่อตกลงกันระหว่างวัดกับชุมชน ต้องมีความเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเรื่องของ เงินทุน ไม่ได้มีเจ้าภาพเป็นการส่วนตัว ส่วนจะเป็นการระดมทุนจากทุกภาคส่วน ในด้านระยะเวลาแต่ละวัดจะไม่มีกำหนดเป็นการแน่นอน เนื่องจากต้องอาศัยทุนทรัพย์ในการดำเนินการ ทางวัดจะใช้หลักในการทำงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่มีการกำหนดลงไปว่าจะเสร็จเมื่อไหร่ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย^{๙๐}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามในยุคปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเก่าๆ ที่มีอยู่ในวัดวาอาราม ให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัด ซึ่งการสาธารณูปการบางวัดก็มีขนาดพื้นที่เล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบางวัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น ด้วยว่าการสาธารณูปการนั้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสผู้ดำเนินการสาธารณูปการ เพื่อรักษา ศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ในสังคม อาจจะมีการประยุกต์ศิลปะเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างทรงคุณค่า ความเป็นไทย นอกจากนี้ การสาธารณูปการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติ ธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตුවัด ซุ้มประตුවัด ที่จอดรถ โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปรี้นเตอร์ และภูมิทัศน์เป็นต้น การสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชน

สำหรับด้านการวางแผน คือ การบริหารการจัดการถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา ควรจะมีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการโดยให้ทำการประชุมคณะกรรมการก่อน ควรจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางอำเภอมาช่วยวางแผนในการออกแบบการก่อสร้าง โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ

^{๘๙}สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโชคนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโชคนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๙๐}สัมภาษณ์ พระมหาวีรจิต ธีรวิโส, เจ้าคณะอำเภอนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

มอบหมายมาให้ความรู้ความเข้าใจคอยให้คำแนะนำในการก่อสร้าง ในกรณีที่ทางวัดแจ้งความประสงค์ไปทางหน่วยงานราชการก็จะจัดเจ้าหน้าที่มาให้คำปรึกษาทันที ทำให้รูปแบบแผนผังของการสร้างวัดมีความสวยงามและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น พระสังฆาธิการได้ดำเนินการตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ดำเนินการจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างกุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ ศาลาอเนกประสงค์ การสร้างอุโบสถควรจะดำเนินการก่อสร้างโดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ คือ การอุทิศตัวทั้งชีวิตเพื่อการพัฒนาการสาธารณูปการ

๒. ด้านการจัดองค์การ

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการผู้บริหารควรจะมีการจัดองค์การอย่างไรเพื่อการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การก่อสร้างให้มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อม เมื่อทุกคนเข้ามาภายในวัดก็จะมีการจัดทำแผนผังวัดให้เห็น ตั้งแต่ประตูทางเข้าวัด ถนนหนทางภายในบริเวณวัด การปลูกต้นไม้ให้มีความร่มรื่น การจัดแบ่งอาณาเขตของการบริหารวัดให้เป็นสัดส่วน เช่น เขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส เขตสังฆาวาส มีการจัดทำป้ายบอกหรือมีการแนะนำสถานที่ต่างๆ ภายในวัดให้มีความเด่นชัด กำแพงรั้วของวัดจะต้องสร้างให้มีความแข็งแรงและให้มีความมั่นคง ให้เป็นสัญลักษณ์คือวัด สำหรับแนวคิดในเรื่องของการสร้างสวนป่าธรรมชาติ สำหรับเป็นปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และบุคคลทั่วไป ให้มีสถานที่ในการรับรองพระสงฆ์ได้อย่างเพียงพอ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับพระสงฆ์ที่มาปฏิบัติ โดยเฉพาะอุโบสถควรจะรับรองพระสงฆ์ได้ประมาณ ๕๐๐ รูป^{๙๑}

(๒) การดำเนินการในส่วนนี้จะต้องพิจารณาก่อนว่าทางเข้า-ทางออกในวัดเป็นอย่างไร และสถานที่ที่จะดำเนินการสมควรหรือไม่ จะไปกีดขวางการจราจร ทางเดินหรือไม่อย่างไร ท่านยึดหลักการคือก่อนที่จะสร้างอะไรจะต้องคำนึงถึงแบบแปลนแผนผังของวัดเสียก่อน เช่น การขุดประตูเข้าวัด การสร้างถนนหนทางในการสัญจรภายในวัด เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบาย ตลอดถึงแผนผังของการก่อสร้างแต่ละอย่างที่เป็นส่วนของการสาธารณูปการของวัด จะต้องมีความชัดเจน เมื่อมีความชัดเจนแล้วก็จะดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ทันที เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของวัดและสิ่งแวดล้อม^{๙๒}

^{๙๑}สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๙๒}สัมภาษณ์ พระครูสุตถิตตีสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

(๓) การดำเนินการก่อสร้างให้เป็นสัดส่วนตามแบบแปลน และแผนผังของวัด ในข้อนี้ ยกตัวอย่างเรื่องการทำป้ายชื่อวัดที่สวยงามโดดเด่น การทำซุ้มประตูออกแบบอย่างสวยงาม และมีการสร้างกำแพงรั้วรอบวัด จัดสถานที่ให้เป็นช่องๆ สำหรับการบรรจุอัฐิในแนวกำแพงรั้วของวัด ได้ดำเนินการปลูกต้นไม้ภายในวัดเพื่อให้เกิดความร่มเย็นและความร่มรื่น^{๙๓}

(๔) การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ สภาพของวัดแต่ละวัดไม่เท่ากัน บางวัดเป็นวัดเก่าที่มีสิ่งปลูกสร้างมาแต่เดิม สิ่งปลูกสร้างไม่มีความเป็นระเบียบ วัดบางวัดที่เพิ่งเริ่มสร้างวัดใหม่ก็สามารถจัดแผนผังวัด หรือแบบแปลนวัดได้ตามความต้องการ จะมีความพอเหมาะพอสัมกับสภาพของวัดในยุคปัจจุบัน รูปแบบของการสร้างวัดได้มาจากกรมการศาสนา ก็ได้อาศัยรูปแบบดังกล่าวมาจัดการก่อสร้างเพื่อให้ความเหมาะสม ถ้าจะมีการดัดแปลงหรือเพิ่มเติมบ้างก็เพื่อความเหมาะสมตามสภาพของพื้นที่^{๙๔}

(๕) การสาธารณูปการต้องพยายามทำให้เป็นที่ร่มเหมาะสมกับเป็นอาราม คือเป็นสถานที่อยู่ของสงฆ์ พยายามทำให้เป็นวัดเป็นอารามที่เหมาะสมร่มรื่น ถนนหนทางภายในวัดให้มีระเบียบและคำนึงถึงความสะดวกสบายของผู้ที่อยู่ในวัด และผู้ที่เข้ามาภายในวัด^{๙๕}

(๖) การสร้างกุฏิเสนาสนะใหม่เพื่อการทดแทนหลังเก่า ซึ่งอยู่ไกลจากสายตาจึงได้จัดสร้างกุฏิหลังใหม่อยู่ใกล้กับกุฏิเจ้าอาวาส เพื่อสะดวกต่อการกำกับดูแล การสร้างกุฏิแบบเก่าสร้างแบบอยู่ร่วมกัน นอกจากนั้น การสร้างกุฏิก็มีมาตรฐานแบบเป็นหลังอยู่ในมุมสงบ^{๙๖}

(๗) การสร้างซุ้มประตูวัดเพื่อให้วัดมีความโดดเด่นเวลาที่มีคนผ่านไปผ่านมา หลักการในการดำเนินการได้ยึดรูปแบบการดูงานก่อสร้างจากวัดอื่นๆ ที่ทางวัดเห็นแล้วมีความชอบใจ ก็สอบถามถึงช่างที่สร้างประตู และงบประมาณในการสร้างว่าเป็นเงินเท่าไร ได้ถ่ายรูปซุ้มประตูเหล่านั้นมาประชุมสงฆ์ และประชุมคณะกรรมการ มีการนำเสนอต่อที่ประชุม เพื่อลงมติให้ทำการก่อสร้างตามแบบที่ท่านเสนอต่อที่ประชุม โดยการคัดกรองหรือคัดเลือกจากรูปแบบที่ได้เสนอ ในส่วนของแผนผังวัดมีการกำหนดแผนผังที่ได้มาตรฐานว่า อุโบสถ ศาลาการเปรียญ อาคารสถานที่พักสงฆ์ ฌาปนสถาน ห้องน้ำ ห้องสุขา มีการกำหนดแบบแปลนและแผนผังในการก่อสร้างอย่างมีรูปแบบ พร้อมทั้งสร้าง

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระครูอนวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมเชิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

ถนนหนทางภายในวัดเป็นที่เรียบร้อย พร้อมทั้งมีแนวคิดนโยบายในการปลูกต้นไม้ เพื่อต้องการสร้างความร่มรื่นภายในบริเวณวัด ทั้งทำป้ายชี้ทางบอกระยะทาง เพื่อความสะดวกของญาติที่มาติดต่อธุระกับทางวัด^{๙๗}

(๘) การสาธารณูปการในฐานะที่ท่านเป็นบริหารท่านบอกว่าท่านไม่ได้เก่งไปทุกๆ เรื่อง แต่ท่านได้มีการปรึกษารื้อกับท่านผู้รู้มาให้คำแนะนำ ในรูปแบบการจัดการประชุมญาติโยมหลายๆ ครั้ง เพื่อรับฟังความคิดจากหลายๆ ฝ่าย แล้วมาหาข้อสรุปในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ท่านได้ยกตัวอย่างเช่นคนที่มีความรู้ ทางด้านวิศวกรการก่อสร้าง วิศวกรไฟฟ้า คนนี้มีความรู้เรื่องงานก่อสร้าง คนนี้มีความรู้เรื่องไฟฟ้า คนนี้มีความรู้เรื่องประปา คนนี้มีความรู้ทางด้านจิตรกรรม คนนี้มีความรู้เรื่องการออกแบบการก่อสร้าง เป็นต้น ก็ได้คนเหล่านี้มาช่วยกันสร้าง เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด ทำให้ญาติโยมเกิดความภูมิใจที่ทางวัดได้ให้เกียรติเรียกมาช่วยงาน และเป็นคนสำคัญของชุมชน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนได้เป็นอย่างดี^{๙๘}

(๙) การสาธารณูปการสำหรับทำป้ายชี้วัดให้มองเห็นง่าย เพื่อความสะดวกของญาติโยมที่จะมาทำบุญหรือมาติดต่อ เมื่อเข้ามาภายในบริเวณวัดจะมีป้ายบอกทางไปกุฏิเจ้าอาวาส และสำนักงานเลขานุการ ทางไปอุโบสถ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ส่วนในด้านถนนหนทางภายในวัดเน้นการเทพื้นทางเดินเพื่อความสะดวกสบาย และมีการปลูกต้นไม้ริมถนนเพื่อสร้างความร่มรื่น ควรให้ตั้งเจดีย์บรรจุอัฐิ และทำช่องบรรจุอัฐิแทนการบรรจุในเจดีย์ ทำให้วัดมีความเป็นระเบียบมากกว่าเดิม^{๙๙}

(๑๐) การสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ค่านึงประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก ส่วนสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อมควรจะปลูกต้นไม้ภายในบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น การจัดสวนหย่อม การปรับปรุงถนนให้มีความสวยงามความสะดวกสบายในการเข้าออกภายในวัด จัดโต๊ะ ม้านั่ง ใต้ร่มไม้สำหรับเป็นที่พักผ่อนของพระสงฆ์และญาติโยมทั่วไปที่มาทำบุญ มีป้ายชี้วัดที่มีความเด่นชัด มีซุ้มประตูและกำแพงรั้ว แบบเดิมแต่ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ๆ ในด้านสายไฟ

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสราภิบาล (สร้าง เขมियो), เจ้าคณะอำเภอนองหงส์, วัดนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธโม), เจ้าคณะอำเภوبرะโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภوبرะโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอนองกี้, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอนองกี้ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

ภายในวัดเดินสายใต้ดินเพื่อให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเหมาะสมกับสภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี^{๑๐๐}

(๑๑) การวางแผนสร้างพระเจดีย์บรรจุอัฐิ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาโดยการสร้างกำแพงและจัดช่องสำหรับให้บรรจุอัฐิ การสร้างซุ้มประตู ประตูที่สร้างมาแต่เดิมมีขนาดเล็กเกินไปจึงมีความคิดที่จะสร้างซุ้มประตูให้กว้างขวาง และใหญ่โตกว่าเดิม โดยได้รูปแบบหรือตัวอย่างจากวัดในเขตพื้นที่ การสร้างกำแพงได้ดำเนินการซ่อมแซมในส่วนที่มีการแตกร้าว ทำการทาสีใหม่ให้มีความสวยงาม เน้นที่การอนุรักษ์ของเดิมสภาพแบบเดิมไว้ การสร้างป้ายชื่อวัด เป็นแบบหินอ่อนหรือหินแกรนิตและทำการติดตั้งให้มีความโดดเด่น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์วัด ให้ผู้คนที่ผ่านไปผ่านมาได้เห็นป้ายชื่อวัดได้ง่ายขึ้น จะได้พากันแวะมาทำบุญและกราบไหว้พระพุทธรูป^{๑๐๑}

(๑๒) การสาธารณูปการได้ดำเนินการสร้างบรรจุอัฐิเป็นช่องๆ สำหรับเป็นที่บรรจุอัฐิ การสร้างกำแพงเช่นนี้ ได้รับความนิยมนิยชมชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนป้ายชื่อวัดเพื่อให้มีความสะดวกในเวลาที่จะมาติดต่อ^{๑๐๒}

(๑๓) การบูรณะปฏิสังขรณ์ การทาสีกำแพงวัด กำแพงเดิมมีเฉพาะทางด้านทิศตะวันออกของวัดได้ชำรุดทรุดโทรม ได้ดำเนินการในการทาสีใหม่ทั้งหมด ส่วนการก่อสร้างกำแพงเพิ่มเติมได้ดำเนินการไปแล้ว เนื่องจากการจัดสร้างอุโบสถอยู่ และกำลังสร้างกุฏิสงฆ์หลังใหม่ ในระหว่างนี้ได้ให้พระสงฆ์สามเณรได้พักอยู่อาศัยที่ศาลาการเปรียญ เนื้อที่ของวัดทั้งหมดมี ๕๓ ไร่ ถ้าจะต้องสร้างกำแพงทางวัดจะต้องใช้งบประมาณในการสร้างกำแพงค่อนข้างสูง ถนนหนทางภายในวัด ได้ดำเนินการโดยการปรับพื้นถนนใหม่ มีการยกระดับและการเทพื้นถนนด้วยยางมะตอย การถมที่ดินของวัด ที่ดินเดิมของวัดมีเนื้อที่ค่อนข้างต่ำฝนตกลงมาไม่ทันไรน้ำท่วม ในข้อนี้ได้ดำเนินการถมที่ให้ใหม่ เพื่อเป็นการปรับปรุงทัศนียภาพให้มีความสูงขึ้น^{๑๐๓}

(๑๔) ผู้บริหารได้เสนอแนวคิดในการดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ คือ เน้นถึงความคงทนถาวรและเน้นความสะดวกสบายในการเข้า ออกภายในวัด และถนนหนทางภายใน

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธานุวัตร (โพธิ์ทอง จนทสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภอจตุรัส, วัดราชสี ตำบล กุดน้ำใส อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบล บ้านชวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสิโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

บริเวณวัด ได้ยกระดับพื้นถนนให้มีความสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมเวลาที่ฝนตกลงมา น้ำจะได้ไม่ท่วมขัง และเฉอะแฉะ^{๑๐๔}

(๑๕) การบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นมามีใหม่โดยยึดหลักการตามความเหมาะสม ตามที่พิจารณาเห็นสมควร เช่น อุโบสถหลังเดิมเก่าแก่มากใช้งานไม่ได้ก็สร้างอุโบสถขึ้นใหม่แทน^{๑๐๕}

(๑๖) การสร้างกำแพงด้วยอิฐแดง การสร้างซุ้มประตูแบบสี่ทิศสี่ภาค คือ สร้างแบบแนวภาคกลาง สร้างแบบแนวภาคอีสาน สร้างแบบแนวทางเหนือ สร้างแบบแนวทางเขมร แนวความคิดของการสร้างกำแพงแบบสี่ทิศสี่ภาคนี้ เป็นการสร้างกำแพงในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยในแต่ละภาคไม่เหมือนกัน เน้นการศึกษาเรียนรู้ทางด้านเอกลักษณ์ไทย ในส่วนประตูและกำแพง ได้จัดการก่อสร้างหรือการออกแบบได้อย่างมีความงดงาม มีความพอเหมาะพอสัมกับสภาพของพื้นที่เป็นอย่างดี^{๑๐๖}

(๑๗) หลักการทำซุ้มประตูทางเข้า-ออก โดยเน้นศิลปกรรมแบบทรงไทย รั้วกำแพงวัดทำด้วยหินศิลาแลง เน้นความแข็งแรงและความมั่นคงทนถาวร หินศิลาแลงยิ่งเก่ายิ่งแกร่ง ยิ่งมีความแข็งแรง และมีความเหมาะสมตามสภาพของพื้นที่ การจัดบริบทหน้าวัดมีการปลูกต้นไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับ เพื่อให้ดูสวยงาม ในแนวรั้วกำแพงด้านในไม่ให้เกิดดินสูญเปล่าประโยชน์ จัดปลูกสวนเกษตรพืชสวนเกษตร ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นมะละกอ ต้นมะม่วง มีพริก มะนาว ขิงข่า ตะไคร้ มะกรูด กระเทียม หัวหอม เป็นต้น^{๑๐๗}

(๑๘) การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ส่วนใหญ่จะเน้นในการสร้างกำแพงและการสร้างซุ้มประตู การสร้างกำแพงจะเน้นการสร้างกำแพงปูนโดยเน้นที่ความแข็งแรงเป็นหลัก ในส่วนการสร้างซุ้มประตูมีสองแบบ แบบที่ ๑ การสร้างจากงานปูนโดยตรงและเน้นลวดลายวิจิตร แบบที่ ๒ จะเป็นการสร้างจากไม้ที่สามารถหาได้จากวัสดุธรรมชาติ ในเรื่องของไม้จะมีญาติโยมทำบุญบริจาค ต้นไม้เก่าแก่ที่อยู่ตามทุ่งนาของชาวบ้าน เป็นไม้ที่ล้มโดยธรรมชาติอันเกิดจากภัยธรรมชาติบ้าง

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโขกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโขกนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

หรือเก่าแก่ตามอายุ ซึ่งไม่เหล่านี้นี้เป็นไม้ที่คุณค่า ถ้าหากว่านำมาทำเป็นซุ้มประตูที่ดีหรือทำเป็นเสาภูมิ
กิติ จะมีความงดงามแบบธรรมชาติมาก^{๑๐๘}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามใน
ยุคปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเก่าๆ
ที่มีอยู่ในวัดวาอาราม ให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัด ซึ่งการสาธารณูปการบางวัดก็มีขนาด
พื้นที่เล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบางวัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น ด้วยว่าการสาธารณูปการนั้น
เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสผู้ดำเนินการสาธารณูปการ เพื่อรักษา
ศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และ
พระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ในสังคม อาจจะมีการประยุกต์ศิลปะเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างทรงคุณค่า
ความเป็นไทย นอกจากนี้ การสาธารณูปการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ วิหาร
ลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติ
ธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตูวัด ซุ้มประตูวัด ที่จอดรถ โต๊ะ ตู้
เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ และภูมิสงฆ์เป็นต้น การสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน
มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชน

สำหรับด้านการจัดองค์การ คือ การจัดคณะกรรมการขึ้นมาบริหารการก่อสร้างและ
การบูรณปฏิสังขรณ์ ควรจะคำนึงประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก ส่วนสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อม
ควรจะได้ดำเนินการปลูกต้นไม้ภายในบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น เน้นการปลูกต้นไม้ การจัดสวนหย่อม
การปรับพื้นถนนให้มีความสวยงามความสะดวกสบายในการเข้าออกภายในวัด จัดโต๊ะม้านั่งไต้ร่มไม้
สำหรับเป็นที่พักผ่อนของพระสงฆ์และญาติโยมทั่วไปที่มาทำบุญที่วัด มีป้ายชื่อวัดที่มีความเด่นชัด
มีซุ้มประตูและกำแพงรั้วแบบเดิมแต่ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ ในด้านสายไฟภายในวัดเดินสายใต้
ดินเพื่อให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ดังนั้น
การพัฒนาการสาธารณูปการเบื้องต้นควรจะได้บูรณะปฏิสังขรณ์ เช่น การทาสีกำแพงวัดที่ชำรุดทรุด
โทรมลง ถนนหนทางภายในวัดควรจะได้ดำเนินการปรับพื้นถนนใหม่มีการยกระดับและการเทพื้นถนน
การถมที่ดินของวัดควรจะได้ดำเนินการถมดินให้ได้ประมาณพอติดกับภูมิทัศน์

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระมหาวีรุต ธีรวโส, เจ้าคณะอำเภอพนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

๓. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารควรจะมีวิธีการบังคับบัญชาสั่งการอย่างไรเพื่อการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การดำเนินการในเรื่องนี้เน้นไปที่การก่อสร้างใหม่ ด้วยเหตุผลที่ว่า ศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าได้ชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก ไม่สามารถใช้งานได้ต่อไปไม่ได้ อาจเกิดเป็นอันตรายได้ จึงได้ดำเนินการสร้างใหม่เพื่อทดแทนของเก่าที่ชำรุดทรุดโทรม แต่ก็มีบ้างเป็นบางส่วนศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าที่สามารถทำการบูรณะได้ ก็ให้ช่างทำการบูรณะใหม่ทั้งหมด ในส่วนของการดำเนินการเน้นย้ำว่าให้ช่างเขียนแบบแปลน และให้มีการรับรองแบบ เวลาที่จะมีการก่อสร้างขึ้นมาใหม่^{๑๐๙}

(๒) การสาธารณูปการในส่วนที่เป็นศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าต้องพิจารณาให้ถี่เสียก่อนว่าอะไรควรซ่อมและอะไรไม่ควรซ่อมต้องพิจารณาให้ชัดเจน บางครั้งถ้าศาสนวัตถุนั้นเป็นของที่มีประโยชน์หรือมีคุณค่าทางด้านจิตใจ ควรจะประชุมคณะกรรมการเพื่อลงมติถามดูก่อนว่าจะทำการบูรณะซ่อมแซมหรือไม่ จะทำการรื้อถอนทั้งหมดเพื่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นมาใหม่เป็นการทดแทนของเก่าหรือไม่ ต้องถามความเห็นของที่ประชุมคณะกรรมการเสียก่อน เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหากันในภายหลัง และนอกจากนั้นก็พิจารณาเงินทุนที่จะทำการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ว่า มีเงินทุนเท่าไร และจะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากที่ใดบ้าง^{๑๑๐}

(๓) การก่อสร้างศาสนวัตถุและการซ่อมแซมของเก่า ควรจะดำเนินการจัดสร้างศาลาการเปรียญ จัดสร้างตามแบบแปลนงานก่อสร้าง ความรู้เรื่องการก่อสร้าง การซ่อมแซม การปรับปรุงใหม่ทั้งหมด ด้วยการทาสีและการปูพื้นอุโบสถ พร้อมทั้งการบูรณปฏิสังขรณ์ซุ้มประตู กำแพงแก้วรอบอุโบสถให้มีความงดงามดังเดิมแต่ได้อนุรักษ์ของเดิมไว้เพื่อมรดกของพระศาสนา^{๑๑๑}

(๔) การสาธารณูปการควรจะเน้นถึงประโยชน์ใช้สอย คำนึงถึงชุมชนเป็นสำคัญ ถ้าชุมชนมีขนาดปริมาณเท่าใด ก็ควรจะทำการก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ตามความจำเป็นของชุมชน ส่วนการซ่อมแซมให้พิจารณาที่วัสดุอุปกรณ์เป็นสำคัญควรแก่การซ่อมแซมหรือไม่ หรือควรแก่การขยายเพิ่มเติมหรือไม่ อันดับแรก การสร้างกุฏิหลังใหม่ควรจะดำเนินการสร้างให้มีความเหมาะสมกับปริมาณของพระภิกษุ สามเณร อันดับที่สอง การบูรณปฏิสังขรณ์และการซ่อมแซมศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าควรจะทำประมาทเสียก่อน ว่าเสี่ยงส่วนใหญ่ให้ดำเนินการอย่างไร เพื่อไม่ให้กระทบกับ

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหว้า ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวัตร (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

ความรู้สึกด้านจิตใจ ถ้าจะมีการรื้อถอนการบูรณะปฏิสังขรณ์ก็ควรจะสอบถามชาวบ้านในชุมชนก่อนเสียก่อนเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกัน^{๑๑๒}

(๕) ศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าแก่ถ้าจะมีการซ่อมแซมอย่างไรก็ควรจะยึดแบบเดิมไว้ ควรรักษาสภาพเดิมไว้ เพราะเป็นฝีมือของคนเก่าแก่ ส่วนศาสนวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ควรจะเน้นแบบแปลนการก่อสร้างเป็นสำคัญ หลังจากนั้นก็หาทุนงบประมาณ การก่อสร้างแบบค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไปตามสภาพของทุนทรัพย์ที่มีอยู่ นอกจากนั้น ถ้ามีความเพียรพยายามในการก่อสร้าง การดำเนินการก่อสร้างก็สำเร็จสมความตั้งใจแน่นอน^{๑๑๓}

(๖) การก่อสร้างและการปรับปรุงซ่อมแซม คือ การย้ายจากที่เดิมเพื่อมาสร้างใหม่ โดยการจัดการแบ่งเป็นอาณาเขตเป็น ๕ อาณาเขต คือ เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตปฏิบัติธรรม เขตพระปริยัติธรรม เขตสาธารณกุศล ซึ่งการดำเนินการบริหารจัดการทั้ง ๕ เขต ได้ทำการก่อสร้างสำเร็จเป็นที่เรียบร้อยทุกอย่าง^{๑๑๔}

(๗) ศาสนวัตถุที่ทำการก่อสร้างใหม่ควรจะคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อยู่อาศัยเป็นหลัก ศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าก็ควรคำนึงการใช้สอย อนุรักษ์ไว้ ตามประสบการณ์วัดจะได้รับบริจาคบ้านไม้เก่าจากมีญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาถวายให้ โดยการนำบ้านไม้เก่ามาซ่อมแซม ดัดแปลงเป็นเสนาสนะเพื่อให้เหมาะสมกับศาสนสถาน^{๑๑๕}

(๘) การซ่อมแซมศาลาการเปรียญ ศาลาการเปรียญหลังเดิมรูปทรงเตี้ยทางวัดได้มีการปรับปรุงในการติดศาลาให้มีความสูงชันกว่าเดิม ทำให้ดูดีกว่าเดิม เวลาที่ฝนตกลงมาแรงๆ น้ำจะได้ไม่ท่วมขังใต้ถุนศาลา เสนาสนะบางหลังที่ไม่สามารถติดให้สูงขึ้นได้ ต้องได้ให้ช่างก่ออิฐเทพูนล้อมรอบบริเวณ เพื่อไม่ให้มีน้ำท่วมขัง การซ่อมแซมกุฏิสงฆ์ ของเดิมโครงสร้างเป็นไม้ เน้นการอนุรักษ์ของเก่า คือให้รักษาสภาพเดิมไว้ เพอร์นิเจอร์ที่เป็นไม้ หากเกิดการชำรุดก็เก็บมาทำการซ่อมแซมเพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ การซ่อมแซมอุโบสถ ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงหลังคาและโครงหลังคาใหม่ เวลาที่ฝนตกลงมาหลังคาเกิดการรั่ว ใช้การไม่ได้ ทางวัดมีความจำเป็นต้องทำการบูรณปฏิสังขรณ์โดยการปรับปรุงซ่อมแซมใหม่ การซ่อมแซมโรงเรียนพระปริยัติธรรม สภาพของพื้นที่เดิมเตี้ยมากไม่มี

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองหลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโฆษิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสราภิบาล (เสรีง์ เขมियो), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

ความเหมาะสม ทางวัดจึงได้มีการติดให้สูงขึ้นและทำการตัดเสาส่วนล่างออกและหล่อเสาปูนขึ้นมาแทน ส่วนชั้นบนรักษาตามสภาพเดิม แต่มีการปรับปรุงใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม^{๑๑๖}

(๙) ศาสนวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ต้องพิจารณาเรื่องเนื้อที่และสถานที่ที่สำคัญ โดยคำนึงถึงจำนวนของพระภิกษุ สามเณรมาอยู่อาศัยเป็นสำคัญ ยกตัวอย่างถ้าพระภิกษุ สามเณรอยู่อาศัยมีเพียงห้ารูปแล้วไปสร้างกุฏิใหญ่โต ก็จะไม่ค่อยเหมาะสมนัก ควรจะสร้างให้พอดีกับจำนวนพระภิกษุ สามเณรอาศัยอยู่ ถ้าสร้างใหญ่โตมากนอกจากเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณแล้ว การดูแลรักษาที่ลำบาก เนื่องจากไม่มีคนที่จะดูแลรักษา ยกเว้นวัดที่มีพระภิกษุ สามเณร อยู่กันมาก อย่างเช่นวัดแห่งนั้นเป็นสำนักเรียนก็ควรจะสร้างให้พอเพียงกับจำนวนพระภิกษุ สามเณรอาศัยอยู่ กุฏิสงฆ์ก็ควรจะสร้างใหญ่ตาม ส่วนแนวคิดในการซ่อมแซมและปรับปรุงศาสนวัตถุของเก่า ศาสนวัตถุที่เป็นของเดิม ต้องดูก่อนว่าสามารถจะรักษาได้หรือไม่ วัสดุอุปกรณ์ของเดิมต้องดูว่า มีคุณค่าทางด้านจิตใจของคนที่ได้ช่วยกันสร้างมาก่อนหน้านี้หรือไม่ ส่วนวิธีการดำเนินงานถ้าจำเป็นจะต้องทำก็จะต้องใช้วิธีในการประชุม คณะสงฆ์ และประชุมคณะกรรมการเพื่อหาข้อสรุป เวลาที่จะทำการสร้างหรือซ่อมแซมของเก่า ต้องเอามติในที่ประชุมเป็นเกณฑ์ว่าตกลงกันอย่างไร จะให้คงไว้รักษาไว้หรือว่าจะทำการปรับปรุงซ่อมแซมดีกว่า^{๑๑๗}

(๑๐) การก่อสร้างและการซ่อมแซม การปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถาน เพื่อให้มีความเหมาะสม ควรมีการประชุมคณะกรรมการทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านก่อน เพื่อบอกกล่าวถึงความจำเป็นและเป้าหมายของการสร้าง การสร้างเพื่อประโยชน์การใช้สอย เมื่อที่ประชุมมีมติตกลงกันพร้อมเพรียงกันก็ดำเนินการจัดสร้างทันที ศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าควรเน้นไปที่การอนุรักษ์ ไม่ควรจะทำลาย ถ้ามีความจำเป็นในการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์ก็ให้ดำเนินการบูรณะซ่อมแซมทันที มีการแจ้งต่อที่ประชุมสงฆ์และทางคณะกรรมการวัด เพื่อหาข้อสรุปในการก่อสร้างหรือการบูรณะซ่อมแซมด้วยกัน^{๑๑๘}

(๑๑) การก่อสร้างและการซ่อมแซม การปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถาน เพื่อให้มีความเหมาะสม ศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าโบราณจะพิจารณาจากความจำเป็นว่า ควรซ่อมแซมหรือไม่ ถ้าซ่อมไปแล้วแล้วจะมีปัญหาหรือไม่ ยกตัวอย่างอุโบสถหลังเดิม ทางกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุ เวลาที่จะมีการซ่อมแซมทางวัดจะต้องทำหนังสือไปทางกรมศิลปากรก่อน

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริศรัณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอหนองกี่, วัดเยี่ยพราสาท ตำบลเยี่ยพราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารณูวัตร (โพธิ์ทอง จันทสุวณฺโณ), เจ้าคณะอำเภोजตุรัส, วัดราชสี ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ทางกรมฯ ก็จะจัดเจ้าหน้าที่มาดูแลให้คำแนะนำในการซ่อมแซมอนุรักษของเดิมไว้ ไม่ให้ทำลาย เนื่องจากเป็นโบราณวัตถุ อีกส่วนหนึ่งศาสนวัตถุที่เป็นของดั้งเดิมที่คนสมัยก่อนได้สร้างไว้ ถ้ามีคุณค่าทางด้านจิตใจของคนเฒ่าคนแก่ก็ควรจะอนุรักษ์ไว้ เพื่อเป็นการรักษาภูมิปัญญาและคุณค่าทางด้านจิตใจของคนในชุมชน^{๑๑๙}

(๑๒) ศาสนวัตถุที่เป็นของเก่าได้ทำการรื้อถอนศาลาหลังเก่า โยกย้ายไปไว้กลางหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านในชุมชนก็มีความยินดี ได้ทำการก่อสร้างกุฏิสงฆ์หลังใหม่เป็นแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนศาสนวัตถุที่เป็นของใหม่ วิธีดำเนินการคือกำหนดการวางศิลาฤกษ์ บอกประชาสัมพันธให้ชาวบ้านช่วยกันทำบุญ อิฐ หิน ปูน ทราย บริจาคเป็นรถเป็นคิ่ว ตามแต่จิตศรัทธา ส่วนในด้านแบบแปลนให้ช่างที่มีความรู้ความเข้าใจดำเนินการตามทักษะและประสบการณ์ ตามรูปแบบตามขนาด นอกจากนั้น ชาวบ้านให้ความสนับสนุนการดำเนินการ ตัดสินใจการก่อสร้างโดยหัวหน้างานช่วยคิดการวางแผนให้คำปรึกษา^{๑๒๐}

(๑๓) การสาธารณูปการต้องพัฒนาวัดให้มีระเบียบ เดิมที่การสร้างต้องการสร้างวัดเป็นวัดป่า เป็นวัดกัมมัฏฐาน ปัจจุบันวัดเป็นสำนักเรียน เป็นหน่วยวิทยบริการ ความคิดในเรื่องนี้กำลังดำเนินการอยู่ ได้ทำการสร้างกุฏิสงฆ์ขึ้นใหม่จำนวน ๓ หลัง ในส่วนอื่นๆ ทางวัดต้องการสร้างหอประชุมแบบชั้นเดียวให้มีขนาดพอดี สามารถรองรับรองเยาชนจำนวนมาก ด้วยเหตุผลที่วัดมีโรงเรียนในระดับประถม ระดับมัธยมในเขตอำเภอเมือง ครูทางโรงเรียนต้องการจะนำเด็กนักเรียนมาเข้าค่ายพักแรม เพื่อการอบรมเยาชนให้เป็นคนดี แต่ทางวัดไม่สามารถรับเยาชนมาเข้าการอบรมได้ เนื่องจากไม่มีสถานที่รองรับ^{๑๒๑}

(๑๔) การบูรณปฏิสังขรณ์ไม่ว่าจะเป็นการสร้างหรือการซ่อมแซมก็ตาม เน้นการใช้วัสดุใหม่และของเก่าอย่างมีคุณค่าโดยการประยุกต์ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนการสร้างกำแพงและซุ้มประตูวัด เน้นความแข็งแรง ด้วยการกำกับดูแลช่างที่รับงานก่อสร้างอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กำแพงมีความคงทนถาวรและได้มาตรฐาน^{๑๒๒}

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูพิณจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบลบ้านชวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สิลลสุโต, เจ้าคณะอำเภอมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

(๑๕) การสาธารณูปการเป็นงานส่วนรวมควรจะเชิญชาวบ้านมาพูดคุยมาปรึกษาหารือกันก่อนจะสร้างหรือซ่อมแซม ควรจะก็ขอความเห็นในที่ประชุม เมื่อเสียงส่วนใหญ่เห็นชอบ ก็ควรจะดำเนินการจัดสร้างทันที^{๑๒๓}

(๑๖) การสร้างกุฏิแบบเก่าและการสร้างกุฏิแบบใหม่ การสร้างกุฏินิยมสร้างกุฏิแบบหลังเดียวอยู่รวมกัน เจ้าอาวาสจะอยู่ด้านหน้า พระลูกวัดจะอยู่รวมกัน เพื่อสะดวกในการดูแลง่ายต่อการปกครองดูแล พอกุฏิที่ใช้งานมานานเกิดชำรุด จึงมีแนวคิดที่จะทำการบูรณะและทำการก่อสร้างในการสร้างกุฏิสงฆ์ได้อาศัยแรงลูกศิษย์มาช่วยกันออกแบบ ก่อนทำการรื้อกุฏิหลังเก่าเพื่อสร้างขึ้นมาใหม่ได้มีการประชุมชาวบ้าน ซึ่งมีมติในที่ประชุมเสียงส่วนใหญ่เห็นสมควรให้อนุรักษ์ของเก่าไว้ โดยให้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์และเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ ให้มีความทันสมัยและสวยงามกว่าเดิม^{๑๒๔}

(๑๗) การซ่อมแซมศาลาการเปรียญ ศาลาการเปรียญแบบเดิมเป็นไม้ทั้งหลัง รูปแบบการก่อสร้างสร้างติดกับพื้นดิน ซึ่งมีพื้นที่ที่ต่ำมาก พอเวลาฝนตกลงมาน้ำก็จะเกิดน้ำท่วมขัง ทำให้ไม่ได้รับความสะดวกสบายในการใช้งานเท่าที่ควร พอถึงยุคปัจจุบัน จึงมีแนวความคิดที่จะทำการปรับปรุงตกแต่งศาลาการเปรียญหลังเดิมทำขึ้นมาใหม่ โดยมีการปรับพื้นศาลาการเปรียญยกพื้นขึ้นอีกประมาณหนึ่งเมตรครึ่งหรือสองเมตร โดยการเทคานขึ้นใหม่ก่ออิฐถือปูน ถมดินและ อัดดินอัดทรายให้แน่นกว่าเดิม พร้อมทั้งได้เทพื้นด้วยปูนซีเมนต์ ปูกระเบื้อง มีปรับระดับของเสาให้มีความสูงขึ้นไปอีก โครงสร้างหลังคาเดิมเป็นไม้ ได้ทำการเปลี่ยนโครงสร้างใหม่เป็นโครงสร้างเหล็ก หลังคามุงกระเบื้องอย่างดี ขยายพื้นที่ให้มีเนื้อที่กว้างขวางกว่าเดิม ทำให้ศาลาการเปรียญหลังนี้ดูดีมีความสวยงาม สูงสง่า นามองกว่าเดิม ในส่วนการก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ เน้นไปที่ประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก คือให้มีที่กว้างขวางสะดวกสบาย โอ่โถง และสะอาดเรียบร้อย ต้องการที่จะให้วัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ โดยมีโครงการฝึกอบรมเยาวชน ตามโครงการส่งเสริมศีลธรรมและคุณธรรม ทางโรงเรียนโดยการนำของคณะครู ได้นำเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เข้ามาฝึกอบรมด้วยการสวดมนต์เจริญสมาธิที่วัด เพื่อให้เด็กเยาวชนในพื้นที่แห่งนี้เป็นคนดีมีคุณธรรม^{๑๒๕}

(๑๘) บางวัดที่มีขนาดปริมาณของชุมชนมาก มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านมาก ก็เน้นให้สร้างสิ่งสาธารณูปการใหญ่โตตามขนาดของชุมชน ส่วนการสร้างหรือการซ่อมแซม การปรับปรุงตกแต่ง ให้คำนึงถึงชุมชนหรือประชากรเป็นหลัก แต่บางวัดที่มีปริมาณชุมชนเล็ก ก็เน้นให้สร้างสิ่ง

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโขกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโขกนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

สาธารณูปการให้มีความเหมาะสม ควรคำแนะนำไม่ให้อำนาจสร้างสิ่งสาธารณูปการใหญ่โตเกินไป อาจจะเกินความจำเป็น เน้นใช้ประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก^{๑๒๖}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามในยุคปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเก่าๆ ที่มีอยู่ในวัดวาอาราม ให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัด ซึ่งการสาธารณูปการบางวัดก็มีขนาดพื้นที่เล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบางวัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น ด้วยว่าการสาธารณูปการนั้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสผู้ดำเนินการสาธารณูปการ เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ในสังคม อาจจะมีการประยุกต์ศิลปะเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างทรงคุณค่า ความเป็นไทย นอกจากนี้ การสาธารณูปการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตูวัด ซุ้มประตูวัด ที่จอดรถ โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ และภูมิทัศน์เป็นต้น การสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชน

สำหรับด้านการบังคับบัญชาสั่งการ คือ การดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการสาธารณูปการ กล่าวคือการซ่อมแซมของเก่าควรจะรักษาไว้ อนุรักษ์ไว้ไม่ควรทำลาย ถ้ามีการซ่อมแซมก็ควรจะยึดแบบเดิมไว้ ควรรักษาสภาพแบบเดิมไว้เพราะเป็นฝีมือของคนเก่าเป็นการรักษาศรัทธา รักษาสภาพจิตใจ รักษาหัวใจของคนเก่าแก่ที่ได้สร้างให้กับวัด ส่วนศาสนวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ ควรจะมีการออกแบบแปลนการก่อสร้างให้เหมาะสม หลังจากนั้น ก็หาทุนทางงบประมาณในการก่อสร้าง การก่อสร้างให้สร้างแบบค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไปตามสภาพของทุนทรัพย์ที่มีอยู่ ใช้จ่ายได้ยากแต่ถ้ามีความเพียรในการก่อสร้าง ก็จะสามารถสำเร็จสมความตั้งใจแน่นอน นอกจากนี้ การดำเนินการก่อสร้างและการปรับปรุงซ่อมแซม คือการย้ายจากที่เดิมเพื่อมาสร้างใหม่โดยการบริหารจัดการแบ่งเป็นอาณาเขตแบ่งเป็นอาณาเขต คือ เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตปฏิบัติธรรม เขตพระปริยัติธรรม และเขตสาธารณกุศลเป็นต้น

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระมหาวีรุต ธีรวโส, เจ้าคณะอำเภอพนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

๔. ด้านการประสานงาน

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารควรมีวิธีการประสานงานอย่างไรเพื่อการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การสาธารณูปการในฐานะเป็นผู้บริหารได้มอบหมายให้พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในวัด ช่วยกันดูแลรักษา โดยได้จัดแบ่งหน้าที่ในการดูแลรักษา การทำความสะอาดบริเวณวัดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ห้องน้ำ ห้องสุขา ถนนหนทางภายในวัด และสวนป่าธรรมชาติ สำหรับการปฏิบัติธรรม มีการแบ่งหน้าที่กันทำและการดูแลรักษาความสะอาดทุกๆ วัน ไม่ได้ละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ พระสงฆ์ทั้งวัดได้ช่วยกันเป็นอย่างดี^{๑๒๗}

(๒) การสาธารณูปการต้องตั้งคณะกรรมการสงฆ์ขึ้นมาก่อน เพื่อให้มาดูแลรับผิดชอบ พระสงฆ์แต่ละรูปมีหน้าที่ในการดูแลที่แตกต่างกัน เช่น พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากก็รับหน้าที่ ประเภทงานเบาๆ พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาน้อยและสุขภาพดี แข็งแรงดี ก็จัดให้รับหน้าที่ในการทำงาน ประเภทงานหนักได้ เช่น การปิดกวาด เช็ดถู การกวาดถนนหนทาง การรักษาสวนหย่อมหรือต้นไม้ ภายในวัด แนวคิดในการดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องสุขา เวลาที่วัดมีงานใหญ่ๆ จะมีญาติโยม ชาวบ้านมาจำนวนมาก ได้มอบหมายหน้าที่ให้พระสงฆ์เป็นผู้ดูแลญาติโยมที่มีจิตอาสาช่วยกันทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องสุขา แต่ถ้าในวันปกติ หน้าที่ในการดูแลความสะอาดภายในวัดจะเป็นหน้าที่ของ พระสงฆ์ที่วัดช่วยกันทำ^{๑๒๘}

(๓) การก่อสร้างอาคารสถานที่ในฐานะที่เป็นผู้บริหารได้พาพระสงฆ์ สามเณร พร้อมด้วย ญาติโยมที่มีจิตอาสาช่วยงานที่วัด ร่วมด้วยช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ตามหน้าที่ของแต่ละรูปที่ได้ มอบหมายให้ช่วยกันดูแลรักษา ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี รวมถึงถนน หนทางภายในบริเวณวัด ลานวัด สวนหย่อม ช่วยกันดูแลรักษา โดยคอยกำกับให้เป็นไปด้วยความ เรียบร้อย^{๑๒๙}

(๔) การดูแลรักษาความสะอาด อันดับแรก ดึงมวลชนชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาวัด โดยมีเยาวชนหนุ่มสาว คนเฒ่าคนแก่ทั้งชายทั้งหญิง มาช่วยกันพัฒนาวัดให้มีความสะอาด และมีความเจริญ โดยเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ ในข้อนี้ได้เน้นย้ำว่า ให้เป็นวัดของทุกๆ คน เราต้อง

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหว้า ตำบลด่าน คล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้าน เหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระครูอนุกวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนน ไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

ร่วมด้วยช่วยกันในการดูแลรักษาวัดของเราให้มีความสะอาด อันดับที่สอง การดูแลรักษาความสะอาด ต้องทำเป็นกิจวัตรประจำวัน ได้มอบหมายหน้าที่ให้พระสงฆ์ สามเณร และผู้ที่อาศัยอยู่ในวัด ให้ช่วยกันรักษาความสะอาด และทำความสะอาดภายในบริเวณวัด โดยการมอบหมายหน้าที่ให้พระสงฆ์แต่ละรูปรับหน้าที่ให้ช่วยกันดูแลรักษาเป็นอย่างดี^{๑๓๐}

(๕) การดูแลรักษา คือการรู้จักใช้อย่างทะนุถนอม จะได้อยู่กับวัด อยู่กับเราได้นานๆ เน้นการรักษาความสะอาด โดยได้อาศัยแรงจากพระสงฆ์ สามเณรที่อยู่ภายในวัดช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด บางครั้งได้รับความร่วมมือจากชุมชนชาวบ้านที่มีจิตอาสาช่วยกันทำความสะอาดที่วัด^{๑๓๑}

(๖) ผู้บริหารควรจะแบ่งให้พระลูกวัดช่วยกันดูแล โดยการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบแต่ละงานทั้งเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตปฏิบัติธรรม เขตโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตฌาปนสถาน ซึ่งทั้งหมดนี้ควรจัดให้มีพระภิกษุมีหน้าที่ช่วยกันดูแลรักษาให้เรียบร้อย^{๑๓๒}

(๗) การจัดการดูแลรักษาไม่ให้สับสนกัน คือการจัดแยกให้เป็นสัดส่วนไม่ให้ปะปนกัน เช่นของใช้ประจำโบสถ์ ของใช้ประจำวิหาร ของใช้ประจำศาลาการเปรียญ ของใช้ประจำศาลาปฏิบัติธรรม ของใช้ประจำศาลาบำเพ็ญกุศล และของใช้ประจำหอฉัน เช่น พรม เสื่อ สาด อาสนะ ถ้วย ชาม จาน ช้อน เป็นต้น ในแต่ละที่แต่ละแห่งจัดไว้เป็นที่เรียบร้อย ไม่ให้มีความสับสนปนเปกัน และมอบหมายให้พระลูกวัดและญาติโยม ช่วยกันดูแลตามหน้าที่ของแต่ละรูป นอกจากนั้นยังเป็นการทดสอบหรือเป็นข้อพิสูจน์ลูกศิษย์มีความเชื่อฟังหรือไม่^{๑๓๓}

(๘) การดูแลอุโบสถก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี หรือฌาปนสถานก็ดี ศาลาการบำเพ็ญกุศลก็ดี ควรจะจัดให้พระทำหน้าที่ดูแลรักษา ในส่วนของห้องน้ำห้องสุขาจะเปิดให้ใช้ทั้งหมด ในกรณีที่ทางวัดมีกิจกรรม ตามสภาพของแต่ละงานว่างานเล็ก งานใหญ่ ถ้าในวาระปกติก็จะเปิดประมาณสองห้อง เพราะจะได้ประหยัดค่าน้ำค่าไฟ อีกอย่างพระที่รับหน้าที่นี้จะได้ไม่เหนื่อยในการทำ ความสะอาด ส่วนรักษาความสะอาดภายในบริเวณวัดและถนนหนทาง ให้พระทุกรูปที่อยู่จำพรรษา

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองหลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมชิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสรภิบาล (เสรีง เขมโย), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

ภายในวัตรทำกิจกรรมในการปิดกวาดพร้อมกันในช่วงเช้า หลังจากการกลับจากบิณฑบาตรให้ทำพร้อมเพรียงกัน^{๑๓๔}

(๙) ก่อนหน้านี้เจ้าอาวาสรูปเดิมมีความสามารถก็สร้างกุฏิสงฆ์หลังใหญ่ สามารถรับรองพระที่จะพักอาศัยได้เป็นร้อยรูป ต่อมาไม่นานเจ้าอาวาสรูปนั้นมรณภาพลง ก็ส่งผลให้วัดขาดพระอยู่จำพรรษา มีเพียงแค่สี่ห้ารูปเท่านั้น ก็ไม่เพียงพอที่จะช่วยกันดูแลรักษา ดังนั้น ถ้ามีทุนทรัพย์จะสร้างสิ่งสาธารณูปการใหญ่โตแค่ไหนก็ได้ แต่ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าจะมีคนมาดูแลรักษาหรือไม่^{๑๓๕}

(๑๐) หน้าที่ของผู้บริหารต้องแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่พระสงฆ์สามเณรได้ช่วยกันดูแลรักษา เพื่อให้วัดมีความสะอาดเป็นที่น่าทัศนาแก่ญาติโยม จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้พระสงฆ์สามเณรที่วัดรับผิดชอบแต่ละด้าน เช่น อุโบสถ กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาอเนกประสงค์ ห้องน้ำห้องสุขา ถนนหนทางภายในวัด เป็นต้น จัดการบริหารให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยด้วย^{๑๓๖}

(๑๑) มอบหมายให้พระสงฆ์ที่วัดร่วมกันรับผิดชอบดูแลรักษาอุโบสถ กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ ห้องน้ำห้องสุขา ส่วนในด้านถนนหนทางและลานวัด ภายในบริเวณวัด พระสงฆ์ทุกรูปช่วยกันทำความสะอาด ในวันเทศกาลสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันทอดกฐินประจำปี วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานของเทศบาลมาช่วยกันทำความสะอาด นำรถน้ำมาล้างทำความสะอาดภายในบริเวณวัด ทำให้วัดมีความสะอาดเรียบร้อยดีงาม^{๑๓๗}

(๑๒) การดูแลรักษาได้แบ่งหน้าที่ให้พระสงฆ์และสามเณรช่วยกันทำ ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ห้องน้ำห้องสุขา ได้มอบหมายให้พระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ถนนหนทางภายในบริเวณวัด สวนหย่อมภายในวัด ต้นไม้ภายในวัด พระสงฆ์สามเณรทุกรูปช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดพร้อมเพรียงกัน^{๑๓๘}

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูสุตภิตตสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารนุวัตร (โพธิ์ทอง จนทสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภोजตุรัส, วัดราชสี ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบุรณ ตำบลบ้านขวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร่ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

(๑๓) การสาธารณูปการปัญหาใหญ่ที่สุดก็คือเรื่องห้องน้ำห้องสุขา เพราะที่วัดแห่งนี้เมื่อก่อนเป็นหน่วยวิทยบริการ มีพระสงฆ์และสามเณรอยู่กันมากเพราะว่าเป็นสถานศึกษา ได้ดำเนินการสร้างห้องน้ำเพิ่มขึ้นอีก จำนวน ๔๐ ห้อง เพื่อให้เพียงพอสำหรับการใช้สอย ในด้านการดูแลรักษาได้มอบหมายหน้าที่ให้พระสงฆ์และสามเณรช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด^{๑๓๙}

(๑๔) เนื่องจากบริเวณวัดมีความกว้างมีสิ่งปลูกสร้างจำนวนมาก มีพระอยู่จำพรรษามากประมาณปีละหนึ่งร้อยกว่ารูป ได้มอบให้พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาช่วยกันดูแล โดยการแบ่งหน้าที่กันทำและควบคุมให้พระเณรช่วยกันทำความสะอาด ในส่วนอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิเสนาสนะสงฆ์ ถนนหนทางภายในวัด ต้นไม้ต่าง และสวนหย่อม ภายในบริเวณวัด แม้แต่น้ำห้องสุขา ได้ให้พระเณรช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ความเรียบร้อยทุกอย่างเป็นกิจวัตรประจำวัน^{๑๔๐}

(๑๕) การสาธารณูปการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการ เช่น ศูนย์อนามัยประจำตำบล หน่วยงาน อสม. หน่วยงาน อบต. หน่วยงานศูนย์อนามัยประจำตำบล เข้ามาช่วยพัฒนาวัดให้เป็นวัดดีเด่น ในเรื่องของความสะอาดได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายส่วนช่วยกันดูแลรักษา วัดนี้ได้อาศัยมวลงคือญาติโยมแต่ละหน่วยงานมาช่วยกันทำความสะอาดภายในวัด^{๑๔๑}

(๑๖) ได้จัดคนดูแลบริเวณวัด ห้องน้ำห้องสุขา วันธรรมดาจะเปิดให้ใช้สามสี่ห้อง แต่เวลาที่วัดมีงานก็จะเปิดให้ใช้หมด ในส่วนอุโบสถจัดให้พระสงฆ์ที่บวชเข้ามาช่วยกันดูแล เรียกว่าจัดวาระการดูแลทำความสะอาด ตามหน้าที่ของแต่ละรูป ในส่วนอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ทำความสะอาดภายในบริเวณวัดจัดให้พระดูแลทั้งหมด ถนนหนทางให้ผู้มีจิตอาสาช่วยกันดูแล^{๑๔๒}

(๑๗) ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี ห้องน้ำห้องสุขา ชุมประตูดาว และกำแพงวัด ต้องดูแลรักษาตลอด อย่างน้อยในปีหนึ่งๆ ต้องจัดการทาสีใหม่ ไม่ปล่อยให้มีการชำรุดทรุดโทรมเกินไป หรือสีมีความจืดชืดมากเกินไป เพื่อให้วัดดูใหม่และมีความงดงามอยู่ตลอดเวลา ท่านเน้นหลักการบริหารที่ดีคือจะต้องทำการดูแลรักษาทุกๆ ปี เพื่อจะให้ศาสนวัตถุได้ดูเป็นของใหม่งดงามอยู่เสมอ การดูแลรักษา มีการแบ่งงานแบ่งหน้าที่กันทำตามภาระหน้าที่ โดยให้พระสงฆ์และ

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลกุลวิไล, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสด์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสงวง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

สามเณร และลูกศิษย์ ทำหน้าที่ประจำวันทุกวันหลังการทำวัตรเช้า ก่อนบิณฑบาตรต้องช่วยกันทำความสะอาดบริเวณวัด เป็นกิจวัตรประจำวันที่พึงปฏิบัติตามหลักกิจวัตร ๑๐ อย่างด้วย^{๑๔๓}

(๑๘) การดูแลรักษาไม่เท่ากัน เนื่องจากจำนวนของพระเณรมีมากบ้างน้อยบ้าง หรือจำนวนของประชากรในชุมชนที่มีความแตกต่างกัน มากบ้างน้อยบ้าง บางที่เกิดจากวัดและชุมชนไม่ค่อยได้จัดกิจกรรมร่วมกัน เจ้าอาวาสแต่ละวัดควรให้จัดให้มีการทำความสะอาดหรือช่วยกันดูแลรักษา วัด และดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทำความสะอาด เพื่อให้วัดและชุมชนมีความสามัคคีพร้อมใจกันในการดูแลวัด^{๑๔๔}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามในยุคปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการได้ก่อสร้างนวัตรใหม่ ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเก่าๆ ที่มีอยู่ในวัดวาอาราม ให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัด ซึ่งการสาธารณูปการบางวัดก็มีขนาดพื้นที่เล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบางวัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น ด้วยว่าการสาธารณูปการนั้นเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสผู้ดำเนินการสาธารณูปการ เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ในสังคม อาจจะมีการประยุกต์ศิลปะเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างทรงคุณค่าความเป็นไทย นอกจากนั้น การสาธารณูปการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมพระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตูวัด ซุ้มประตูวัด ที่จอดรถ โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปรี้นเตอร์ และภูมิทัศน์เป็นต้น การสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชน

สำหรับด้านการประสานงาน พระสังฆาธิการควรแต่งตั้งคณะกรรมการสงฆ์ขึ้นมาก่อน เพื่อให้มาดูแลรับผิดชอบการพัฒนาการสาธารณูปการ มีการมอบหมายภาระหน้าที่ให้บุคลากรแต่ละรูปได้มีหน้าที่ดูแลที่แตกต่างกัน เช่น พระสงฆ์ที่ท่านมีอายุพรรษามากก็รับหน้าที่ประเภทงานเบาๆ พระสงฆ์ที่ท่านอายุพรรษาน้อยและสุขภาพดี แข็งแรงดี ก็จัดให้รับหน้าที่ในการทำงานประเภทงานหนักได้ เช่น การปิดกวาดเช็ดถู การกวาดถนนหนทาง การรักษาสวนหย่อมหรือต้นไม้ภายในวัด การดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม เวลาที่วัดมีงานใหญ่ๆ จะมีญาติโยมชาวบ้านมาากันมาก ควรจะได้มอบหมายหน้าที่ให้พระภิกษุเป็นผู้ดูแล และญาติโยมที่มีจิตอาสาช่วยกันทำความสะอาด

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโขกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโขกนาสาม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาวีรุต ธีรวโส, เจ้าคณะอำเภอนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

สะอาดห้องน้ำห้องสุขา แต่ถ้าในวันปกติ ทุกๆ วัน หน้าที่ในการดูแลความสะอาดภายในวัดจะเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่วัดช่วยกันทำนอกจากนั้น การดูแลโบสถ์ก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี หรือฌาปนสถานศาลาการบำเพ็ญกุศลก็ดี ควรจะจัดให้พระทำหน้าที่ในการดูแลรักษา ในส่วนของห้องน้ำห้องสุขาจะเปิดให้ใช้ทั้งหมด ในกรณีที่ทางวัดมีกิจกรรมมีงานบุญใหญ่ๆ ตามสภาพของแต่ละงานว่างานเล็กงานใหญ่ ถ้าในวันระปกติก็จะเปิดประมาณสองห้อง เพราะจะได้ประหยัดน้ำไฟด้วย และอีกอย่างผู้รับหน้าที่นี้จะได้ไม่เหน็ดเหนื่อยในการทำทำความสะอาดมากไป

๕. ด้านการควบคุม

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารควรมีวิธีการกำกับดูแลทรัพยากรทั้งปวงอย่างไรเพื่อการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) อันดับแรก ต้องดูทุนก่อนว่าเงินทุนการก่อสร้าง อันดับที่สอง คือการจัดหาช่างที่มีฝีมือมีประสบการณ์มาทำงานเพื่อให้การก่อสร้างได้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ แนวคิดในเรื่องการจัดองค์การควรมีคณะกรรมการ มีไวยาวัจกร ส่วนการตัดสินใจก็มีเจ้าอาวาส คณะกรรมการไวยาวัจกร ประชุมเพื่อวางแผนการก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ หาเงินทุนการก่อสร้าง การจัดแบ่งงานแต่ละงวด จ่ายเงินแต่ละงวด ควบคุมตรวจงานในรูปของคณะกรรมการ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ^{๑๔๕}

(๒) การกำกับดูแลการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจ เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้วก็มีการสรรหา การประมูล การประกวดราคา และให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เช่น ช่างปูน ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างปูกระเบื้อง ช่างไฟ ซึ่งแต่บุคคลจะมีความสามารถไม่เท่าเทียมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคล ให้เข้ามาทำงานที่เหมาะสมกับงาน ด้านการตัดสินใจและการควบคุมการก่อสร้างโดยจะมีคณะกรรมการและไวยาวัจกรคอยเป็นที่ปรึกษาช่วยกันดูแล^{๑๔๖}

(๓) การวางแผนกำกับดูแลการจัดหาวัสดุในรูปคณะกรรมการช่วยกันดูแล คัดเลือกวัสดุ ครุภัณฑ์การก่อสร้าง การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้มาช่วยงาน^{๑๔๗}

(๔) วัตถุประสงค์การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ มีการเชิญคณะกรรมการมาพูดคุยกัน เชิญชาวบ้านมาประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย สำหรับที่ปรึกษาส่วนใหญ่ก็เป็นครูอาจารย์หรือ

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหว้า ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิฐ (บุญอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

ผู้อำนวยการ มาประชุมปรึกษาหารือกัน เมื่อมีการวางแผนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็คัดเลือกช่างที่มีฝีมือและมีประสบการณ์ ส่วนการตัดสินใจและการควบคุมเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสและไวยาวัจกร^{๑๔๘}

(๕) ผู้บริหารควรจะมีการวางแผนในเบื้องต้น โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยกันคิดพัฒนาวัด และจัดคนเข้ามาทำงานโดยเริ่มต้นจากคนใกล้ชิด การตัดสินใจก็ควรจะมีคณะกรรมการช่วยกันตัดสินใจ ส่วนการควบคุมจะมีคณะกรรมการหลายฝ่ายมาช่วยกันควบคุมดูแล^{๑๔๙}

(๖) การวางแผนจัดการประชุมคณะกรรมการเข้ามาดูแลการก่อสร้าง จัดบุคลากรมาทำงาน มีช่างที่ประสบการณ์ ส่วนการตัดสินใจและการควบคุม เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหาร^{๑๕๐}

(๗) การจัดหาบุคลากรอาศัยญาติโยมที่มีความรู้มีประสบการณ์ มาช่วยกันออกความคิดเห็นโยกโยมที่ให้การอุปถัมภ์ก็ควรจะต้องแจ้งข้อมูลให้ทราบวัตถุประสงค์ ว่าทำอะไร การตัดสินใจและการควบคุมเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ตามกฎหมายและตามหลักของพระธรรมวินัย^{๑๕๑}

(๘) การสร้างห้องน้ำได้แบบมาจากบิมน้ำมัน ปตท. คณะกรรมการได้พาช่างไปดูและก็มาดัดแปลงแก้ไขตามความจำเป็น การสร้างห้องน้ำเน้นหลังคาแบบสูงโปร่ง และมีความสว่างเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกและไม่มี ความอับชื้น ส่วนการก่อสร้างถนนหนทางภายในบริเวณวัดส่วนมากทางวัดจะดำเนินการใช้รถปูนสำเร็จรูปคือรถซีแพคเป็นคันเป็นคิว มาเทพื้นถนนโดยทางบริษัทปูนจะถามทางวัดจะสั่งแบบสูตรหนึ่งหรือสูตรสองก็ดำเนินการไป เจ้าอาวาสเป็นผู้ตัดสินใจและควบคุม^{๑๕๒}

(๙) การก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดในแต่ละหลัง ทางเจ้าอาวาสจะต้องคิดและพิจารณาให้มากที่สุดคือให้มีการวางแผนที่ดี ควรจะคำนึงถึงรูปแบบและผังวัดเป็นหลักว่ามีความจำเป็นแค่ไหน ต้องมีการวางแผนที่ดี ส่วนการจัดองค์กร โดยมากจะใช้หลักคือการประชุมชาวบ้านว่าจะทำอย่างไรก็นำเสนอ ส่วนการจัดหาบุคลากรมีความจำเป็นอย่างมาก ถ้าหากว่าผู้บริหารไม่เอาใจใส่วัดจะทำให้วัด

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมจิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอบึงบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอบึงบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสรวิบาล (เสริญ เขมิโย), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

นั้นมีความลำบากอย่างมาก การจะพัฒนาวัดให้มีความเจริญ ผู้บริหารต้องที่มีความสามารถ ผู้บริหารต้องกล้าตัดสินใจและการควบคุมที่ดี^{๑๕๓}

(๑๐) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือฆราวาส ต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน ประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการมีผู้รับผิดชอบร่วมกัน หลังจากนั้นก็พิจารณาหาช่างที่มีความรู้ ส่วนการตัดสินใจและการควบคุมควรจะมีการสอบถามช่างโดยตรง^{๑๕๔}

(๑๑) การก่อสร้างต้องคิดก่อนว่าจะก่อสร้างอะไร จะทำการก่อสร้างกุฏิสงฆ์หลังหลังต้องพิจารณาก่อนว่าจะสร้างตรงไหนอย่างไร จะสร้างชั้นเดียวหรือสองชั้น ขนาดความกว้างยาวเท่าไร มีแบบแปลน แผนผังการก่อสร้างจะเป็นอย่างไร แบบแปลนมาจากไหน จะให้วิศวกรออกแบบให้ใหม่หรือว่าจะดูแบบสำเร็จรูปที่วัดอื่น จะใช้ทุนในการดำเนินการเท่าไร จะได้ทุนหรือได้รับการสนับสนุนจากส่วนไหนบ้าง และใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างกี่วัน กี่เดือน กี่ปี ขนาดตัวอาคารเล็กหรือใหญ่เป็นต้น หลังจากนั้นก็แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบ และจัดหาช่างฝีมือเข้ารับเหมาก่อสร้าง ส่วนการตัดสินใจและการควบคุมการก่อสร้างจะเป็นในรูปของคณะกรรมการรับผิดชอบ และตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์^{๑๕๕}

(๑๒) การควบคุมการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ การจัดองค์การไม่ได้จัดให้มีความยุ่งยาก เนื่องจากชาวบ้านในเขตชุมชนมีภาระหน้าที่ในการประกอบสัมมาอาชีพไม่มีเวลา ชาวบ้านได้มอบความสำคัญและความไว้วางใจให้เจ้าอาวาสดำเนินการ ส่วนการจัดสรรบุคลากรเข้ามาทำงานเน้นไปที่ช่างที่มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนมากพวกชาวบ้านมีประสบการณ์โดยตรง ทางวัดจ่ายค่าแรงเป็นรายวัน การตัดสินใจและการควบคุมงานสาธารณูปการเป็นไปตามกฎระเบียบทุกอย่าง^{๑๕๖}

(๑๓) การวางแผนกำกับดูแลได้ให้คณะกรรมการ และไวยาวัจกรช่วยกันดูแล การจัดองค์การในการทำงานก็เป็นไปในรูปของคณะกรรมการ การจัดหาบุคลากรคือช่างที่จะมาทำงาน

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูสุตภิตตสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอหนองกี่, วัดเยี่ยพราสาท ตำบลเยี่ยพราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารณวัตร (โพธิ์ทอง จนทสุวนโณ), เจ้าคณะอำเภोजตุรัส, วัดราชสี ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบลบ้านชวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

จะคัดเลือกเฉพาะคนที่มีความรู้ความสามารถ การตัดสินใจและการควบคุมงาน เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง ที่จะต้องตัดสินใจและควบคุมงานเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ^{๑๕๗}

(๑๔) การตัดสินใจจะผิถุอย่างไรก็มีการประชุมปรึกษาหารือ การวางแผนการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีนักวิศกรมาช่วยกันออกแบบ ส่วนการตัดสินใจและการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปการของวัดมีคณะกรรมการได้ร่วมตัดสินใจ^{๑๕๘}

(๑๕) ผู้บริหารได้ดำเนินการจัดหาบุคลากรเข้าทำงานเลือกคนที่มีความรู้มีประสบการณ์ตัดสินใจทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้ทุกอย่างไร้ข้อขัดตกบกพร่อง^{๑๕๙}

(๑๖) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ มีเป้าหมาย ๓ กลุ่มด้วยกัน กลุ่มที่ ๑ กลุ่มหน่วยงาน อบต. อบจ. กลุ่มที่ ๒ กลุ่มชาวบ้านในหมู่บ้าน กลุ่มที่ ๓ กลุ่มลูกหลาน กลุ่มเป้าหมายที่ ๑ ต้องทำเป็นโครงการนำเสนอเข้าไปที่หน่วยงานของ อบต., อบจ. เพื่อขอทุนสนับสนุนงานก่อสร้าง ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเป็นอย่างดี ส่วนในกลุ่มเป้าหมายที่ ๒ คือกลุ่มญาติโยมชาวบ้านที่ทำบุญกับวัด จะมีการขอแรงบริจาค เช่น ถ้าจะสร้างกุฏิสงฆ์ก็ให้จองเสาต้นละเท่าไร หน้าต่าง ประตู บานละเท่าไร ซึ่งมีอยู่ประมาณสองร้อยกว่าราย เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนการก่อสร้างทุกส่วนในวัด กลุ่มเป้าหมายที่ ๓ ก็คือขอแรงสนับสนุนจากลูกหลานชาวบ้าน โดยการจัดทอดผ้าป่าสามัคคี กฐินสามัคคี มาเป็นทุนสนับสนุนทางวัดในแต่ละครั้งไป การวางแผนได้ยึดหลักมีคณะกรรมการ คือเจ้าอาวาสเป็นหลักและตามด้วยกรรมการวัด ด้านการจัดการเจ้าอาวาสเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยมีนายช่างผู้รับเหมาและคนงานเข้ามาทำงาน ด้านการตัดสินใจเจ้าอาวาสตัดสินใจเองและควบคุมการก่อสร้างเอง^{๑๖๐}

(๑๗) ประการแรก คือจัดหาบุคคลที่ไว้วางใจให้ได้เสียก่อน โดยการจัดหาหาคนที่มีความซื่อสัตย์และมีความซื่อตรงต่อเรา ประการที่สอง คือการจัดหาคนช่วยหาปัจจัย นำมาดำเนินการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์ ตัวอย่างเช่น การเทถนนคอนกรีต ได้แจ้งความประสงค์ไปยังผู้จิตศรัทธาให้ช่วยกันทำบุญบริจาค อิฐ หิน ปูน ทราย คิดเป็นตารางเมตร คิดเป็นคิว คิดเป็นคันรถซีแพค เป็นต้น ในเบื้องต้นจะต้องหาบุคลากรหาคนที่ไว้วางใจให้ได้เสียก่อน เพื่อจะได้มาดูแลงานก่อสร้างแทนเรา

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสิต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดี ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ด้วยความซื่อสัตย์ ด้วยความซื่อตรง และความรับผิดชอบงาน เพื่อไม่ให้งานที่ดำเนินการลงไปมีข้อบกพร่องเกิดปัญหาอุปสรรค เกิดความเสียหายในภายหลังได้ การจัดองค์การก็มอบหมายให้คนที่ได้รับการคัดเลือกที่ทางผู้บริหารไว้วางใจได้ จัดบุคคลากรให้เข้ามาทำงานด้านการตัดสินใจ เจ้าอาวาสตัดสินใจเอง โดยพิจารณาว่างานอะไรมีความจำเป็นก่อน งานอะไรมีความจำเป็นภายหลัง เช่น ห้องน้ำมีความจำเป็นมาก ก็ต้องตัดสินใจให้สร้างห้องน้ำก่อน การทำถนนเข้าวัดมีความจำเป็นอันดับรองก็ทำภายหลังเป็นต้น เจ้าอาวาสจะควบคุมหมายสั่งการและให้คนอื่นดูแลแทน โดยพิจารณาจากคนที่มีความซื่อสัตย์ในการสั่งซื้อวัสดุอุปกรณ์ ในด้านการเบิกจ่ายเป็นต้น^{๑๖๑}

(๑๘) วัตถุประสงค์การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ แจ่งคณะสงฆ์ให้ทราบก่อนการจัดสรรค้เงินงบประมาณ ได้มอบหมายให้เจ้าอาวาสคอยเป็นผู้ประสานงานในการจัดหาบุคลากรที่มีประสบการณ์ อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส และตัวแทนช่วยกันตัดสินใจและควบคุมการทำงานด้วยกัน^{๑๖๒}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัดวาอารามในยุคปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างนวัตรมใหม่ๆ และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่างๆ ที่มีอยู่ในวัดวาอาราม ให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัด ซึ่งการสาธารณูปการบางวัดก็มีขนาดพื้นที่เล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบางวัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น ด้วยว่าการสาธารณูปการนั้นเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสผู้ดำเนินการสาธารณูปการ เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ในสังคม อาจจะมีการประยุกต์ศิลปะเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างทรงคุณค่าความเป็นไทย นอกจากนั้น การสาธารณูปการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตුවัด ซุ้มประตුවัด ที่จอดรถ โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปรี้นเตอร์ และภูมิสงฆ์เป็นต้น การสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชน

สำหรับด้านการควบคุม คือ เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับในการกำกับดูแลรักษาทรัพยากรเพื่อการพัฒนาการสาธารณูปการ ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ก่อน เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้วก็มีมีการคัดกรอง การจัดสรรหา

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร) , เจ้าคณะตำบลโคกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโคกนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระมหาวีรุต ธีรวโส, เจ้าคณะอำเภอนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอนมดง จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

การโฆษณาหรือการประมูลการก่อสร้าง การประกวดราคา และให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามา เช่น คนนี้มีฝีมือทางด้านช่างปูน ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างปูกระเบื้อง ช่างไฟ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความสามารถและมีใจรักในการทำงานแต่ละอย่างที่ไม่เท่าเทียมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคล ให้เข้ามาทำงานที่เหมาะสมกับงาน นอกจากนั้น ควรจะมีคณะกรรมการวัดช่วยกันดูแล เช่น มีการวางแผนว่าจะทำอะไร ก็มีการนำเสนอมติในที่ประชุมสงฆ์ ดังนั้น กระบวนการในการก่อสร้างจะต้องคิดก่อนวางแผนก่อนว่าจะทำการก่อสร้างอะไร เช่นจะทำการก่อสร้างกุฏิสงฆ์หนึ่งหลัง จะต้องพิจารณาก่อนว่าจะสร้างตรงไหนอย่างไร จะสร้างชั้นเดียวหรือสองชั้น ขนาดความกว้างยาวเท่าไร แบบแปลนแผนผังในการก่อสร้างจะเป็นอย่างไร ได้แบบแปลนมาจากไหน จะให้วิศวกรออกแบบให้ใหม่หรือว่าจะดูแบบสำเร็จรูปที่วัดอื่นที่ได้สร้างเสร็จแล้ว ทางช่างผู้ชำนาญการจะออกแบบเอง และจะใช้ทุนในการดำเนินการเท่าไร จะได้ทุนหรือได้รับการสนับสนุนจากส่วนไหนบ้าง และจะใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างกี่วันกี่เดือนหรือกี่ปี ขนาดของตัวอาคารเล็กหรือใหญ่ อย่างนี้เป็นต้น คือ กระบวนการของการวางแผน หลังจากนั้นก็แต่งตั้งคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายขึ้นมารับผิดชอบ และจัดหาช่างฝีมือเข้ารับเหมาก่อสร้างและใช้คนให้ถูกกับงาน ในส่วนของการตัดสินใจและการควบคุมการก่อสร้างจะเป็นในรูปของคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายมารับผิดชอบ และตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๔.๒.๒ การสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔

การสาธารณูปการ เป็นการส่งเสริมการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อการพัฒนาวัตถุสิ่งของทุกอย่างภายในวัด ไม่ใช่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้นแต่หากจะรวมไปถึงการทำความสะอาด ความร่มรื่น ความสะดวกสบาย การทำถนนทางเดินภายในวัด การตกแต่งวัดให้ดูสวยงาม ให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนั้น การสาธารณูปการเป็นภาระงานของพระสังฆาธิการอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้ เพื่อสร้างวัตถุสิ่งของที่จำเป็น การรักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพเดิมไว้ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ รวมไปถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวม มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการผู้ดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในพื้นที่เขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การก่อสร้าง การซ่อมแซม การบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุ เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม กุฏิสงฆ์ ฌาปนสถาน ศาลาสวดศพ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ การจัดการทรัพยากรทั้งปวงให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและทรัพย์สินของวัดเป็นต้นให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารด้านการพัฒนาการสาธารณูปการควรจะได้นำหลักอริยสัจ ๔ กล่าวคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาทำการบูรณาการกับการสาธารณูปการ

ก็จะเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้มีการจัดการเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการปฏิรูปเสนาสนะเก่าๆ เข้ากับสิ่งปลูกสร้างใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สังคม เพื่อการใช้สอยในการทำสังฆกรรม เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เมื่อพิจารณาโดยอนุโลมและปฏิโลมแล้วตามหลักอริยสัจนี้ มีความเหมาะสมกับการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการโดยไม่ต้องสงสัย โดยพระสังฆาธิการพร้อมที่จะนำเอามาเป็นเครื่องมือการส่งเสริมสนับสนุนการสาธารณูปการ เมื่อว่าตามหลักอริยสัจ ทุกข์หมายถึงปัญหาการสร้างนวัตร สมุทัยหมายถึงสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค นิโรธ หมายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และมรรคหมายถึงเป้าหมายการสร้างนวัตร ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

๑. ทุกข์ คือปัญหาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการควรจะมีวิธีการสาธารณูปการอย่างไรเพื่อแก้ไขทุกข์ คือปัญหาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การสาธารณูปการคือการก่อสร้างต้องคำนึงถึงแบบแปลนสร้างอุโบสถ สถานที่สร้างกุฏิสงฆ์ สถานที่สร้างศาลาการเปรียญ สถานที่สร้างฌาปนสถานและศาลาบำเพ็ญกุศล หรือสถานที่สร้างศาลาปฏิบัติธรรม ห้องน้ำห้องสุขาภายในวัด รวมถึงถนนหนทางต้องมีแบบแปลนแผนผังให้มีความสอดคล้องกับกฎระเบียบของวัดของศาสนา และนอกจากนั้น เรื่องของกฎระเบียบ ๓ ข้อคือ กฎของศาสนาคือพระธรรมวินัยวัดจะต้องเป็นวัด จะทำการก่อสร้างก็ควรจะทำให้มีรูปแบบของความเป็นวัด อย่าสร้างวัดเหมือนสร้างบ้านหรือสร้างเหมือนคอนโด กฎของสังคมคือขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่พ่อแม่ปู่ย่าตายายพาทำพาปฏิบัติกันมา เช่น การทำบุญวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ในระยะเวลาสามเดือนพระสงฆ์ ต้องอยู่จำพรรษาเป็นที่เส้นทาง คือให้อยู่ภายในบริเวณวัด ถ้าไปอยู่ที่บ้านสังคมก็ยอมรับไม่ได้ให้คำนึงถึงกฎของสังคม สังคมว่าอย่างไรเพราะเป็นเรื่องของจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน บางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ กฎหมายบ้านเมืองคือทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย แม้เป็นพระสงฆ์ก็ควรจะต้องมีความรู้ในเรื่องของกฎหมาย อย่าทำอะไรให้เกิดความผิดพลาดต่อกฎหมาย เช่น การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างจะต้องไม่ผิดต่อกฎหมาย เช่น การบุกรุกป่าสงวน การรุกล้ำที่ดินของชาวบ้าน หรือการสร้างมลพิษภาวะทางอากาศที่ไปรบกวนกระทบกับบุคคลอื่น ส่วนทุกข์เป็นจุดอ่อนให้การดำเนินการสาธารณูปการไม่บรรลุตามเป้าหมาย^{๑๖๓}

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

(๒) ประการที่ ๑ การจัดหมู่คณะของพระสังฆาธิการโดยตรงตามลำดับชั้น ตั้งแต่เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด จะทำการสาธารณูปการอะไรก็ควรจะมีหมู่คณะเป็นที่ปรึกษา ช่วยกันแสดงความคิด ความคิดเห็นหรือแม้แต่การคอยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการนำเสนอแนวคิดและอุดมการณ์ทางความคิดร่วมกัน ประการที่ ๒ การจัดการเป็นหมู่เป็นคณะ เน้นไปที่ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ครู อาจารย์ นายอำเภอ ผู้ว่าราชการ และการสาธารณสุข ควรมีส่วนร่วมในการสาธารณูปการ โดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา เป็นการระดมความคิด ส่วนทุกซ์คือมีปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะขาดการวางแผนที่เหมาะสม^{๑๖๔}

(๓) ผู้บริหารออกตรวจเยี่ยมวัดในระดับอำเภอ ระดับตำบล พร้อมทั้งให้คำแนะนำเจ้าอาวาสวัดแต่ละวัดให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎระเบียบ บางครั้งก็มีวัดที่อยู่มากในกฎเกณฑ์ของคำแนะนำเรื่องการก่อสร้าง ก็ได้ให้คำแนะนำการก่อสร้างตามหลักของสำนักงานพระพุทธศาสนา ถ้าจะมีการดัดแปลงก็อย่าให้ผิดแบบแปลน ควรจะมีการรักษาความเป็นวัดวาอารามให้มากที่สุด ส่วนทุกซ์ในการสาธารณูปการคือความไม่เข้าใจวิธีการทำงานตามนโยบาย^{๑๖๕}

(๔) การสาธารณูปการคือความไม่เที่ยงเป็นทุกซ์มีความเปลี่ยนแปลงไป ไม่คงอยู่ในสภาพเดิม ให้แนวคิดที่ว่า ต้องเน้นการให้ความรู้ให้ถูกต้องตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งมีอยู่ ๖ ด้าน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ พระสังฆาธิการควรเน้นการศึกษา อบรมความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ ถึงจะทำวิธีการสอดคล้องกับกฎระเบียบ^{๑๖๖}

(๕) การสาธารณูปการเป็นทุกซ์ที่จะต้องการศึกษาให้เข้าใจว่าอะไรควรจะทำก่อน ตรงไหน เป็นอย่างไร จึงจะดำเนินการจัดการให้ชัดเจน เพื่อให้พร้อมที่จะแก้ไขปัญหา ควรจะส่งเสริมพระสังฆาธิการให้มีความรู้ ถ้ามีการก่อสร้างต้องขอใบอนุญาตการก่อสร้างต่อหน่วยงานเทศบาลหรือไม่ ต้องทำให้ถูกต้องตามหลักการและกฎระเบียบ เช่น การสร้างฌาปนสถาน สร้างไปแล้วจะโดนฟ้องภายหลังหรือไม่ หรือต้องทำประชาพิจารณ์หรือไม่ พระสังฆาธิการอย่าทำอะไรที่ผิดต่อกฎระเบียบ กฎหมาย หรือพระธรรมวินัย จะเป็นการดีที่สุด^{๑๖๗}

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระครูสุตภิตติสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมชิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอเมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

(๖) การสาธารณูปการเป็นทุกข้ออย่างหนึ่งสำหรับผู้บริหาร เป็นทุกข้อต้องกำหนดรู้ตามสภาพความเป็นจริง การก่อสร้างถาวรวัตถุให้คำนึงถึงความจำเป็นของแต่ละวัด ข้อสำคัญไม่ต้องการให้ญาติโยมเกิดความเดือดร้อน เพราะการบอกบุญของวัดไม่ยากให้มีการเรียไร ไม่ต้องการให้แจกซองญาติโยมมากเกินไป^{๑๖๘}

(๗) การสาธารณูปการเป็นทุกข้อ มีความขัดแย้งทั้งความคิดและการปฏิบัติงาน เน้นการประชุมพระสังฆาธิการเป็นหลักการประชุมพระสังฆาธิการในระดับตำบล ให้นโยบายเจ้าอาวาสในเขตการปกครอง การเป็นเจ้าอาวาสมี ๒ แบบ การเป็นเจ้าอาวาสแบบที่พระพุทธรูปเจ้าให้เป็น คือเป็นเจ้าอาวาสทำงาน อำนาจก็ดี หน้าที่ก็ดี ถ้าเราใช้อำนาจถูกต้อง หน้าที่ถูกต้องจะทำให้เจ้าอาวาสได้รับความเชื่อถือ เคารพ กราบไหว้ แบบทำนองเป็นพระเจดีย์เป็นที่ควรแก่การเคารพ การกราบไหว้บูชา การเป็นเจ้าอาวาสแบบเขาสมมุติให้เป็น ไม่สนใจในการปฏิบัติศาสนกิจที่ได้รับมอบหมายก็ไม่สามารถเป็นเจ้าอาวาสที่ดีได้ ญาติโยมเห็นก็ไม่เกิดศรัทธาเลื่อมใส เวลาที่จะบอกบุญให้ญาติโยมช่วยทำบุญบริจาคช่วยกันสร้างก็ไม่มีคนอยากทำบุญ ในขณะที่เดียวกันพระผู้ใหญ่เห็นว่า ไม่ทำ ไม่สร้างอะไร^{๑๖๙}

(๘) บางวัดที่ดินสูงอยู่แล้วแต่เจ้าอาวาสก็ถมดินอีก การสร้างถนนหนทางภายในวัดให้มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน การส่งเสริมให้วัดแต่ละวัดปลูกต้นไม้ภายในวัด เพื่อให้วัดมีความร่มรื่นสวยงาม ส่วนทุกข้อที่เกิดจากการสาธารณูปการไม่ตรงตามเป้าหมาย เป็นความทุกข์ในเรื่องปัจจัยการดำเนินการไม่ได้มาตรฐานตามกำหนดการที่วางไว้ส่งผลให้เกิดความไม่สบายใจ^{๑๗๐}

(๙) ทุกข้อก็คือปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการอย่างน้อยควรจะต้องการมีการศึกษาเรียนรู้สิ่งปลูกสร้างภายในวัด ด้วยการส่งเสริมให้ไปทัศนศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากวัดพัฒนาตัวอย่างหรือไปดูรูปแบบสถานที่ของชาวบ้าน ที่สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ แล้วมาทำการคัดกรองการก่อสร้างที่เป็นของตัวเองโดยการรักษารูปแบบของวัดไว้ เรียกว่ามาประยุกต์ใช้เพื่อความพอเหมาะสมควรสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบัน^{๑๗๑}

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูต้นสราภิบาล (เสริม เขมโธ), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริศุณทร (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระครูสุตภิตตสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอหนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

(๑๐) ทุกข์คือกำหนดรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ไปยึดติดกฎระเบียบวางไว้ แต่ในการปฏิบัติจริงไม่ค่อยได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนมากจะพิจารณาความเหมาะสมจากสภาพพื้นที่ แต่ในช่วงหลัง พระสังฆาธิการได้รับการศึกษามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ก็ทำให้รูปแบบการสร้างมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างมีการพัฒนารูปแบบมากขึ้น พระสังฆาธิการเองก็ต้องพัฒนาตัวเองให้มีความรู้เท่าทันกับโลกในยุคโลกาภิวัตน์เช่นเดียวกัน^{๑๗๒}

(๑๑) ทุกข์คือความไม่สบายกายไม่สบายใจเพราะเป็นปัญหาการสาธารณูปการ เน้นว่า พระสังฆาธิการแต่ละวัดจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในข้อนี้ควรจะมีการประชุมในแต่ละเดือนมีการให้ความรู้ความเข้าใจพระสังฆาธิการ เช่น การตั้งโต๊ะหมู่ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด น่ากราบไหว้ เสนาสนะภายในวัดให้มีความสะอาด ห้องน้ำ ห้องสุขา ถนนหนทางภายในวัดให้มีความสะอาด ต้นไม้ให้มีความร่มรื่นแก่ผู้พบเห็น ผู้เข้าวัด เข้าวัดแล้วก็มี ความเบิกบานใจ แนวคิดการสาธารณูปการวัดในเขตการปกครองที่เกี่ยวกับคุณภาพของวัดอยู่มี ๓ ข้อ คือ วัดเกรด A หมายถึงเป็นวัดที่ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีแล้วมีความพร้อมพร้อมแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง วัดเกรด B หมายถึงเป็นวัดที่อยู่ในระหว่างกำลังพัฒนา เช่น กำลังพัฒนาการสร้างอุโบสถ กำลังพัฒนาการสร้างกุฏิสงฆ์ กำลังพัฒนาการสร้างศาลาการเปรียญ กำลังพัฒนาศาลาปฏิบัติธรรม กำลังพัฒนาการสร้างฌาปนสถาน กำลังพัฒนาร้านนันทนาการภายในวัด กำลังพัฒนาน้ำ-ไฟภายในวัด กำลังพัฒนาการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างความร่มรื่นภายในวัด กำลังพัฒนาห้องน้ำ ห้องสุขาเป็นต้น สิ่งเหล่านี้คือวัดเกรด B ส่วนที่วัดเกรด C เป็นวัดที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา หมายถึงวัดที่เพิ่งสร้างใหม่ หรือวัดที่สร้างเก่าก็ตามแต่ขาดการดูแล วัดจึงไม่ได้รับการพัฒนา แนวคิดนี้ในฐานะเป็นผู้บริหาร พระสังฆาธิการต้องให้การดูแลวัดหลายวัดต้องการอยากจัดลำดับวัด เพื่อเข้าไปให้คำปรึกษาในการพัฒนาสาธารณูปการอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเรื่องการวางแผนที่ดี การจัดองค์การที่ดี การจัดหาบุคลากรที่ดี การตัดสินใจที่ดีและการควบคุมที่ดี เป็นหน้าที่กำลังดำเนินการอยู่^{๑๗๓}

(๑๒) ทุกข์คือความไม่แน่นอน ความว่างเปล่า ความไม่สมหวัง ความไม่มีแก่นสารเป็นต้น การสาธารณูปการให้สอดคล้องตามกฎระเบียบ เน้นไปที่การศึกษามีความสำคัญที่สุด พระสังฆาธิการทุกรูปต้องได้รับการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบ อีกอย่างหนึ่งกฎหมายการปกครองของคณะสงฆ์ ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ กฎหมายบ้านเมืองก็เช่นกันจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ จะได้ทำอะไรไม่ผิดกฎหมาย เช่น ถ้าจะมีการก่อสร้างที่ถูกต้อง ควรจะต้องมีการยื่นแบบขอแบบจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีรูปแบบ แผนผังการก่อสร้างที่ได้มาตรฐาน มีวิศวกรออกแบบ

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารนุวัตร (โพธิ์ทอง จันทสุณโณ), เจ้าคณะอำเภอจตุรัส, วัดราชสี ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนธิ วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบลบ้านขวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

และควบคุมการก่อสร้าง เพื่อสร้างให้ถูกต้องตามที่วิศวกรกำหนด ไม่ว่าเรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เช่น เหล็ก อิฐ หิน ปูนทราย เป็นต้น เพราะถ้าสร้างไม่ได้มาตรฐาน อาจเกิดความผิดพลาดได้จะเป็นผลเสียในภายหลังได้ ในข้อนี้ ถ้าจะพัฒนาสาธารณูปการให้ได้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมีความรู้เรื่องการก่อสร้าง^{๑๗๔}

(๑๓) ทุกข์คือความทรมาน ความเจ็บปวด ความโศกเศร้า เสียใจ ความไม่มีแก่นสารเป็นต้น พระสังฆาธิการควรจะมีการประชุมปีละสองครั้ง หรือประชุมทุกสามเดือน อีกอย่างหนึ่ง การตรวจการ พระสังฆาธิการจะต้องลงไปตรวจการตามความเป็นจริง เพื่อไปให้ความรู้เจ้าอาวาสในแต่ละวัดตามภารกิจหลัก ๖ ด้าน เป็นการแนะนำเรื่องความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้พระสังฆาธิการได้นำไปปฏิบัติตามกฎระเบียบ^{๑๗๕}

(๑๔) ทุกข์คือสภาพบีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง และความไม่เที่ยง การก่อสร้างวัดไม่มีทุนทรัพย์ที่จะดำเนินการก่อสร้างได้ พระสังฆาธิการมีความเพียรพยายามในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ใช้ภายในวัด เมื่อมารับหน้าที่การเป็นเจ้าอาวาสแล้ว ต้องทำหน้าที่ หน้าที่หลักการสาธารณูปการ อย่างน้อยถ้าไม่มีทุนมากที่จะทำการก่อสร้าง ก็ควรจะทำถนนหนทางภายในวัดแล้วทำการปลูกต้นไม้ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ใช่อยู่นิ่งเฉย เน้นให้ลงมือปฏิบัติหน้าที่ เมื่อลงมือปฏิบัติหน้าที่แล้วญาติโยมเห็นว่าวัดมีการก่อสร้าง ก็จะมีผู้มีจิตศรัทธาให้การสนับสนุนวัด^{๑๗๖}

(๑๕) ทุกข์เป็นวิธีการดำเนินการแก้ไขปัญหาสาธารณูปการ เมื่อก่อนไม่ได้คิดวิธีการสาธารณูปการอะไรมาก แต่ปัจจุบันมองว่าขาดแผนผังการบริหารที่ดี ไม่สามารถแก้ไขได้เนื่องจากได้สร้างไปแล้ว ต้องปล่อยไปตามสภาพที่เป็นอยู่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไร ถ้าจะสร้างเสนาสนะมากแต่ไม่มีคนดูแลรักษา สภาพของเสนาสนะดังกล่าวก็จะทรุดโทรม^{๑๗๗}

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลสุโขโต, เจ้าคณะอำเภอมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสฺสโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุก อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

(๑๖) ทุกข์เป็นตัวยุทธการสาธารณูปการ ถ้าพระสังฆาธิการพัฒนาตัวเองยังไม่ได้ พระสังฆาธิการก็ไม่สามารถจะพัฒนาสาธารณูปการได้เช่นเดียวกัน คือ การก่อสร้างเป็นภาระหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของพระสังฆาธิการในการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างที่ดี^{๑๗๘}

(๑๗) ทุกข์คือสภาพไม่เที่ยง การสาธารณูปการ เช่น ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนาญาติ เน้นไปที่ตัวบุคคลก่อนคือสร้างคนให้มีความรู้ สร้างคนให้มีความเข้าใจ สร้างคนให้มีคุณธรรม สร้างคนให้มีศักยภาพ การสร้างคนดังกล่าวมา คนควรได้รับการสนับสนุนทางด้านการศึกษายิ่งเต็มที่ เมื่อคนมีความรู้ ก็ค่อยดำเนินการสร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น อุโบสถ กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ ห้องน้ำ ห้องสุขา ถนนหนทาง รั้ว/กำแพงเป็นต้น ในข้อนี้เน้นสร้างคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในงาน เพราะถ้าคนไม่มีความรู้แล้วจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการสาธารณูปการ^{๑๗๙}

(๑๘) ทุกข์คือสภาพปัญหาชีวิต ความไม่เที่ยง การสาธารณูปการต้องยึดตามกฎระเบียบ ต้องยึดตามกฎหมาย การก่อสร้างควรพิจารณาให้ชัดเจน ไม่ผิดกฎระเบียบ การก่อสร้างให้คำนึงถึงภูมิทัศน์รอบวัด การก่อสร้างมี ๒ แบบคือ วัดที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง เวลาที่มีการก่อสร้างก็ต้องมีแบบมีแปลน และการก่อสร้างต้องไม่ไปกระทบต่อชุมชนที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม เช่น ทำให้ไปกระทบกับตึกอาคารของชุมชน หรือมีฝุ่นละอองเป็นมลพิษภาวะทางอากาศจากงานก่อสร้าง ก็อาจจะไปกระทบกับชุมชนนั้นๆ ได้ ต้องคำนึงถึงสภาพของสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มาก นอกจากนั้น วัดที่อยู่ในป่า เวลาที่จะมีการพัฒนาสาธารณูปการ อาจจะไปกระทบกับทรัพยากรป่าไม้ ด้วยการตัดไม้ทำลายป่า ด้วยการเผาหรือด้วยการรุกรานเขตป่าสงวน ควรพยายามรักษาสถาปัตยกรรมชาติของป่าเอาไว้ให้มาก ถ้าไปบุกรุกป่าธรรมชาติ ถ้าพื้นที่ป่านั้น เป็นป่าสงวนก็อาจจะผิดกฎหมาย^{๑๘๐}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การสาธารณูปการถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ เพื่อการก่อสร้างเสนาสนะที่จำเป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้ว และซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพเพื่อประโยชน์แก่พระสงฆ์ รวมไปถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวม มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง หลักการสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในพื้นที่เขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การก่อสร้าง การซ่อมแซม การบำรุงดูแลรักษา เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ อาคาร

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอดำขุน จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทรรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโคกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโคกนาสาม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ พระมหาวิจิต ธีรวโส, เจ้าคณะอำเภอนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอนมดง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

เรียน ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ภูมิสงฆ์ ฌาปนสถาน ศาลาสวดศพ ห้องน้ำ ห้องส้วม สาธารณะ การจัดการทรัพยากรทั้งปวงให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและทรัพย์สินของวัด เป็นต้นให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารด้านการสาธารณูปการ ควรจะได้นำหลักอริยสัจกล่าวคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาทำการบูรณาการกับการสาธารณูปการ ก็จะเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้มีการจัดการเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการปฏิรูปเสนาสนะเก่าๆ เข้ากับสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกเพื่อการใช้สอย ตามนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักอริยสัจ ๔ กล่าวคือทุกข์ หมายถึงปัญหาการสร้างนวัตรม สมุทัย หมายถึงสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค นิโรธ หมายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และมรรค หมายถึงเป้าหมายการสร้างนวัตรม

ทุกข์ คือปัญหาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ พระสังฆาธิการควรจะมีการจัดการประชุมปีละสองครั้ง หรือประชุมทุกสามเดือน และงานอีกอย่างหนึ่งคืองานตรวจการ ผู้บริหารในระดับพระสังฆาธิการจะต้องลงไปตรวจการตามสำนักงานของเจ้าคณะตำบล เพื่อไปให้ความรู้เจ้าอาวาสในแต่ละวัด เป็นการแนะนำในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้พระสังฆาธิการได้นำปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับกฎระเบียบ ดังนั้น พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบคือกฎหมายของมหาเถรสมาคม กฎของกรมการศาสนา กฎระเบียบของบ้านเมือง ต้องยึดตามกฎหมายของบ้านเมือง ควรพิจารณาให้ชัดเจนที่สุดจะได้ทำไม่ผิดกฎระเบียบ การก่อสร้างให้คำนึงถึงภูมิทัศน์รอบวัดด้วยการพัฒนาการก่อสร้างวัดมี ๒ แบบคือ วัดที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง เวลาที่มีการก่อสร้างก็ต้องมีแบบมีแปลนการก่อสร้าง ต้องไม่ไปกระทบต่อชุมชนดั้งเดิม วัดที่อยู่ในป่า เวลาที่จะมีการพัฒนาสาธารณูปการอาจจะไปกระทบกับทรัพยากรป่าไม้ ด้วยการตัดไม้ทำลายป่า ด้วยการเผาหรือด้วยการรुक้าเขตป่าสงวนให้พยายามรักษารัชมชาติของป่าเอาไว้ให้มาก ถ้าพื้นที่ป่านั้น เป็นป่าสงวนก็อาจจะผิดกฎหมาย ผิดกฎระเบียบของสังคม ชุมชนที่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าก็จะออกมาต่อต้าน เป็นต้น

๒. สมุทัย คือสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการควรจะมีการกำหนดแนวทางอย่างไรเพื่อแก้ไขสมุทัย คือสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรคการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) สมุทัยคือเหตุแห่งทุกข์ ส่งผลสืบทอดกันมาบิบบัน กัดกัน คับข้อง ติดขัด อึดอัด บกพร่อง การสาธารณูปการในข้อนี้ได้บอกชัดเจนอยู่แล้วกับคำว่า ความเหมาะสม ถ้าหากว่าชุมชนในหมู่บ้านเล็กๆ จะสร้างอะไรที่มีขนาดความใหญ่โตก็จะเป็นเรื่องยากเช่น ถ้าในวัดมีพระอยู่เพียงสี่ห้ารูป ก็ควรจะพัฒนาเสนาสนะภายในวัดให้มีความพอเหมาะพอสมกับการเป็นอยู่ของจำนวนพระที่อยู่

ถ้าหมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณรอบวัดมีบ้านหลายหลัง มีจำนวนประชากรอยู่อาศัยมาก การจะพัฒนาเสนาสนะภายในวัด ก็สามารถที่จะสร้างกุฏิสงฆ์ให้มีขนาดความกว้างใหญ่ได้ ตามปริมาณที่ต้องการของพระสงฆ์ที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอยู่จำนวนหลายรูป การสร้างอุโบสถตุรุ่มที่วัดของท่าน มีขนาดความกว้างใหญ่ เนื่องจากทางวัดเป็นสำนักเรียนแผนกธรรม และแผนกบาลี พร้อมกันนี้ทางวัดได้มีการจัดกิจกรรมงานปฐกฐกรรมเป็นประจำทุกปี^{๑๘๑}

(๒) สมุทัยเป็นการวิเคราะห์ปัญหาการสาธารณูปการ การสร้างเสนาสนะภายในวัดจะต้องคำนึงจำนวนของพระสงฆ์ พิจารณาสภาพชุมชนว่าเป็นชุมชนเล็กหรือชุมชนใหญ่ ให้คำนึงถึงประโยชน์การใช้สอย ควรจะทำการก่อสร้างตามความจำเป็นในการใช้ประโยชน์เท่านั้น เพราะถ้าสร้างใหญ่โตเกินไปหรือมีเสนาสนะมากไปอาจจะเกินความจำเป็น ถ้าสร้างเสนาสนะเล็กเกินไปอาจจะไม่พอติดกับขนาดของพระสงฆ์ หรือประโยชน์การใช้สอย^{๑๘๒}

(๓) สมุทัย หมายถึงรู้สิ่งที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ การสาธารณูปการให้ดำเนินการให้เป็นไปตามแบบแปลนของวัดเป็นหลัก คือให้มีการจัดทำแบบแปลนวัดให้มีความชัดเจน โดยกำหนดอาณาเขตของวัดแบ่งเป็นเขตๆ เช่น เขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส เขตสังฆาวาส และเขตการศึกษาคือโรงเรียนพระปริยัติธรรม^{๑๘๓}

(๔) สมุทัยคือเหตุให้เกิดทุกข์ การสาธารณูปการตามสภาพของวัดของแต่ละวัด เป็นวัดเล็กหรือวัดใหญ่ เป็นชุมชนเล็กหรือชุมชนขนาดใหญ่ ก็ให้ดำเนินการพัฒนาการก่อสร้างเสนาสนะตามขนาดของชุมชน จะพัฒนาเสนาสนะอะไรให้ทางพระสังฆาธิการคำนึงถึงประโยชน์การใช้สอยเป็นหลัก บางวัดขนาดของชุมชนใหญ่แต่สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลที่มีขนาดเล็ก ก็ไม่เพียงพอแก่ปริมาณของคนในชุมชน แต่บางวัดเป็นชุมชนขนาดเล็ก แต่ไปสร้างเสนาสนะภายในวัดที่มีขนาดใหญ่โตมาก แต่ประโยชน์ในการใช้สอยใช้ไม่ได้เต็มที่ ก็สิ้นเปลืองงบประมาณในการก่อสร้างโดยเปล่าประโยชน์^{๑๘๔}

(๕) สมุทัยเป็นเหตุของทุกข์ การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างควรจะแบบแปลนการก่อสร้างก่อสร้างให้ชัดเจน เช่น แบบแปลนของอุโบสถก็ดี แบบแปลนศาลาการเปรียญก็ดี แบบแปลนกุฏิเสนาสนะสงฆ์ แบบแปลนฌาปนสถานก็ดี แม้แต่ถนนหนทางที่เข้าวัด ภายในบริเวณวัด ก็ควรจะมี

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

แบบแปลนที่ดี ศาสนวัตถุแต่ละอย่างที่จะสร้างให้กับวัดควรจะมีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในวัด และควรจะทำให้ถูกกฎเกณฑ์ของความเป็นวัด ไม่สร้างให้เหมือนกับชาวบ้าน ควรจะรักษากฎระเบียบในความเป็นวัดเอาไว้ให้ได้^{๑๘๕}

(๖) สมุทัยตัวสาเหตุของการสาธารณูปการ เน้นให้รักษาเอกลักษณ์ของวัดให้มาก โดยได้ให้คำแนะนำเจ้าอาวาสในเขตพื้นที่การปกครอง การพัฒนาเสนาสนะภายในวัดให้มีความเหมาะสมกับวัด ต้องพิจารณาขนาดของชุมชนเป็นหลัก และขนาดของพระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษา ถ้ามีความจำเป็นจะต้องสร้างใหญ่หรือสร้างเล็กก็ตาม ก็ควรคำนึงถึงองค์ประกอบของพระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษา และศรัทธาของชุมชนที่เข้ามาทำบุญที่ให้การอุปถัมภ์^{๑๘๖}

(๗) สมุทัย หมายถึงรู้สิ่งที่เป็สาเหตุการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการในแต่ละวัดควรจะต้องรู้ถึงสภาพพื้นที่แต่ละวัด ไม่เหมือนกัน ขนาดของพื้นที่แต่ละวัดไม่เท่ากัน ควรจะหาแผนผังการสร้างเสนาสนะแต่ละวัด เช่น ถนนหนทางภายในวัด ชุมประตู่และกำแพงวัด อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ห้องน้ำ ห้องสุขา รวมถึงฌาปนสถาน สิ่งปลูกสร้างแต่ละอย่างจะจัดไว้ตรงไหน ควรจะมีแบบแปลน แผนผังที่ชัดเจน ไม่ควรตัดสินใจตามลำพัง อย่างน้อยควรปรึกษาเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ หรือชาวบ้านในชุมชน โดยคณะกรรมการ ไวยาวัจกร ช่วยกันปรึกษาหารือ เพื่อให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ถูกต้อง^{๑๘๗}

(๘) สมุทัยสาเหตุให้เกิดทุกข์ การสาธารณูปการเน้นให้มีความเหมาะสม วัดควรจะมีแผนผังการสร้างวัดที่ดี มีการออกแบบแผนผังวัดที่ได้มาตรฐาน ควรคำนึงถึงความเหมาะสม เช่น อุโบสถก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี ห้องน้ำ ห้องสุขาก็ดี โดยเฉพาะกุฏิสงฆ์ควรมีความเหมาะสม สร้างขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม ควรต้องมีแบบแปลน และแผนผังที่แน่นอนก่อนที่จะทำการก่อสร้าง^{๑๘๘}

(๙) สมุทัยคือก่อสร้างเสนาสนะเล็กหรือใหญ่ควรจะคำนึงถึงประโยชน์การใช้สอย ถ้ามีพระสงฆ์อยู่อาศัยน้อยก็สร้างแต่พอเพียงแก่การดำรงค้อยู่ ถ้ามีพระสงฆ์อยู่อาศัยจำนวนมากก็ควรสร้างให้มีความพอดีกับจำนวนพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ ส่วนความเหมาะสมกับกฎระเบียบก็ควรคำนึงถึง

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโฆสิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอเมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสราภิบาล (เสริม เขมियो), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

รูปแบบของวัดเอาไว้ให้มาก อย่าสร้างวัดให้คนมองมาว่า สร้างวัดเหมือนสร้างบ้าน ไม่มีความเหมาะสมกับความเป็นวัดวาอาราม ควรจะสร้างวัดให้เป็นอารามคือที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์จะดีกว่าที่จะไปสร้างในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่วัด^{๑๘๙}

(๑๐) สมุทัยคือสาเหตุของปัญหาการสาธารณูปการ คือการสร้างเสนาสนะควรจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นในการจัดสร้าง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสภาพของชุมชน ถ้าสร้างมาใหญ่โตเกินเหตุต้องสิ้นเปลืองงบประมาณ แต่ประโยชน์ที่จะได้ใช้สอยมีเพียงนิดเดียว ก็ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร แต่ถ้าสร้างเสนาสนะขึ้นมาแล้วได้รับประโยชน์ใช้สอย ก็มีความเหมาะสมที่ควรแก่การสร้างถาวรวัตถุ^{๑๙๐}

(๑๑) สมุทัยคือเหตุเกิดทุกข์ คือการพัฒนาเสนาสนะภายในวัดให้มีความเหมาะสมจะต้องคำนึงถึงขนาดของชุมชน วัดต้องพึงชาวบ้าน ชาวบ้านต้องพึ่งวัด เป็นหัวใจหลักของการพัฒนา ถ้าขนาดของชุมชนมีขนาดเล็ก การก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดก็ควรจะเล็กตาม ถ้าขนาดของชุมชนใหญ่มีจำนวนประชากรมาก การก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดก็ควรจะใหญ่ตามด้วย ในข้อนี้เน้นไปที่ประโยชน์การใช้สอยเป็นสำคัญ เพราะว่าถ้าการสร้างเสนาสนะเล็ก ขนาดของชุมชนใหญ่ก็ไม่เพียงพอในการใช้สอย ถ้าการสร้างเสนาสนะใหญ่โตมาก แต่คนในชุมชนมีจำนวนน้อย อาจจะสร้างไม่เสร็จ เพราะไม่มีผู้ให้การสนับสนุน ต้องใช้ทุนในการก่อสร้างสูง ประโยชน์ในการใช้สอยก็ได้ไม่เท่าที่ควร การดูแลรักษาก็ลำบาก คือสร้างแล้วไม่มีคนดูแลรักษา^{๑๙๑}

(๑๒) สมุทัย คือการสาธารณูปการควรที่จะกำหนดแผนผังวัดให้ได้มาตรฐานก่อนที่จะทำการก่อสร้างเสนาสนะ เพราะว่าถ้าบริเวณแผนผังวัดดี จะทำให้เสนาสนะออกมาดูดีพอเหมาะพอสม การพัฒนาเสนาสนะบางอย่างมีมาแต่เดิม คนโบราณหรือคนเฒ่าคนแก่สร้างไว้ แต่พอจะดำเนินการพัฒนาเสนาสนะเพื่อปรับภูมิทัศน์ ก็ไปกระทบกับความรู้สึกของชาวบ้าน การพัฒนาเสนาสนะภายในวัดให้มีความเหมาะสม ถ้าเป็นวัดที่สร้างใหม่หรือเป็นวัดที่มีการออกแบบแผนผังมาดี ก็สามารถทำการพัฒนาได้ง่าย เพราะจะไม่ไปกระทบกับส่วนอื่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม^{๑๙๒}

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระครูสุตภิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารนุวัตร (โพธิ์ทอง จันทสุณโณ), เจ้าคณะอำเภोजตุรัส, วัดราชสี ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบลบ้านชวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร่ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

(๑๓) สมุทัยคือเหตุเกิดแห่งทุกข์ การสาธารณูปการเน้นให้วัดแต่ละวัดจัดทำแบบแปลน แผนผัง ให้คำนึงการใช้สอย ถ้ามีแบบแปลนแผนผังการก่อสร้างเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เพราะถ้าไม่มีแบบแปลน บางครั้งวัดต้องสร้างตามเจ้าภาพ อาจจะไม่มีความเหมาะสมกับสภาพของวัด ในที่นี้ท่านยึดหลักแบบแปลนของกรมการศาสนา ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงก็อย่าให้ผิดไปจากรูปแบบแผนผัง^{๑๙๓}

(๑๔) วิเคราะห์สาเหตุแต่ละปัญหาการสาธารณูปการ นอกจากการสร้างถนนหนทาง ภายในวัด ไม่ให้มีการกีดขวางทางเข้า-ออก ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีแล้ว พระสังฆาธิการที่มีหน้าที่ควรจะมีการปรับปรุงดูแลแต่ละอย่าง ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถ กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ ห้องน้ำ ห้องสุขาเป็นต้น โดยการพิจารณาดำเนินการปรับปรุง เพื่อไม่ให้ชำรุดทรุดโทรม การบูรณปฏิสังขรณ์ ให้ดูที่อยู่ตลอดเวลา อย่างน้อยก็ช่วยประหยัดทุนทรัพย์มากกว่า การก่อสร้างขึ้นใหม่แน่นอน^{๑๙๔}

(๑๕) การสาธารณูปการเน้นตามกฎระเบียบ เนื่องสถานที่ของวัดคับแคบไม่มีความเหมาะสมที่ขยายอะไรมาก เพราะพื้นที่ของวัดมีขนาดไม่ใหญ่โต จัดระเบียบหรือแผนผัง แบบแปลน อะไรมากมายไม่ได้ สิ่งที่ทางวัดทำได้ดีที่สุดคือส่งเสริมด้านสุขภาพ ให้พระสงฆ์และชุมชนมีสุขภาพพลานามัยที่ดี จะเห็นได้ในเรื่องของความสะอาด เน้นเรื่องการอนามัย เพราะมีศูนย์อนามัยประจำตำบล เพื่อตรวจสอบสุขภาพ แนะนำการสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์ การพัฒนาเสนาสนะภายในบริเวณวัด คือทำวัดให้สะอาดปลอดจากมลพิษภาวะฝุ่นละอองและควันธูปเป็นต้น^{๑๙๕}

(๑๖) การสาธารณูปการต้องดูที่ภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ จะมีความไม่เหมือนกัน บรรยากาศแต่ละที่ก็ไม่เหมือนกัน เช่น ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน แต่ละพื้นที่บรรยากาศของวัดจะไม่เหมือนกัน เรียกว่า ภูมิรูปเทศวาสะ คือการอยู่ในประเทศอันสมควร วัดของเราพื้นที่แคไหน พื้นที่มากหรือพื้นที่น้อย ชุมชนที่อยู่อาศัยรอบวัดเป็นอย่างไร มากหรือน้อย ถ้าประชากรน้อย บ้านที่อยู่อาศัยมีเพียงไม่กี่หลังคาเรือน ไม่ควรสร้างวัดให้ใหญ่โต เพราะอาจจะเกินความจำเป็นก็ได้ แต่ถ้าประชากรมีจำนวนมากและบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมีมาก การพัฒนาเสนาสนะก็ควรจะให้ใหญ่ตามขนาดประชากร เพื่อให้การพัฒนาเสนาสนะเกิดประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด และการเป็นอยู่ของพระสงฆ์จะได้เป็นตามความเหมาะสมกับกฎระเบียบ^{๑๙๖}

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลกุลวิไล, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสด์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสงวง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

(๑๗) การสาธารณูปการเน้นเรื่องกาลเวลา พระสงฆ์ที่วัดต้นนอนก็โง่ สวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็นก็โง่ ทำความสะอาดปิดกวาดลานวัดก็โง่ ออกบิณฑบาตรโปรดสัตว์ก็โง่ เน้นเรื่องกาลเวลาให้ตรงวันต่อเวลาให้มีความเหมาะสมกับเรื่องกฎระเบียบ เพราะถ้ามีแต่ด้านศาสนวัตถุคือทางด้านสาธารณูปการมากมายแต่คนไม่มีกฎระเบียบก็ไม่มี ความหมาย การไม่ตรงต่อเวลา也不能ทำอะไรจะดูแลเสนาสนะในวัดนั้นๆ ได้^{๑๙๗}

(๑๘) การสาธารณูปการควรคำนึงถึงความเป็นอยู่หรืออัตลักษณ์ของแต่ละวัดเป็นสำคัญ ตัวอย่าง วัดมี ๒ แบบ วัดแบบที่ ๑ เป็นวัดสายปฏิบัติหรือวัดสายกัมมัฏฐาน ก็ควรจะสร้างสาธารณูปการให้เป็นไปแบบสายกัมมัฏฐานหรือแบบแนวพระป่า เน้นการสร้างกุฏิเล็กๆ พออยู่เป็นหลังๆ ไป ควรจะมีความเรียบง่าย เพื่อให้เหมาะแก่การปฏิบัติและให้เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและเน้นการปฏิบัติเป็นหลัก วัดแบบที่ ๒ เป็นวัดที่อยู่ในชุมชนเมือง การก่อสร้างก็เน้นไปการก่อสร้างที่ทันสมัย สร้างแบบให้พระสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกัน อาจจะมีการจัดแบ่งเป็นหลังๆ แต่เป็นหลังใหญ่เป็นเรือนแถว แบบอยู่รวมกันไม่ใช่การปลีกวิเวก ให้อยู่กันเป็นหมู่คณะเพื่อให้เกิดความสามัคคี^{๑๙๘}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การสาธารณูปการถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ เพื่อการก่อสร้างเสนาสนะที่จำเป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้ว และซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพเพื่อประโยชน์แก่พระสงฆ์ รวมไปถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวม มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง หลักการสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในพื้นที่เขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การก่อสร้าง การซ่อมแซม การบำรุงดูแลรักษา เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม กุฏิสงฆ์ ฌาปนสถาน ศาลาสวดศพ ห้องน้ำ ห้องส้วม สาธารณะ การจัดการทรัพยากรทั้งปวงให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและทรัพย์สินของวัดเป็นต้นให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารด้านการสาธารณูปการ ควรจะได้นำหลักอริยสัจ ๔ กล่าวคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาทำการบูรณาการกับการสาธารณูปการ ก็จะเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้มีการจัดการเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการปฏิรูปเสนาสนะเก่าๆ เข้ากับสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกเพื่อการใช้สอย ตามนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักอริยสัจ ๔ กล่าวคือทุกข์ หมายถึงปัญหาการสร้างนวัตกรรม สมุทัย

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโชคนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโชคนาสาม อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ พระมหาวิจิต ธีรวิโส, เจ้าคณะอำเภอนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

หมายถึงสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค นิโรธ หมายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และมรรค หมายถึงเป้าหมายการสร้างนวัตกรรม

สมุทัย คือสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรคการสร้างเสนาสนะ ควรจะพิจารณาถึงความจำเป็นในการก่อสร้างวัดและชุมชน เพราะว่าถ้าสร้างวัดใหญ่โตเกินเหตุต้องสิ้นเปลืองงบประมาณมาก แต่ประโยชน์ใช้สอยมีเพียงนิดเดียว ก็ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร แต่ถ้าสร้างเสนาสนะขึ้นมาแล้วได้รับประโยชน์ ก็มีความเหมาะสมที่ควรแก่การสร้างถาวรวัตถุอื่นๆ นอกจากนั้น การพัฒนาเสนาสนะภายในวัดให้มีความเหมาะสมนั้นจะต้องคำนึงถึงขนาดของชุมชนตามสำนวนว่า “วัดต้องพึงชาวบ้าน ชาวบ้านต้องพึ่งวัด” ถ้าขนาดของชุมชนเล็ก การก่อสร้างก็ควรจะทำเล็กลง ถ้าขนาดของชุมชนใหญ่ การก่อสร้างก็ควรจะทำใหญ่ตามไปด้วย ในข้อนี้เน้นไปที่ประโยชน์ใช้สอยเสนาสนะเป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าถ้าการสร้างเสนาสนะเล็ก ขนาดของชุมชนใหญ่ก็ไม่เพียงพอในการใช้ประโยชน์ ถ้าการสร้างเสนาสนะใหญ่โต แต่คนในชุมชนเล็ก อาจจะสร้างไม่เสร็จ ไม่มีผู้ให้การสนับสนุน ต้องใช้ทุนในการก่อสร้างสูง ประโยชน์ใช้สอยน้อย การดูแลรักษาก็ลำบาก คือสร้างแล้วไม่มีคนดูแลรักษา ดังนั้น การพัฒนาเสนาสนะภายในวัด ควรจะเน้นให้วัดแต่ละวัดมีการจัดทำแบบแปลน แผนผัง และควรคำนึงการใช้สอยที่เหมาะสม

๓. นิโรธ คือผลการพัฒนาการสาธารณูปการ

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการควรจะทำคณะกรรมการทำงานอย่างไรเพื่อแก้ไขการสาธารณูปการให้เหมาะสม (นิโรธคือผลการแก้ไข)” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) นิโรธคือผลการพัฒนาการเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทย เรื่องการสร้างถาวรวัตถุแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ถ้าจะสร้างอุโบสถก็ควรจะเป็นทรงเรือนไทย ศาลาการเปรียญก็ควรจะเป็นทรงเรือนไทย กุฏิสงฆ์ก็ควรจะเป็นทรงเรือนไทย ศาลาปฏิบัติธรรมก็ควรจะเป็นทรงเรือนไทย ในมุมมองของพุทธศาสนิกชน เวลาที่ผ่านมาผ่านมาก็ทราบได้ทันทีว่า นี่คือนิโรธไทยในพระพุทธศาสนา เพราะวัดแต่ละวัดก็จะทำการก่อสร้างในรูปแบบอาคารทรงเรือนไทยกลายเป็นเอกลักษณ์ไทยอยู่คู่กับคนไทยไปแล้ว^{๑๙๙}

(๒) นิโรธเป็นจุดหมายที่ต้องการสาธารณูปการ เน้นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยตามลักษณะของพื้นที่เป็นหลัก ตามสภาพของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ วัสดุอุปกรณ์ได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาทำบุญบริจาค ได้นำไม้เหล่านี้นำมาทำเสาศาลาเอนกประสงค์ เป็นการอนุรักษ์ไม้

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

ธรรมชาติเอาไว้ โดยการสร้างศาลาการเปรียญทรงเรือนไทย รูปแบบโครงสร้างของหลังคาศาลาการเปรียญไม่ให้ความสูงมากนัก เนื่องจากต้องการประหยัดงบประมาณใช้จ่ายเป็นบางส่วนในส่วนของการก่อสร้างหลังคา เน้นความสะดวกสบายในการใช้ประโยชน์ และให้ความสะดวกสบายเป็นศาลาแบบชั้นเดียว เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้าน^{๒๐๐}

(๓) นิโรธ หมายถึงผลการสาธารณูปการได้เน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย สังเกตได้จากงานการก่อสร้างที่ทำการก่อสร้างเป็นภูมิสงฆ์สองชั้น รูปแบบอาคารเป็นอาคารแบบทรงเรือนไทย ทั้งหลัง พร้อมกันนี้มีโครงการที่จะทำการรื้อศาลาการเปรียญหลังเก่า จากเดิมเป็นศาลาทำด้วยไม้ทั้งหลังปัจจุบันเป็นหอนันข้าวคราว ได้จัดสร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่แต่จะคงไว้รักษาไม้ไว้ที่มีอยู่แต่ดั้งเดิมมาทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ การสร้างศาลาการเปรียญหลังนี้แบบแปลนเป็นอาคารทรงเรือนไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมไว้^{๒๐๑}

(๔) นิโรธเป็นจุดหมายการสาธารณูปการ การพัฒนาถาวรวัตถุและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมควรจะเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย เช่น แบบเดิมการสร้างอาคารแบบทรงเรือนไทยนิยมสร้างเป็นไม้ แต่ปัจจุบันนิยมสร้างแบบเป็นปูน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้างก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ในความเป็นเอกลักษณ์ไทย ทางวัดพยายามอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อาคารทรงเรือนไทยอยู่แล้วในรูปแบบการสร้างอุโบสถทรงเรือนไทยต้องมีข้อฟ้าใบระกา ถ้าโบสถ์วัดไหนไม่มีข้อฟ้าใบระกาก็จะดูแปลกไป ส่วนภูมิสงฆ์ก็ทรงเรือนไทย ศาลาการเปรียญก็ทรงเรือนไทย ศาลาปฏิบัติธรรมก็ทรงเรือนไทย ชุมประตู่วัดก็ทรงไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นวัดวาอาราม^{๒๐๒}

(๕) นิโรธคือผลของการแก้ไขปัญหามหาการสาธารณูปการ ควรจะมีเอกลักษณ์ของความเป็นวัด ไม่ควรจะเป็นแบบชาวบ้าน ซึ่งโดยรูปแบบการสร้างวัด ทางกรมการศาสนาก็มีการออกแบบออกแปลนไว้ชัดเจนแล้ว แต่ให้เห็นว่าวัดในเมืองไทยก็มีอยู่หลายภาค เอกลักษณ์ของทางภาคใต้เป็นอย่างไร เอกลักษณ์ของทางภาคเหนือเป็นอย่างไร และทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร ควรจะศึกษาเรียนรู้ให้มีความชัดเจนในความเป็นเอกลักษณ์ไทยของแต่ละภาค เพื่อจะได้เป็นตัวอย่าง

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ พระครูอนุวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนนไทย, วัดโนนพิมาย ตำบลโนนไทย อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโร), เจ้าคณะอำเภพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบลพังเทียม อำเภพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

แก่ชนรุ่นหลัง เพื่อการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค จะได้ไม่เหมือนกัน แต่มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยชาติไทยเหมือนกัน^{๒๐๓}

(๖) นิโรธเป็นผลการแก้ไขปัญหาการสาธารณสุขการให้รักษาความสะอาดให้มีความเหมาะสมกับเป็นวัดอาราม เน้นความสะอาด ให้มีความร่มรื่นเวลาที่มีญาติโยมมาทำบุญจะได้มีความสบายใจ การอนุรักษ์เอกลักษณ์แบบดั้งเดิม อาคารสถานที่บางแห่งที่ชำรุดทรุดโทรมอะไรสมควรรื้อก็รื้อ อะไรไม่สมควรรื้อก็ไม่ต้องรื้อควรจะรักษาเอกลักษณ์แบบเดิมไว้หรือรักษาภูมิปัญญา^{๒๐๔}

(๗) นิโรธคือเกิดผลจากการแก้ไขปัญหาการสาธารณสุขการได้อาศัยลูกศิษย์ที่เคยได้บวชเรียนมาช่วยวัด คนเหล่านี้เคยบวชเคยเป็นลูกหลาน พอออกไปใช้ชีวิตทางโลก ลูกศิษย์เหล่านี้เคยอยู่ภายใต้ตังขันธ์เคยอยู่ในพระศาสนา เมื่อออกไปสู่เพศฆราวาสก็มีความรู้ ประสบการณ์ทั้งสองด้านคือด้านทางโลกและด้านทางธรรม จะมีความรู้และเข้าใจดีก็นำความรู้และประสบการณ์มาช่วยพัฒนาวัดส่วนในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อาคารทรงเรือนไทย ทางวัดได้ให้ความสำคัญและได้เสนอแนวคิดให้กับพระสังฆาธิการ ถ้าจะสร้างอาคารก็ควรคำนึงถึงรูปแบบความเป็นวัดและรูปแบบของความเป็นไทย เช่น อาคารทรงเรือนไทย ซึ่งแต่ละวัดโดยทั่วไปก็ให้ความสำคัญกันอยู่แล้ว^{๒๐๕}

(๘) นิโรธเป็นผลการสาธารณสุขการ คณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ส่วนมากจะเน้นไปที่ศิลปแบบขอมหรือเขมร เช่น การสร้างอุโบสถ การสร้างศาลาการเปรียญ การสร้างซุ้มประตูที่มีรูปแบบเป็นเรือนไทยแต่เป็นซุ้มประตูไม้ทรงเรือนไทย ส่วนวิธีการดำเนินการนั้นวัดไม่ต้องลงทุนในการซื้อไม้เนื่องจากชุมชนในพื้นที่มีไม้เก่าบริจาคให้วัด วัดก็นำไม้เหล่านั้นมาทำซุ้มประตู ซึ่งแต่ละวัดก็เน้นการสร้างแบบนี้^{๒๐๖}

(๙) นิโรธคือผลการพัฒนาถาวรวัตถุ และการก่อสร้างอาคารทรงไทย โดยเฉพาะกุฏิพระสงฆ์ ศาลาการเปรียญด้วยการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยวัดได้รับการบริจาคไม้จากเจ้าของไร่อ้อย ชาวบ้านที่ทำไร่อ้อย จะมีการปฏิรูปหน้าดินเพื่อสะดวกต่อการทำไร่อ้อย ถ้ามีไม้ที่ตายแล้วชาวบ้านเห็นว่าสามารถทำประโยชน์ได้ ก็มีจิตศรัทธาที่จะทำบุญบริจาคไม้ เพื่อให้วัดนำไปสร้างกุฏิ

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโฆสิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูตันตราภิบาล (เสริญ เขมียโย), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

เสนาสนะด้วยการทำบุญบริจาคให้ วัดก็ได้ไม่เหล่านี้นำมาทำสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ภายในวัด ส่วนมากจะเป็น การสร้างด้วยไม้และสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก^{๒๐๗}

(๑๐) นิโรธคือการพัฒนาการสาธารณูปการด้วยการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบโบราณ ไว้ ส่วนรูปแบบอาคารทรงไทย ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ภูมิสงฆ์ ก็ได้เน้นการก่อสร้างแบบทรงเรือนไทย^{๒๐๘}

(๑๑) นิโรธหมายถึงผลการแก้ไขปัญหาการสาธารณูปการ ผู้บริหารเน้นเรื่องการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมไทย ส่วนการอนุรักษ์อาคารทรงไทย เน้นการอนุรักษ์อยู่แล้วจะเห็นได้จากอุโบสถหลัง เก่า ทางกรมศิลปากรได้ยกให้เป็นวัตถุโบราณควรแก่การอนุรักษ์ ศาลาการเปรียญก็สร้างแบบทรงไทย ภูมิสงฆ์ก็สร้างแบบทรงไทย พร้อมกันนี้ได้มอบนโยบายให้พระสังฆาธิการแต่ละวัดในเขตการปกครอง ช่วยกันส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดี เพื่อเป็นแบบอย่างและสืบทอดกันไป^{๒๐๙}

(๑๒) นิโรธคือจุดหมายการสาธารณูปการ สำหรับวัดที่ทำการก่อสร้างอาคารทรงไทย ก็เน้นการก่อสร้างศาสนวัตถุให้เป็นไปตามสภาพของท้องถิ่น คนสมัยก่อนสร้างวัดจะเน้นไปที่เรื่องการ ประหยัดค่าใช้จ่ายเป็นอันดับแรก เพราะปัจจัยในการสร้างของคนสมัยก่อนหาได้ยาก ไม่เหมือนกับ สมัยปัจจุบันนี้เรียกว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การสร้างแบบนี้จะเป็นเฉพาะพื้นที่เท่านั้น บางวัดยังคงรักษา เอกลักษณ์ของความเป็นไทยได้ร้อยละ ๕๐ ขึ้นอยู่ที่สภาพของชุมชนในสมัยก่อนเป็นเกณฑ์^{๒๑๐}

(๑๓) นิโรธคือการพัฒนาถาวรวัตถุและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ควรเน้นการสร้าง แบบอาคารทรงไทย ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี ภูมิสงฆ์ก็ดี ควรเน้นการสร้างทรงไทย เพราะจะได้มองเห็นเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นวัด ควรอนุรักษ์ความเป็นไทยไว้ แต่ในปัจจุบันก็มี การเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย ก็นิยมมาสร้างแบบทรงปันหย้า เพราะว่าประหยัดในส่วนงาน โครงสร้างและหลังคา ซึ่งแต่ละวัดก็มีการจัดสร้างแบบนี้เน้นเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่าย บางวัดไม่มี ทุนไม่มีผู้ให้การสนับสนุนก็เน้นความประหยัดเป็นสำคัญ^{๒๑๑}

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระครูสุตภิตตสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธารนุวัตร (โพธิ์ทอง จนทสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภोजตุรัส, วัดราชิ ตำบล กุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบล บ้านชวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสิโต, เจ้าคณะอำเภอมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

(๑๔) การสาธารณูปการเรื่องอาคารทรงไทย วัดควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทย เช่น งานลวดลาย งานปูนปั้น งานแกะสลัก งานโครงสร้าง งานจิตรกรรมภาพวาดต่างๆ เป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ของความเป็นวัด จำเป็นต้องช่วยกันรักษารูปแบบของวัด บางครั้งก็ได้เห็นวัดที่มีการปลูกสร้างที่ไม่ได้รักษาสภาพของความเป็นวัด ดูจะเป็นทางโลกเกินไป วัดในประเทศไทยเราควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ เพราะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ทุกคนควรจะต้องช่วยกันดูแลรักษาไว้ อย่าให้วัฒนธรรมที่ดีของไทยถูกทำลายไปจนหมดสิ้น^{๒๑๒}

(๑๕) การสาธารณูปการ คือการก่อสร้างแบบสมัยก่อนสร้างพออยู่ได้ สร้างพอได้ใช้ประโยชน์เท่านั้น ไม่ได้สร้างแบบทรงไทย ยกเว้น อุโบสถเท่านั้นที่เป็นทรงไทย การสร้างวัดถือว่าเป็นการสร้างภูมิปัญญาของท้องถิ่นแบบดั้งเดิม ไม่ได้เน้นการสร้างรูปแบบ ส่วนมากจะเป็นรูปแบบการก่อสร้างแบบประยุกต์ตามสภาพของท้องถิ่น แต่ก็เน้นความเป็นสัญลักษณ์ของวัดอย่างชัดเจน คือมีปายวัด ชุ่มประตู่ กำแพงล้อมรอบ กุฏิ เสนาสนะภายในบริเวณวัด มองดูได้ชัดเจนว่าเป็นวัด^{๒๑๓}

(๑๖) การพัฒนาอารวัดและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่แต่ละภูมิภาคไม่เหมือนกัน แตก เช่น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ละพื้นที่ก็มีเอกลักษณ์ในความเป็นศิลปวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน ให้คำนึงถึงสภาพของภูมิประเทศเป็นหลัก ในรูปแบบทรงไทยที่บ่งบอกถึงความเป็นวัด เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ วัดจะต้องจะต้องยึดขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างทรงไทยเป็นหลักเพื่อให้ดูสวยงาม^{๒๑๔}

(๑๗) การสาธารณูปการเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว เช่น การสร้างอุโบสถทรงไทย การสร้างศาลาการเปรียญทรงไทย การสร้างกุฏิสงฆ์ทรงไทย การสร้างห้องน้ำ ห้องสุขาทรงไทย จนดูไม่ออกว่าเป็นห้องน้ำหรือกุฏิ เพราะมีความงดงามในความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ไม่เน้นรูปแบบทรงยุโรป แต่เน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย^{๒๑๕}

(๑๘) การสาธารณูปการ บางวัดก็มีอาคารแบบทรงไทย บางวัดไม่มีอาคารทรงไทย แต่ก็เป็นส่วนน้อย สำหรับวิธีการดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีแนวความคิดเป็น ๒ แบบในการ

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดี ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโขกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโขกนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ดำเนินการคือ แบบที่ ๑ การจ้างช่างที่มีความรู้ มีความเข้าใจ มีประสบการณ์ในด้านการก่อสร้างอาคารทรงไทย มาเป็นคนก่อสร้างหรือมาทำการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม แบบที่ ๒ พระสงฆ์เป็นผู้มีความคิดในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อาคารทรงไทยเอง เนื่องจากพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา บางรูปบางท่านเคยผ่านงานด้านการก่อสร้างอาคารทรงไทยมาก่อน เมื่อเข้ามาบวชจึงมีแนวความคิดสร้างสรรค์ มีใจเสียที่จะทำคุณประโยชน์ให้กับพระศาสนา จึงมีจิตอาสารับเป็นธุระให้วัดในการออกแบบการก่อสร้างอาคารทรงไทย นับว่าเป็นความโชคดีของวัดนั้นๆ ที่ไม่ต้องจ้างช่างผู้ชำนาญการมาทำงานโดยตรง^{๒๑๖}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การสาธารณูปการถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ เพื่อการก่อสร้างเสนาสนะที่จำเป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้ว และการซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพเพื่อประโยชน์แก่พระสงฆ์ รวมไปถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวม มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง หลักการสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในพื้นที่เขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การก่อสร้าง การซ่อมแซม การบำรุงดูแลรักษา เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม กุฏิสงฆ์ ฌาปนสถาน ศาลาสดศพ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ การจัดการทรัพยากรทั้งปวงให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและทรัพย์สินของวัดเป็นต้นให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารด้านการสาธารณูปการ ควรจะได้นำหลักอริยสัจ ๔ กล่าวคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคมาทำการบูรณาการกับการสาธารณูปการ ก็จะเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้มีการจัดการเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการปฏิรูปเสนาสนะเก่าๆ เข้ากับสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกเพื่อการใช้สอย ตามนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักอริยสัจกล่าวคือทุกข์ หมายถึงปัญหาการสร้างนวกรรม สมุทัย หมายถึงสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค นิโรธ หมายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และมรรค หมายถึงเป้าหมายการสร้างนวกรรม

นิโรธ คือเป้าหมายการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญด้านเอกลักษณ์เฉพาะ วัดควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ งานลวดลาย งานปูนปั้น งานแกะสลัก งานโครงสร้างงานจิตรกรรมภาพวาดต่างๆ เป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ของความเป็นวัด จำเป็นต้องช่วยกันรักษารูปแบบของวัด บางครั้งวัดที่มีการปลูกสร้างที่ไม่ได้รักษาสภาพของวัด ดูจะเป็นทางโลกเกินไป วัดควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ควรจะต้องช่วยกันดูแลรักษา

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาวิจิต ธีรวิโส, เจ้าคณะอำเภอพนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

วัฒนธรรมที่ดีไว้ ดังนั้น ควรจะอนุรักษ์วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ เพราะว่าวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่แต่ละภูมิภาคไม่เหมือนกัน เช่น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ละพื้นที่ก็จะมีเอกลักษณ์ในความเป็นศิลปวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน

๔. มรรค คือแนวทางการพัฒนาการสาธารณูปการ

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการควรจะทำเนิการอย่างไรเพื่อแก้ไขมรรคคือแนวทางการสาธารณูปการให้เหมาะสม” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) มรรคคือข้อปฏิบัติให้ถึงการสาธารณูปการ ถ้าเป็นผู้บริหารที่เคยผ่านงานการเป็นพระสังฆาธิการ จะต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับ บัญชีรายจ่ายอย่างเป็นระเบียบ โดยเฉพาะการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เป็นรายเดือน และการสรุปบัญชีรับจ่ายเป็นรายปีจะได้มีความชัดเจนว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร ควรจะต้องมีหลักฐานในการรับ การจ่ายมีที่มาที่ไป ในกรณีที่วัดมีรายได้ที่รับจากการบริจาค ก็ควรจะต้องนำเงินไปฝากธนาคาร และควรจะมีรูปแบบมีคณะกรรมการอย่างน้อยสามคนห้าคนขึ้นไป เวลาที่จะทำการเบิกจ่ายจะต้องมีคณะกรรมการเบิกจ่ายอย่างน้อยสองในสามหรือสามในห้าคนเป็นต้น และหนึ่งในนั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นคณะกรรมการด้วยโดยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อจะได้แสดงความบริสุทธิ์ในการทำงานของพระสังฆาธิการ^{๒๑๗}

(๒) มรรคเป็นข้อปฏิบัติการสาธารณูปการ คือการตรวจสอบเรื่องการเงินของแต่ละวัดหรือแม้แต่วัดของท่านเอง ท่านบอกว่าจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ในข้อนี้ท่านได้มอบนโยบายให้พระสังฆาธิการจัดทำบัญชีรายรับ บัญชีรายจ่ายเป็นรายเดือน และสรุปเป็นรายปี แล้วนำเสนอมาที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ เรื่องการใช้จ่ายเงินของวัดเป็นสิทธิ์ของแต่ละวัดที่จะดำเนินการใช้จ่าย ท่านเพียงต้องการทราบรายการรับ รายการจ่ายในฐานะที่เป็นผู้ปกครองจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรับรู้รับทราบ เพราะหากว่าเวลาเกิดปัญหาจะได้ช่วยให้คำแนะนำแก้ไข ส่วนการเก็บรักษาการเงินท่านได้ให้คำแนะนำให้นำเงินไปฝากในรูปของคณะกรรมการ โดยมีเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรและคณะกรรมการวัด เวลาที่จะมีการเบิกจ่ายเพื่อนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ก็จะต้องมีลายเซ็นในการเบิกสองในสามหรือสามในห้าคนเป็นต้น^{๒๑๘}

(๓) มรรค คือข้อปฏิบัติให้ถึงการวางแผนรับทราบ ขั้นตอนรายละเอียดการแก้ไขปัญหาการสาธารณูปการ ควรจะมีการตรวจสอบอยู่เป็นประจำ ท่านได้ให้แนวคิดนโยบายพระสังฆาธิการใน

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวิสารวรกิจ (บุญส่ง วิสารโท), เจ้าคณะอำเภอโนนสูง, วัดหนองหัว ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสารนิวิฐ (หนูอินทร์ กิตติสารโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเหลื่อม, วัดบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม อำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

เขตการปกครองไว้ว่า ควรจัดตั้งไวยาวัจกร และจัดตั้งคณะกรรมการวัด พร้อมกันนี้ในการฝากเงิน ควรจะมีในรูปแบบของคณะกรรมการ ถ้าจะมีเบิกจ่ายอย่างน้อยต้องมีกรรมการสองในสาม คณะกรรมการ และหนึ่งในคณะกรรมการ ต้องมีเจ้าอาวาสเป็นกรรมการในการเบิกจ่ายทุกครั้ง แต่สำหรับที่วัดของท่านไม่มีปัญหา แต่ถ้าเป็นวัดที่อยู่ในการปกครองดูแลก็จะมีปัญหาอยู่บ้าง บางครั้ง ท่านต้องลงไปดูแลการเงินและสั่งการด้วยตัวเอง เพื่อความเรียบร้อยของวัดนั้นๆ ตามที่ได้รับรายงาน เข้ามา^{๒๑๙}

(๔) มรรคคือกระบวนการแก้ไขปัญหาการสาธารณูปการ มีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงิน งบประมาณ ควรจะต้องมีเจ้าอาวาสและไวยาวัจกร รับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ ควรทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายเป็นรายเดือนและสรุปเป็นรายปี และควรเก็บบิลเอกสารการสั่งซื้อไว้เป็นหลักฐาน การฝากเงินวัดก็ควรฝากในรูปแบบกรรมการมีเจ้าอาวาสและไวยาวัจกรและคณะกรรมการวัดช่วยกัน ดูแลตรวจสอบ เวลาที่จะทำการเบิกจ่ายก็ควรจะมีคณะกรรมการรับรู้ สองในสามที่สามารถเบิกจ่ายได้ ได้เน้นย้ำว่า อย่านำเงินไปใช้ผิดประเภทผิดกัณฑ์วัตถุประสงค์ จะทำให้มีปัญหากระหว่างวัดกับ ชาวบ้านในภายหลังได้ ในข้อนี้เน้นไปที่คนต้องมีความบริสุทธิ์โปร่งใสในการใช้เงินมากที่สุด^{๒๒๐}

(๕) มรรคคือวิธีการแก้ไขปัญหาการสาธารณูปการ เน้นการประชุมพระสังฆาธิการทุก ครั้งให้แต่ละวัดจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือน และสรุปเป็นรายปี ว่ารับเท่าไรและจ่าย เท่าไร แล้วส่งมาที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ และทางอำเภอก็เก็บรวบรวมส่งที่สำนักงาน พระพุทธศาสนา โดยให้วัดแต่ละวัดยึดกฎระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ในฐานะที่ เป็นผู้บริหาร บางครั้งก็มีการตรวจสอบบัญชีบางวัด มีข้อสงสัยก็ถาม อยากตรวจสอบ บางครั้งได้รับการ ร้องเรียนจากญาติโยมก็ไปทำการตรวจสอบเท่าที่มีความจำเป็นที่สุด^{๒๒๑}

(๖) มรรคคือข้อปฏิบัติการสาธารณูปการ ควรจะมีการตรวจสอบงานที่ยังไม่ชัดเจน คือ ผู้ทำการตรวจสอบได้อย่างไร หลักการคือให้แต่ละวัดตรวจสอบกันเอง แต่ก็ให้คำแนะนำเจ้าอาวาสว่า ถ้าเป็นเงินของวัดก็ควรจะมีคณะกรรมการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นหลัก ไวยาวัจกรหรือกรรมการ การรับ เงินทุกครั้งควรออกใบอนุโมทนาบัตรไว้เป็นหลักฐาน และทำบัญชีรายรับไว้ให้มีความชัดเจน เวลาจะ

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระครูอนวัตรชินวงศ์ (จอย ชินวโส), เจ้าคณะอำเภอโนนไทย, วัดโนนทัย ตำบลโนน ไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ พระครูอุดมเหมยคุณ (ยนต์ ฐานุตโตโร), เจ้าคณะอำเภอพระทองคำ, วัดทองกลาง ตำบล พังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมโมจิต (เพล หิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอเมืองบุรีรัมย์, วัดหนองไผ่น้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

ทำการเบิกจ่ายก็ควรจะมีคณะกรรมการสองในสามไปเบิกเงิน และลงบัญชีรายจ่ายไว้ให้ถูกต้องมากที่สุด^{๒๒๒}

(๗) มรรคคือแนวทางการปฏิบัติการสาธารณูปการ ผู้บริหารในเรื่องนี้สามารถทำได้หรือตรวจสอบได้ เพราะติดที่กระบวนการความไม่โปร่งใสในเรื่องของตัวเลข ในเรื่องของการทำบัญชีของวัด แต่ละวัดไม่ได้ทำกันอย่างจริงจัง ในข้อนี้ก็ได้นำเสนอต่อที่ประชุมพระสังฆาธิการว่า การควบคุมการเงินและบัญชีรับจ่าย ต้องทำบัญชีให้ชัดเจน ว่าวัดได้รับเงินเท่าไรและจ่ายไปเท่าไร ได้แนะนำให้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเป็นรายเดือน และสรุปเป็นรายปี สรุปเสร็จแล้ว ก็ส่งมาที่หน่วยงานเจ้าคณะอำเภอ เพื่อการดูแลตรวจสอบ ส่วนการรักษาเงินของวัดนั้นๆ ได้แนะนำให้แต่งตั้งไวยาวัจกร และแต่งตั้งคณะกรรมการในการเบิกจ่ายเงิน อย่างน้อยคณะกรรมการควรมีสามคน และหนึ่งสามนั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นกรรมการโดยหน้าที่ด้วย เพื่อให้การบริหารการเงินมีความบริสุทธิ์โปร่งใส^{๒๒๓}

(๘) มรรคคือข้อปฏิบัติการสาธารณูปการ เมื่อเราทำงานควรจะมีคามบริสุทธิ์ใจในการทำงาน โดยเฉพาะควรมีบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้ชัดเจน เน้นว่าการทำอะไรอย่าให้คนตำหนิ ควรจะมีความโปร่งใสให้สามารถตรวจสอบได้ การควบคุมควรเป็นไปในรูปของคณะกรรมการโดยมีพระสังฆาธิการเป็นหนึ่งในคณะกรรมการ และควรแต่งตั้งไวยาวัจกรมาช่วยดูแลตรวจสอบ มีการทำบัญชีราย-รายจ่ายในแต่ละเดือนอย่างละเอียด และสรุปเป็นรายปี ว่ารับเท่าไรจ่ายเท่าไร จะได้มีความชัดเจน และก็จะเสนอรายละเอียดของการเงินบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไปที่หน่วยงานที่ให้การดูแลโดยตรง^{๒๒๔}

(๙) มรรคเป็นข้อปฏิบัติการแก้ไขปัญหาการสาธารณูปการ เจ้าอาวาสกับคณะกรรมการหรือไวยาวัจกรต้องให้ความร่วมมือกันในการควบคุมการเงิน บัญชีรายรับ-บัญชีรายจ่าย ให้ทำบัญชีรายรับ-บัญชีรายจ่าย เป็นเดือนและสรุปเป็นรายปี การสั่งซื้อจะต้องมีบิลเอกสารการซื้อวัสดุอุปกรณ์ การซื้อแนบไว้ในรายการค่าใช้จ่ายทุกครั้ง การเบิกจ่ายควรมีลายเซ็นให้เป็นที่ชัดเจนเพื่อจะได้ควบคุมดูแลให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ^{๒๒๕}

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ (บัณฑิต ชินวิโส), เจ้าคณะอำเภอนางรอง, วัดกลางนางรอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ พระครูรัตนสรวิบาล (เสริม เขมโณ), เจ้าคณะอำเภอหนองหงส์, วัดหนองหงส์ ตำบลสระแก้ว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริคณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, วัดจำปา ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ พระครูสุตกิตติสุนทร (ทองหล่อ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอหนองกี่, วัดเยี่ยปราสาท ตำบลเยี่ยปราสาท อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

(๑๐) มรรคคือข้อปฏิบัติแก้ไขปัญหาการสาธารณูปการ เมื่อไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง เมื่อเป็นเช่นนั้น บางครั้งก็มีฆราวาสญาติโยมเข้ามาควบคุมการเงินแทน ในข้อนี้ได้ให้นโยบายพระสังฆาธิการประจำเดือนว่า ให้เจ้าอาวาสทุกวัดให้ทำบัญชีรายรับ บัญชีรายจ่ายในแต่ละเดือนให้มีความชัดเจน และให้เก็บหลักฐานไว้สำหรับการดูแลตรวจสอบ อ้างอิง ให้ลงวันเดือนปีที่ได้ดำเนินการไปให้ชัดเจน และทำการสรุปเป็นรายปีและทำรายงานมาที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหรือทราบ ส่วนในด้านการเงินให้แต่งตั้งคณะกรรมการอย่างน้อยสามคนห้าคน มาดูแลการเงินและการเบิกจ่าย สองในสามหรือสามในห้า เพื่อความบริสุทธิ์ใจทั้งพระสงฆ์และคณะกรรมการ หนึ่งในคณะกรรมการก็ควรจะมีเจ้าอาวาสเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่งด้วย^{๒๒๖}

(๑๑) มรรคคือการแก้ไขการสาธารณูปการ ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีนโยบายให้พระสังฆาธิการแต่ละวัดจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือน และสรุปเป็นรายปี ให้ส่งกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด พอมีสำนักงานพระพุทธศาสนามาให้ทำให้พระสังฆาธิการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำบัญชีเป็นอย่างดี ส่วนในด้านการรักษาเงินได้ให้นโยบายกับพระสังฆาธิการ มีการแต่งตั้งไวยาวัจกร มาช่วยดูแลเรื่องการเงิน การฝากเงินจะเป็นในรูปของคณะกรรมการสามคนหรือห้าคน เวลาที่จะทำการเบิกจ่ายให้คณะกรรมการวัด สองในสามหรือสามในห้าพิจารณาในเรื่องของการเบิกถอน ปัญหาเรื่องการเงินในเขตการปกครองมีน้อยมาก^{๒๒๗}

(๑๒) ควรจะมีการควบคุมการเงินและบัญชีรายรับ รายจ่ายของแต่ละวัดถูกต้องที่สุด ควรจะมีเจ้าอาวาส และไวยาวัจกร หรือคณะกรรมการ มาช่วยกันดูแลรับผิดชอบร่วมกัน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือน และสรุปเป็นรายปี นำเสนอตามลำดับชั้น รายงานไปที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำจังหวัดนั้นๆ^{๒๒๘}

(๑๓) การสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจะต้องให้ความรู้ให้คำแนะนำข้อปฏิบัติให้วัดแต่ละวัด ให้มีการปฏิบัติไปในทิศทางแบบเดียวกัน เช่น ให้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกรมาช่วยดูแลวัด ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดมาช่วยดูแลการเงิน และหนึ่งในคณะกรรมการจะต้องมีเจ้าอาวาสพระสังฆาธิการเป็นหลักในฐานะที่เป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ การทำบัญชีก็ควรจะมีสมุดบัญชีรายรับและรายจ่ายในแต่ละเดือน สรุปเป็นรายปี นำเสนอรายงานไป

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระครูจันทโพธิ์นุวัตร (โพธิ์ทอง จนทสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภอจตุรัส, วัดราชสี ตำบล กุดน้ำใส อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระครูพินิจสมณวัตร (สนิท วายาโม), เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จณรงค์, วัดบูรณ ตำบล บ้านขวน อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลพุทธิสาร (เกลี้ยง พุทธิสาร), เจ้าคณะอำเภอบ้านเขว้า, วัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ และสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เพื่อจะได้ช่วยดูแลตรวจสอบให้มีความชัดเจน^{๒๒๙}

(๑๔) การสาธารณูปการเน้นการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายให้มีความชัดเจน โดยเฉพาะวัดบางวัดมีรายได้เข้าวัดจากหลายด้าน เช่น ปัจจัยที่ได้รับจาก การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า จากการฌาปนสถาน จากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคในด้านต่างๆ หรือแม้แต่บัญชีค่าน้ำ-ค่าไฟ บัญชีการก่อสร้างทุกอย่าง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำบัญชีแต่ละเดือน สรุปเป็นรายปีให้มีความชัดเจน มีคณะกรรมการดูแล มีไวยาวัจกรและหนึ่งในคณะกรรมการต้องมีเจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการเป็นกรรมการด้วย เพื่อสามารถแจกแจงและตรวจสอบได้ ได้ให้ความสำคัญและเน้นเรื่องนี้เป็นพิเศษในข้อนี้^{๒๓๐}

(๑๕) การสาธารณูปการ มีการตรวจสอบโดยเฉพาะที่วัดที่ไม่ได้มีการทำบัญชีรับจ่าย เนื่องจากชาวบ้านให้ความไว้วางใจ ทำเท่าที่มี คือมีก็ทำ ไม่มีก็ไม่ทำ ประมาทนี้ บางวัดก็ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เป็นเรื่องความถนัดของแต่ละวัด บางวัดก็มีในรูปของคณะกรรมการ มีไวยาวัจกร มีคณะกรรมการคอยให้ความสนใจตรวจสอบบัญชี แต่พอมีหน่วยงานทางสำนักงานพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการในแต่ละวัดมีการทำบัญชีรายการรับ-รายการจ่าย ซึ่งตามหลักของข้อเท็จจริงก็สมควรเป็นเช่นนั้น^{๒๓๑}

(๑๖) การสาธารณูปการพระสังฆาธิการผู้บริหารควรจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อให้มาช่วยกันดูแลในการก่อสร้าง เพื่อให้การก่อสร้างเป็นไปตามวัตถุประสงค์ วัดสร้างอะไรก็ให้คณะกรรมการคอยช่วยดูแลตรวจสอบให้เป็นไปตามสภาพงานแต่ละขั้นตอน การเบิกจ่ายที่ดินนั้นควรมีหลักฐาน เช่น วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องการก่อสร้าง การสั่งซื้อแต่ละรายการ ควรจะต้องมีบิลในการสั่งซื้อทุกครั้ง และให้สามารถตรวจสอบได้โดยการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย มีคณะกรรมการอย่างน้อยสามคน หนึ่งในนั้นต้องมีเจ้าอาวาสเป็นกรรมการด้วย เพื่อควบคุมตรวจสอบการทำงาน การสั่งซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง ควรจะมีการตรวจสอบคุณภาพสิ่งของแต่ละรายการมีคุณภาพได้มาตรฐานหรือไม่ ควรมีการตรวจงานแต่ละงวดที่ทางช่างได้ดำเนินการก่อสร้างตามแบบ^{๒๓๒}

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูสิต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ พระครูประสุตธรรมธาดา (สวัสดิ์ ปสุโต), เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์, วัดศาลาเย็น ตำบลตาตุ่ม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโพธิคุณ (แสงวง อินทโชโต), เจ้าคณะตำบลกระโพ, วัดโพธิ์ทอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

(๑๗) วัดบ้านนอกรายรับ รายจ่ายไม่แน่นอน การบริหารไม่ให้มีเงินเหลือ จะทำอะไรก็ดำเนินการ ทำไปตามจำนวนเงินที่มีอยู่เท่านั้น ในข้อนี้ควรเน้นความสมดุลของรายรับและรายจ่ายที่จะต้องใช้จ่ายออกไป และการใช้จ่ายนั้นจะต้องเกิดประโยชน์กับวัด^{๒๓๓}

(๑๘) ผู้บริหารได้กำชับลงไปแต่ละวัดให้พระสังฆาธิการคือเจ้าอาวาส มีการแต่งตั้ง ไวยาวัจกรช่วยกันดูแลการเงิน ดูแลการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย บางวัดก็มีในรูปคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้มีการทำสรุปรายงาน ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในแต่ละปี ส่งมาที่สำนักงานงานเจ้าคณะอำเภอ เพื่อการดูแลตรวจสอบ และสรุปส่งที่สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือในแต่ละวัดเป็นอย่างดี^{๒๓๔}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การสาธารณูปการถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ เพื่อการก่อสร้างเสนาสนะที่จำเป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้ว และซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพเพื่อประโยชน์แก่พระสงฆ์ รวมไปถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวม มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง หลักการสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในพื้นที่เขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การก่อสร้าง การซ่อมแซม การบำรุงดูแลรักษา เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม กุฏิสงฆ์ ฌาปนสถาน ศาลาสวดศพ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ การจัดการทรัพยากรทิ้งปวงให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและทรัพย์สินของวัดเป็นต้นให้ถูกต้องตามกฎหมายและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารด้านการสาธารณูปการ ควรจะได้นำหลักอริยสัจกล่าวคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาทำการบูรณาการกับการสาธารณูปการ ก็จะเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้มีการจัดการเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการปฏิรูปเสนาสนะเก่าๆ เข้ากับสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกเพื่อการใช้สอยตามนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักอริยสัจ ๔ กล่าวคือทุกข์ หมายถึงปัญหาการสร้างนวัตรม สมุทัย หมายถึงสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค นิโรธ หมายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหามรรค หมายถึงเป้าหมายการสร้างนวัตรม

มรรค คือแนวทางการสาธารณูปการ ผู้บริหารที่เคยผ่านงานการเป็นพระสังฆาธิการควรจะมีการจัดทำบัญชีรายรับ บัญชีรายจ่ายอย่างเป็นระเบียบ โดยเฉพาะการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเป็นรายเดือน และการสรุปบัญชีรับจ่ายเป็นรายปี จะได้มีความชัดเจนว่ารายรับเท่าไร รายจ่าย

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณจันทสรคุณ (คำสิงห์ จันทสโร), เจ้าคณะตำบลโคกนาสาม, วัดตะเพรา ตำบลโคกนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาวิจิต ธีรวิโส, เจ้าคณะอำเภอพนมดงรัก, วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

เท่าไร ควรจะต้องมีหลักฐานในการรับ การจ่าย ในกรณีที่วัดมีรายได้ที่ได้รับจากการบริจาค ก็ควรจะต้องนำเงินไปฝากธนาคาร และควรจะฝากในรูปแบบมีคณะกรรมการอย่างน้อยสามคนห้าคน ขึ้นไป เวลาที่จะทำการเบิกจ่ายจะต้องมีคณะกรรมการเบิกจ่ายอย่างน้อยสองในสามหรือสามในห้าคน เป็นต้น และหนึ่งในนั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นคณะกรรมการด้วยโดยตำแหน่งหน้าที่ นอกจากนั้น การควบคุมการเงินและบัญชีรายรับ รายจ่ายของแต่ละวัด ที่ถูกต้องที่สุดจะต้องมีเจ้าอาวาสและ ไวยาวัจกร หรือคณะกรรมการการ ช่วยกันดูแลรับผิดชอบ สรุปเป็นรายปี นำเสนอตามลำดับชั้น รายงานไปที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัดนั้นๆ

๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓ รูป/คน เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหาร จัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ณ วัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการการสาธารณูปการ ทั้งโดยอนุโลม และปฏิโลม ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

๑. ด้านการวางแผน

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีจุดแข็งการทำงานด้านการวางแผนอย่างไรเพื่อการบริหาร จัดการการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการสาธารณูปการที่ เหมาะสมเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้มีศรัทธาของชุมชน ต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชาวบ้าน โดยไม่มีความขัดแย้งกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จุดสำคัญการวางแผนการสาธารณูปการ คือ การดำเนินการแต่ละอย่างควรจะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี สำหรับขั้นตอนการวางแผนการจัดการการสาธารณูปการให้มีความเหมาะสมต้องคำนึงถึงจุดสำคัญ ๕ ประการคือ ผู้บริหารต้อง เป็นนักประสานงานที่ดี ผู้บริหารต้องมีจิตใจเสียสละ ผู้บริหารต้องมีความอดทนอดกลั้น ผู้บริหารต้อง มีความรู้ความสามารถ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ก้าวไกล^{๒๓๕}

(๒) การวางแผนผู้บริหารต้องพยายามสะสมสร้างบารมีอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงชุมชนให้การ บริการคนในชุมชนด้วยความเสมอภาค ช่วยให้คำแนะนำในสิ่งที่คนในชุมชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ในทุกๆ ด้าน เป็นการผูกมัดคนในชุมชนเพื่อให้เกิด

^{๒๓๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ เจ้าอธิการสุรรัตน์ กิตติสาโร, เจ้าคณะตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

ความผูกพัน ระหว่างวัดกับคนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนเกิดความผูกพันกับทางวัดแล้ว เมื่อวัดมีโครงการพัฒนาการสาธารณูปการ วัดจะทำอะไรคนในชุมชนจะให้ความร่วมมือด้วยดี สิ่งนี้แหละคือจุดแข็งของการทำงาน^{๒๓๖}

(๓) การวางแผนเน้นความร่วมมือของคนในชุมชน จัดรูปแบบแผนผังของวัดให้ดี จัดสถานที่ให้มีความสวยงาม ร่มรื่นร่มเย็น งบประมาณของการดำเนินการแต่ละอย่างต้องมีเพียงพอ เพื่อให้ทำงานได้ตามที่ตั้งไว้ สร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความศรัทธาต่อวัดต่อพระศาสนา และข้อสำคัญด้านศีลาจารวัตรของพระสงฆ์ต้องมีความงดงามน่าเลื่อมใส^{๒๓๗}

(๔) การวางแผนการสาธารณูปการในยุคปัจจุบันนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อส่งเสริมให้วัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของวัดซึ่งเป็นจุดแข็งของการทำงาน เช่น ผู้บริหารต้องมีความรู้มีความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงาน โดยการศึกษาความรู้จากวิทยากรผู้มาให้ความรู้ความเข้าใจเฉพาะด้าน ผู้บริหารควรจะมีบุคลิกลักษณะที่ดี มีเมตตาธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ดีเยี่ยม ผู้บริหารทำการก่อสร้างอย่างมีรูปแบบคือมีแบบมีแปลนโดยตรงจากกรมการศาสนา ยึดแบบจากกรมการศาสนา และได้แก้ไขแบบแปลนบ้างตามความเหมาะสมกับสภาพของวัดและชุมชน ชุมชนควรจะให้ความร่วมมือในการก่อสร้างทุกอย่างที่เป็นส่วนของวัดของพระศาสนา บริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ การก่อสร้างจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความควบคุมดูแล ประเด็นนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรงอยู่แล้ว ยกเว้นในกรณีเจ้าอาวาสไม่อยู่โดยมอบหมายให้พระสงฆ์ภายในวัดที่ไว้วางใจได้ดูแลงานแทน การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ติดนั้น ต้องได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนเป็นหลัก ช่วยกันทำบุญบริจาคให้กับวัด^{๒๓๘}

(๕) ขั้นตอนการวางแผนการสาธารณูปการในปัจจุบันนี้ให้มีความเหมาะสมกับวัดวาอาราม คือ สร้างเสนาสนะให้มีความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และให้มีความถูกต้อง สร้างบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่ดีพอ เพื่อส่งเสริมการสาธารณูปการให้มีประสิทธิภาพ การบริหารทีมงานให้มีประสิทธิภาพโดยคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาทำงาน จัดคณะกรรมการมาช่วยทำงาน

^{๒๓๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์ (อ่ำไพ มารชีโน), เจ้าคณะตำบลตากูก-ปราสาททอง วัดพะเนารัตน์ ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๓๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๓๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

ในการระดมทุนการก่อสร้างจากหลายๆ ฝ่าย ด้วยการวางแผน วางนโยบายให้ชัดเจนว่า ควรจะทำการก่อสร้างอะไรก่อนหลัง^{๒๓๙}

(๖) การวางแผนการสาธารณูปการทางวัดมีคณะบุคคลผู้ศรัทธาจากกรุงเทพฯ นำโดยฝ่ายสงฆ์และฆราวาสมาช่วยทำบุญบำรุงวัด ญาติโยมแต่ละคนต่างให้ความร่วมมือในการทำบุญเป็นอย่างดี พระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาที่วัดต่างก็สามัคคีกัน ทำให้กิจกรรมของทางวัดดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เป็นผลดีทุกด้าน^{๒๔๐}

(๗) การวางแผนขั้นตอนการสาธารณูปการ ต้องมีการวางแผนและการประเมินผล มีขั้นตอนการทำงานโดยอาศัยศรัทธาของญาติโยมในเขตชุมชนต่อพระสงฆ์และต่อวัดวาอาราม^{๒๔๑}

(๘) การวางแผนพัฒนาเป็นขั้นตอนสำคัญต่อการสาธารณูปการในปัจจุบันนี้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับวัดวาอาราม คือ เน้นความร่วมมือในชุมชน เพื่อการปรับความเข้าใจในการทำงานโดยยึดหลักการการมีส่วนร่วมในการทำงาน และความโปร่งใสในชุมชน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในหลักการทำงาน เจ้าอาวาสสามารถชี้แจงความโปร่งใสได้ พุดให้ง่ายๆ ก็คือบริหารแบบหลักธรรมาภิบาลนั่นเอง^{๒๔๒}

(๙) การวางแผนการสาธารณูปการในปัจจุบันนี้ให้มีความเหมาะสมกับวัดวาอารามคือ พระสังฆาธิการ ควรจะมีจุดแข็งในการทำงานการสาธารณูปการตามหลักการจัดการ กล่าวคือ บุคคลต้องมีความพร้อม ให้การจัดการให้ถูกต้องตามกฎหมายและสิ่งแวดล้อม การเงินต้องมีเงินสำรองใช้เงินส่วนหนึ่งในการจัดการ พร้อมที่จะนำเงินงบประมาณไปจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์มาทำการก่อสร้าง วิธีการจัดการให้จัดอย่างเป็นทีมงาน เช่น การวางแผนตามกฎหมายและสิ่งแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์ที่จะทำการก่อสร้าง ต้องมีความพร้อม เพราะถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถทำงานได้^{๒๔๓}

^{๒๓๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสถิตโพธาริม (อุทิศ ถาวโร), เจ้าอาวาสวัดโพธาราม ตำบลบึง อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสันติโพธิ์วัตร (แสงเดือน สันติโณ), เจ้าอาวาสวัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ), วัดเขาดิน ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดชีวิน สุขกาโม, เจ้าอาวาสวัดฉันทะ ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน, วัดมหาพฤฒาราม แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

(๑๐) การจัดการสาธารณูปการในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งปลูกสร้าง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับวัดวาอาราม ควรมีขั้นตอนการวางแผนการมีเงินทุนเพื่อการก่อสร้าง เพราะถ้าทางวัดขาดงบประมาณก็ไม่สามารถบริหารจัดการได้ การก่อสร้างต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนว่าการสร้างแต่ละอย่างจะจัดให้อยู่ตรงไหน ควรมีแบบแปลน แผนผังในการก่อสร้างทุกครั้งที่จะดำเนินการก่อสร้าง และผู้บริหารงานสาธารณูปการจะต้องเป็นที่ศรัทธาของคนในชุมชน นอกจากนี้ทางวัดจะต้องหาเจ้าภาพผู้อุปถัมภ์ในการสร้างศาสนวัตถุ การเป็นผู้บริหารที่ดีต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์ที่ดี^{๒๔๔}

(๑๑) การวางแผนการก่อสร้างเสนาสนะที่ใหญ่โต และให้มีความสวยงาม จะเป็นแรงดึงดูดใจให้คนเข้ามาทำบุญที่วัดหรือมาทำกิจกรรมที่วัด เพราะว่าชุมชนได้รับความสะดวกสบายในการเข้ามาวัด^{๒๔๕}

(๑๒) การวางแผนการดำเนินงานควรมีการวางแผนแบ่งเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาสให้มีความชัดเจน ควรมีคำนึงถึงเสนาสนะว่าสิ่งใดมีความจำเป็นต่อพระภิกษุ พุทธศาสนิกชนมากที่สุด มีความจำเป็นต่อการก่อสร้างสิ่งใดมาก่อนหลัง เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อการใช้งาน และเป็นการวางแผนหาเจ้าภาพผู้สนับสนุนงบประมาณดำเนินการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๒๔๖}

(๑๓) การสาธารณูปการในปัจจุบันให้มีความเหมาะสมกับวัดวาอาราม ควรมีขั้นตอนการวางแผน แผนผังการก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ ต้องมีการแบ่งแยกสัดส่วนให้ชัดเจนเรียกว่า การแบ่งเขตการสาธารณูปการ เช่น เขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส เขตสังฆาวาส ให้มีความชัดเจนในเรื่องอาณาเขต งบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับสาธารณูปการต้องมีงบประมาณเพียงพอสำหรับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างของวัด โดยการหาเจ้าภาพผู้มีจิตศรัทธามาให้การสนับสนุน เช่น การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การหาเจ้าภาพเป็นรายบุคคลให้ทำบุญบริจาค^{๒๔๗}

สรุปได้ว่า ผลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการบริหารจัดการสาธารณูปการ สำหรับด้านการวางแผน พระสังฆาธิการผู้บริหารต้องพยายามสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง เข้าใจเข้าถึงชุมชนให้การบริการคนใน

^{๒๔๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุระ ญาณธโร, เลขาเจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์ วัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิรอด ไชยพรรณา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวรณญา พันธุ์ศรี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวดิเรกต์ นามเมือง, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

ชุมชนด้วยความเสมอภาค ช่วยให้คำแนะนำในสิ่งที่คนในชุมชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ในทุกๆด้าน เป็นการผูกมัดคนในชุมชนเพื่อให้เกิดความผูกพันระหว่างวัดกับคนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนเกิดความผูกพันกับทางวัดแล้ว เมื่อวัดมีโครงการการก่อสร้างสาธารณูปการ วัดจะทำอะไรคนในชุมชนจะให้ความร่วมมือด้วยดี สิ่งนี้แหละ คือจุดแข็งของการทำงานนอกจากนั้น ขั้นตอนในการจัดการสาธารณูปการในปัจจุบันนี้ให้มีความเหมาะสมกับวัดซึ่งเป็นจุดแข็งของการทำงาน คือ ผู้บริหารมีความรู้มีความเข้าใจ มีประสบการณ์ของการทำงานผ่านงานทางด้านวิทยาการให้ความรู้ความเข้าใจคนอื่นมามาก ผู้บริหารมีบุคลิกลักษณะที่ดี มีเมตตาธรรม มีมนุษยสัมพันธ์เยี่ยม ผู้บริหารทำการก่อสร้างอย่างมีรูปแบบคือมีแบบมีแปลนโดยตรงจากกรมการศาสนา ยึดแบบจากกรมการศาสนา และได้แก้ไขแบบแปลนบ้างตามความเหมาะสมกับสภาพของวัดและชุมชน ชุมชนให้ความร่วมมือในการก่อสร้างทุกอย่างที่เป็นส่วนของวัดของพระศาสนา บริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ การก่อสร้างจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้ควบคุมดูแลประเด็นนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรงอยู่แล้ว ยกเว้นในกรณีเจ้าอาวาสไม่อยู่ให้มอบหมายให้พระสงฆ์ภายในวัดที่ไว้ใจได้ดูแลงานแทน การก่อสร้างสาธารณูปการของวัดที่ตื้นนั้น ต้องได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนเป็นหลัก ช่วยกันทำบุญบริจาคให้กับวัด ดังนั้น การวางแผนการพัฒนากิจการสาธารณูปการมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้เสนาสนะมีความเหมาะสมกับวัดวาอาราม โดยมีขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผนผังการก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ ต้องมีการแบ่งแยกสัดส่วนให้ชัดเจนเรียกว่า การแบ่งเขตการสาธารณูปการ เช่น เขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส เขตสังฆาวาส ให้มีความชัดเจนในเรื่องอาณาเขตงบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนากิจการสาธารณูปการต้องมียกงบประมาณเพียงพอสำหรับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง โดยการหาเจ้าภาพผู้มีจิตศรัทธามาให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ

๒. ด้านการจัดองค์กร

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีวัตถุประสงค์การจัดองค์กรอย่างไรเพื่อการพัฒนาสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการสาธารณูปการที่เหมาะสมเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) การจัดองค์กรเจ้าอาวาสต้องเข้าถึงประชาชนในชุมชน ถ้ามีข้อขัดแย้งในการพัฒนาวัดวาอารามจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนก่อน เพราะชุมชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์ในการเข้ามาใช้อาคารสถานที่ ถ้าหากว่าเจ้าอาวาสหรือทางวัดขัดแย้งกับชุมชนแล้ววัดไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนากิจการสาธารณูปการได้ตามวัตถุประสงค์ สาเหตุมาจาก ๓ ประเด็นหลัก ผู้บริหารไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นจากคนอื่น โดยเฉพาะพระสงฆ์ภายในวัดและคนในชุมชน

ช่างผู้รับเหมาก่อสร้าง ขาดความรู้ขาดประสบการณ์ในการทำงานก่อสร้าง มีความขัดแย้งกันภายในระหว่างผู้บริหารวัดและช่างผู้รับเหมา ความคิดเห็นไม่ตรงกัน^{๒๔๘}

(๒) การจัดองค์การไม่ประสบผลสำเร็จ มีสาเหตุมาจากผู้บริหารขาดการเข้าถึงจิตใจของชุมชน ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อชุมชนเท่าที่ควร ปัญหาจึงมีตามมามากมายสิ่งนี้แหละคือ จุดอ่อนของการจัดองค์การ^{๒๔๙}

(๓) จุดอ่อนในการจัดองค์การเพื่อทำการก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สาเหตุเกิดจากผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน ขาดเงินงบประมาณในการทำงาน ความคิดเห็นไม่ตรงกัน รายรับ-รายจ่ายการทำบัญชี ไม่ชัดเจน การก่อสร้างไม่มีความต่อเนื่อง และไม่มีคนควบคุมดูแล^{๒๕๐}

(๔) การก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์ที่ไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพราะสาเหตุเกิดจากการก่อสร้างไม่ได้มาตรฐาน ไม่ต่อเนื่อง เกิดจากปัญหาขาดเงินงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่มีแบบแปลน แผนผังในการก่อสร้าง ขาดความร่วมมือจากคนในชุมชน ชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญวัดเท่าที่ควร ชุมชนบางกลุ่มมีความขัดแย้งกับทางวัด ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการพัฒนาการสาธารณูปการ สาเหตุหนึ่งเกิดจากคนในชุมชนต้องไปรับจ้างต่างถิ่นต่างแดน บุคลากรที่อยู่ภายในวัดมีน้อยมากดูแลไม่เพียงพอ บุคลากรภายในวัดและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่มีประสบการณ์ในการทำการก่อสร้าง งานที่ทำไปแล้วผลงานออกมาไม่ได้ดีเท่าที่ควร^{๒๕๑}

(๕) จุดอ่อนการจัดองค์การเพื่อการก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ คือ ผู้บริหารขาดงบประมาณ เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้บริหารต้องคิดก่อนว่าจะสร้างอะไร การก่อสร้างแต่ละอย่างต้องใช้งบประมาณ การก่อสร้างไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพราะขาดคนผู้ให้การสนับสนุน ผู้บริหารไม่สามารถสร้างศรัทธาคนให้มาทำบุญได้ ไม่มีผู้ให้การอุปถัมภ์ทางวัด^{๒๕๒}

^{๒๔๘} สทนากลุ่มเฉพาะ เจ้าอธิการสุรรัตน์ กิตติสารโ, เจ้าคณะตำบลเขว้า-บ้านแร่ วัดนิลาเทเวศน์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘

^{๒๔๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์ (อำเภอ มารชิน), เจ้าคณะตำบลตาบก-ปราสาททอง วัดพะเนารัตน์ ตำบลปราสาททอง อำเภอสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโค ตำบลปราสาททอง อำเภอสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโค ตำบลปราสาททอง อำเภอสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสถิตโพธาริม (อุทิศ ถาวโร), เจ้าอาวาสวัดโพธาราม ตำบลบึง อำเภอสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

(๖) ผู้บริหารขาดปัจจัยเงินทุนทำการก่อสร้าง เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาปีละ ๑ ครั้งเท่านั้น รายได้ของชาวบ้านในชนบทมีน้อยไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีพ ไม่ค่อยมีเงินสำหรับการบริจาคทำบุญ การก่อสร้างเสนาสนะทุกอย่างต้องใช้เงินทุนสูง ถ้าไม่มีเงินบริจาควัดก็ไม่สามารถทำการก่อสร้างได้ตามวัตถุประสงค์ หน่วยงานราชการที่จะช่วยวัดก็มีน้อยมาก บางปีไม่มีเลย^{๒๕๓}

(๗) จุดอ่อนการจัดองค์การเพื่อส่งเสริมการก่อสร้างเป็นไปตามนโยบาย แต่ว่าการดำเนินการไม่มีผลต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจในการทำงาน ขาดการสนับสนุนจากชุมชน ขาดทรัพยากร และที่สำคัญคือขาดงบประมาณที่จะดำเนินการ ทำให้งานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์^{๒๕๔}

(๘) จุดอ่อนของการทำงานถ้าทีมงานขาดความร่วมมือจากคนในชุมชนแล้ว เราไม่สามารถที่จะบริหารงานตามวัตถุประสงค์ได้ จะทำให้เกิดความอ่อนแอในการทำงานทันที บางครั้งจุดอ่อนแอมามากจากการขาดความโปร่งใสไม่ชี้แจงให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และขาดการบริหารแบบหลักธรรมาภิบาลนั่นเอง^{๒๕๕}

(๙) บุคลากรทุกฝ่ายไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความสามารถ ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อการทำงานเพื่อสังคม ขาดเงินทุนงบประมาณในการดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด ขาดเงินงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งของนำมาใช้ประโยชน์การพัฒนาการสาธารณสุขการขาดวิธีการจัดการที่ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๒๕๖}

(๑๐) จุดอ่อนในการก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์ที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์สาเหตุจากผู้บริหารขาดการวางแผนที่ดี ผู้บริหารขาดความโปร่งใสในการทำงานเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชุมชน ชุมชนหมดศรัทธาในคณะผู้บริหารวัด ขาดการสนับสนุนจากผู้อุปถัมภ์^{๒๕๗}

^{๒๕๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสันติโพธิ์วัตร (แสงเดือน สันติโณ), เจ้าอาวาสวัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอกาบเชิงสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ), วัดเขาดิน ตำบลธนู อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดชวิน สุขกาโม, เจ้าอาวาสวัดฉันทเพล ตำบลปราสาททอง อำเภอกาบเชิงสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน, วัดมหาพฤฒาราม แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระสุระ ญาณธโร, เลขาเจ้าคณะอำเภอกาบเชิงสุรินทร์ วัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอกาบเชิงสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

(๑๑) จุดอ่อนการสาธารณูปการ ผู้บริหารควรจะคำนึงถึงการใช้สอยประโยชน์เป็นสำคัญ บางวัดสร้างไปแล้วไม่ได้ใช้สอยประโยชน์ตามความต้องการ จัดกิจกรรมน้อยมากยังไม่คุ้มค่ากับสิ่งก่อสร้าง บางวัดยังขาดวิธีการจัดการใช้สอยให้เกิดเป็นมูลค่า^{๒๕๘}

(๑๒) การจัดองค์การไม่เหมาะสม เช่น ผู้บริหารทำการก่อสร้างภูมิขนาดใหญ่เกินไป ในขณะที่วัดมีจำนวนพระภิกษุน้อย ทำให้ต้องเสียเงินงบประมาณมากเกินไปจนความจำเป็น ทำให้เกิดการก่อสร้างซ้ำลง บริเวณวัดและสถานที่ที่การก่อสร้างไม่มีความเหมาะสม^{๒๕๙}

(๑๓) จุดอ่อนในการจัดองค์การเพื่อส่งเสริมการก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์ เกิดจากสาเหตุผู้บริหารขาดการวางแผนผังสิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสม ปัญหาที่ตามมาคือเมื่ออาคารหรือเสนาสนะอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม ทำให้การใช้พื้นที่ไม่ได้รับความสะดวกสบาย อาจจะคับแคบ กีดขวางสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ จำนวนเงินงบประมาณเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารที่ใหญ่โตมาก จะต้องจัดหาเงินงบประมาณในการดูแลรักษามากขึ้น เช่น การซ่อมแซมหรือการปรับปรุงทางวัดส่วนใหญ่ไม่ได้จัดสรรเงินงบประมาณสำรองไว้ ถึงเวลาทำการปลูกสร้างที่ชำรุดทรุดโทรมขาดเงินทุน^{๒๖๐}

สรุปได้ว่า ผลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการบริหารจัดการสาธารณูปการ สำหรับด้านการจัดองค์การ คือ การก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์มีจุดอ่อนในการก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มาจากสาเหตุ เช่น ผู้บริหารผู้นำขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน ขาดเงินงบประมาณในการทำงาน ความคิดเห็นไม่ตรงกัน รายรับ-รายจ่าย การทำบัญชีไม่ชัดเจน การก่อสร้างไม่มีความต่อเนื่องในงานนั้นๆ และไม่มีคนควบคุมดูแล นอกจากนั้น การก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์ที่ไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพราะสาเหตุเกิดจากการก่อสร้างไม่ได้สร้างต่อเนื่องเกิดจากปัญหาขาดเงินงบประมาณในการก่อสร้าง ไม่มีแบบแปลน แผนผังในการสร้างวัด ขาดความร่วมมือจากคนในชุมชน ชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญวัดเท่าที่ควร ชุมชนบางกลุ่มมีความขัดแย้งกับทางวัด ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการพัฒนาวัดวาอาราม สาเหตุหนึ่งเกิดจากคนในชุมชนต้องไปรับจ้างต่างถิ่นต่างแดน บุคลากรที่อยู่ภายในวัดมีน้อยมากดูแลไม่เพียงพอ บุคลากรภายในวัดและชุมชนขาดความรู้ความ

^{๒๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิรอด ไชยพรรณา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวรณญา พันธุ์ศรี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๖๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวศิริรัตน์ นาเมือง, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

เข้าใจ ไม่มีประสบการณ์ในการทำการก่อสร้าง งานที่ทำไปแล้วผลงานออกมาไม่ได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้น จุดอ่อนแอของการก่อสร้างมักจะไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การดำเนินการไม่มีผลต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจในการดำเนินงาน ขาดการสนับสนุนจากชุมชน ขาดทรัพยากรสำคัญคือขาดงบประมาณที่จะดำเนินการ ทำให้งานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

๓. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีแนวทางการบังคับบัญชาสั่งการบุคลากรอย่างไรเพื่อการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการสาธารณูปการที่เหมาะสมเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) การบังคับบัญชาสั่งการควรจะเริ่มต้นที่การก่อสร้างภูมิสงฆ์ก่อน เพื่อใช้เป็นที่พักสงฆ์ เพราะถ้าพระสงฆ์ไม่มีที่อยู่อาศัยก็เลยไม่มีความสะดวกสบายในการดำรงชีพอยู่ การสร้างศาลาการเปรียญ สำหรับเป็นที่ฟังธรรมและบำเพ็ญกุศล การสร้างฌาปนสถานเพื่อใช้เป็นที่บำเพ็ญกุศลศพ เพื่อให้คนในชุมชนได้รับความสะดวกในการฌาปนกิจ การสร้างอุโบสถเพื่อใช้เป็นที่ทำวัตรสวดมนต์ หรือทำสังฆกรรมสงฆ์^{๒๖๑}

(๒) การก่อสร้างควรจะเริ่มการสร้างกุฏิเสนาสนะสงฆ์ก่อน เพราะพระสงฆ์มีความจำเป็นเพื่อเป็นที่อยู่ที่อยู่อาศัยในระหว่างการอยู่จำพรรษา หลังจากนั้นควรจะสร้างศาลาการเปรียญเพื่อให้คนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงได้มีโอกาสมาศึกษาศีลทำบุญถวายทาน เมื่อมีศาลาการเปรียญไว้สำหรับการทำบุญ หรือการทำกิจกรรมกรรมแล้วค่อยมาพิจารณาเสนาสนะอื่นๆ ไปตามความจำเป็น เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขา ถนนหนทาง ลานจอดรถ การปลูกต้นไม้เพื่อความร่มรื่นสวยงาม เป็นต้น^{๒๖๒}

(๓) การบังคับบัญชาสั่งการบุคลากร ผู้บริหารควรจะปรับอาคารสถานที่ให้ดีกว่าก่อน ก่อนที่จะลงมือทำการก่อสร้างแต่ละครั้ง นอกจากนั้นควรจะจัดแบบแปลน แผนผังวัดให้มีความชัดเจนว่าการสาธารณูปการแต่ละอย่างที่จะสร้างจะวางไว้ในตำแหน่งไหน หลังจากนั้นก็ควรสร้างกุฏิเสนาสนะสงฆ์ก่อน เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีที่พักที่อาศัย สร้างห้องน้ำห้องสุขา สร้างศาลาการเปรียญ และสร้างอุโบสถตามลำดับ^{๒๖๓}

^{๒๖๑} สทนากลุ่มเฉพาะ เจ้าอธิการสุรรัตน์ กิตติสาโร, เจ้าคณะตำบลเขว้า-บ้านแร่ วัดนิลาเทเวศน์ ตำบลเขว้าสินรินทร์ อำเภอสวนหินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘

^{๒๖๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์ (อำเภอ มารชิน), เจ้าคณะตำบลตาก-ปราสาททอง วัดพะเนารัตน์ ตำบลปราสาททอง อำเภอสวนหินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๖๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอสวนหินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

(๔) การบังคับบัญชาสั่งการ คือ ผู้บริหารต้องใช้ความเพียรในการสร้างวัดและทำควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจคน เมื่อจิตใจของคนในชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจดีแล้ว ก็เกิดศรัทธาชักชวนกันเข้ามาทำบุญที่วัดมากขึ้น โดยเฉพาะมาช่วยกันพัฒนาวัดให้เจริญขึ้นด้วยการทำบุญบริจาค และเสียสละแรงกายช่วยการพัฒนาวัด เช่น ช่วยกันสร้างถนนหนทางภายในบริเวณวัดให้มีระเบียบมากขึ้น ช่วยกันปลูกต้นไม้ภายในวัดมากขึ้น ช่วยกันสร้างกุฏิให้พระสงฆ์สามเณรได้อยู่จำพรรษา ช่วยกันขุดน้ำศาลเพื่อไว้กินไว้ใช้และขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในหน้าแล้ง วัดให้สถานที่สร้างสนามกีฬา เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน^{๒๒๔}

(๕) การบังคับบัญชาสั่งการควรจะเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของวัด ควรจะสร้างอะไรก่อนหรือจะสร้างอะไรที่หลังก็ได้ ถ้าวัดมีเงินทุนมีงบประมาณ หรือมีผู้ให้การสนับสนุน ทางวัดก็ดำเนินการก่อสร้างได้ ควรจะคำนึงถึงประโยชน์ซึ่งสอยเป็นหลัก โดยพิจารณาตามความจำเป็น ควรจะทำการสร้างกุฏิสงฆ์ก่อน เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีที่อยู่อาศัย หลังจากนั้นค่อยพิจารณาเรื่องอื่นๆ สร้างตามลำดับ เช่น ศาลาการเปรียญ ห้องน้ำห้องสุขา ฌาปนสถาน ศาลาบำเพ็ญกุศล และสร้างอุโบสถเป็นต้น^{๒๒๕}

(๖) การบังคับบัญชาสั่งการด้านการสาธารณูปการ ควรทำกุฏิสงฆ์ก่อนเพราะเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุ อย่างอื่นก็สร้างเท่าที่จำเป็นก่อน อะไรที่จำเป็นมากสำหรับวัดให้ทำการก่อสร้างเสนาสนะนั้นๆ ก่อน เสนาสนะอะไรที่จำเป็นน้อยก็ควรทำการก่อสร้างในภายหลัง เพื่อให้มีความพอเหมาะพอสมกับสถานที่นั้นๆ^{๒๒๖}

(๗) บางวัดอาคารสถานที่ไม่อำนวยไม่มีสิ่งบริการตามความต้องการของชาวบ้าน เมื่อเป็นเช่นนั้น โอกาสที่เหมาะสมที่เจ้าอาวาสได้ช่องทางในการก่อสร้างตามวัตถุประสงค์ของชุมชน แต่ควรเริ่มต้นการวางแผนในการสร้างให้เกิดความชัดเจน โดยแจ้งให้ชุมชนเข้ามาส่วนร่วมในการสร้างวัด^{๒๒๗}

(๘) การบังคับบัญชาสั่งการเป็นเรื่องสำคัญในการก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์ ควรเริ่มที่การประชุมปรึกษาหารือกันก่อน ว่าอะไรควรทำก่อน ทำที่หลัง ในข้อนี้กุฏิเสนาสนะสงฆ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งควรสร้างขึ้นก่อน หรือควรทำการบูรณปฏิสังขรณ์ก่อน

^{๒๒๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกกา จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสถิตโพธาราม (อุทิศ ถาวโร), เจ้าอาวาสวัดโพธาราม ตำบลบึง อำเภอลำลูกกา จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสันติโพธิ์วัตร (แสงเดือน สันติธโม), เจ้าอาวาสวัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ), วัดเขาดิน ตำบลธนู อำเภอยุยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

เพราะพระสงฆ์จะต้องมีที่พักอาศัยให้มีความสะดวกสบายต่อการดำรงชีพอยู่ได้ หลังจากนั้นค่อยพิจารณาว่าควรจะทำการก่อสร้างอะไรต่อไปให้ใช้ได้เป็นที่ประชุมเป็นหลัก^{๒๖๘}

(๙) พระสังฆาธิการควรจะมีการบังคับบัญชาสั่งการบุคลากรในพื้นที่รับผิดชอบดูแลงานอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบเป็นทีมงานในการสาธารณูปการทั้งระยะสั้นและระยะยาว การทำงานเริ่มต้นโครงการ คือ การวางแผน การจัดการ กำหนดงบประมาณ บุคลากรในการทำงาน และการประชุมปรึกษาหารือแนวทางการทำงานอย่างต่อเนื่องและเป็นเอกภาพ ไม่ควรจะมีการแตกแยกกันทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎีในการทำงาน^{๒๖๙}

(๑๐) การก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเชิงบูรณาการ พระสังฆาธิการ ควรเริ่มสร้างกุฏิสงฆ์และห้องน้ำห้องสุขา พอได้เป็นที่พักอาศัยก่อน มีการวางแผนผังมีแบบแปลนการก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น แบบแปลนการสร้างศาลาการเปรียญ แบบแปลนการสร้างอุโบสถ ปรับอาคารสถานที่ของวัดให้มีความสวยงาม เช่น การปลูกต้นไม้ การทำถนนภายในวัด การขุดคูคลองระบายน้ำ เมื่อสร้างวัดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ควรสร้างจุดดึงดูดเพื่อให้วัดเป็นที่น่าสนใจของชุมชนในการเข้ามาทำบุญ^{๒๗๐}

(๑๑) การรักษาความสะอาดอาคารสถานที่โดยจัดบริเวณวัดให้มีความสวยงาม ร่มรื่นน่าใช้สอย เพื่อให้เกิดพลังศรัทธา สิ่งควรทำที่หลังคือการประชาสัมพันธ์วัดให้มีความเป็นที่ยึดเหนี่ยวของชาวบ้าน และให้เน้นการอนุเคราะห์สงเคราะห์คนในชุมชนให้มาก ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมเป็นหลัก^{๒๗๑}

(๑๒) การก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเชิงบูรณาการ พระสังฆาธิการควรจะเริ่มต้นโครงการโดยพิจารณาถึงความจำเป็นในขณะนั้นว่า การริเริ่มโครงการใดจะมีประโยชน์และเกิดความคุ้มค่าต่อวัดและพุทธศาสนิกชนมากที่สุด^{๒๗๒}

^{๒๖๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดชีวิน สุขกาโม, เจ้าอาวาสวัดฉันทเพล ตำบลปราสาททอง อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๖๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน, วัดมหาพฤตาราม แขวงมหาพฤตาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระสุระ ญาณธโร, เลขาเจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์ วัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวิรอด ไชยพรรณ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๒} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวรญา พันธุ์ศรี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

(๑๓) โอกาสการทำงานมี ๓ ประเด็น จุดประสงค์ชัดเจนว่าจะสร้างเสนาสนะเพื่อประโยชน์ใดและคุ้มค่าต่อการสร้างหรือไม่เพียงไร การวางแผนอาคารสถานที่ก่อสร้างเสนาสนะให้เหมาะสมกับการใช้สอยและพื้นที่การใช้สอยให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มากกว่าการสร้างเพื่อความสวยงาม การจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับการทำนุบำรุง บูรณะเสนาสนะที่สร้างขึ้น เพื่อให้ได้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด^{๒๗๓}

สรุปได้ว่า ผลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการบริหารจัดการสาธารณูปการ สำหรับด้านการบังคับบัญชาสั่งการ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการก่อสร้าง ควรจะเริ่มที่การสร้างกุฏิเสนาสนะสงฆ์ก่อน เพราะพระสงฆ์มีความจำเป็นสำหรับเป็นที่อยู่ที่อาศัยในระหว่างการอยู่จำพรรษา หลังจากนั้นควรสร้างศาลาการเปรียญ เพื่อให้คนในชุมชนที่อยู่ใกล้วัดได้มีโอกาสมาทำบุญ เมื่อมีศาลาการเปรียญไว้สำหรับการทำบุญ หรือการทำกิจกรรมกรรมแล้วค่อยพิจารณาเสนาสนะอื่นๆ ไปตามความจำเป็น เช่น ห้องน้ำห้องสุขา ถนนหนทาง ลานจอดรถ การปลูกต้นไม้เพื่อความร่มรื่นสวยงามเป็นต้น นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องใช้ความเพียรในการสร้างวัดและทำควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจคน เมื่อจิตใจของคนในชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจแล้ว ก็เกิดศรัทธาชักชวนกันเข้ามาทำบุญที่วัดมากขึ้น โดยเฉพาะมาช่วยกันพัฒนาวัดให้เจริญขึ้นด้วยการทำบุญบริจาค และเสียสละแรงกายในการพัฒนาวัด เช่น ช่วยกันสร้างถนนหนทางภายในบริเวณวัดให้มีระเบียบมากขึ้น ช่วยกันปลูกต้นไม้ภายในวัดมากขึ้น ช่วยกันสร้างกุฏิให้พระสงฆ์สามเณรได้อยู่จำพรรษา ช่วยกันขุดน้ำบาดาลเพื่อไว้กินไว้ใช้ และขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในหน้าแล้ง วัดให้สถานที่สร้างสนามกีฬาเพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ดังนั้น การก่อสร้างอาคารสถานที่และการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเชิงบูรณาการ พระสังฆาธิการควรจะเริ่มสร้างกุฏิสงฆ์และห้องน้ำห้องสุขา พอได้เป็นที่พักอาศัยก่อน มีการวางแผนผัง มีแบบแปลนการก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น แบบแปลนการสร้างศาลาการเปรียญ แบบแปลนการสร้างอุโบสถ ปรับสถานที่ของวัดให้มีความสวยงาม เช่น การปลูกต้นไม้ การทำถนนภายในวัด การขุดคูคลองระบายน้ำ เมื่อสร้างวัดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ควรสร้างจุดดึงดูดของวัดเพื่อให้วัดเป็นที่น่าสนใจของชุมชนในการเข้ามาทำบุญ

^{๒๗๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวศิริรัตน์ นาเมือง, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

๔. ด้านการประสานงาน

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีการประสานงานอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการสาธารณูปการที่เหมาะสม เพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) การประสานงานเพื่อการก่อสร้างนวัตรมและการบูรณปฏิสังขรณ์ที่ต้องล้มเลิกไป เพราะมีสาเหตุมาจากผู้บริหารขาดการวางแผนที่ดีพอ มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารวัด เช่น เปลี่ยนเจ้าอาวาส มีการเปลี่ยนแปลงผู้ที่ให้การอุปถัมภ์วัด ญาติโยมหมดศรัทธาต่อวัดไปทำบุญวัดอื่นๆ ญาติโยมหมดศรัทธาต่อเจ้าอาวาสผู้บริหารวัด หรือหมดศรัทธาต่อพระสงฆ์ภายในวัด พระสังฆาธิการควรมีวิธีการแก้ไข คือ ชักจูงโน้มน้าวคนในชุมชนให้มีความศรัทธาต่อวัดและต่อพระสงฆ์ภายในวัด ชักจูงหรือโน้มน้าวให้คนโดยทั่วไปให้ศรัทธาวัด โดยการจัดกิจกรรมสำคัญๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและคนทั่วไป^{๒๗๔}

(๒) การประสานงานเรื่องงบประมาณสำหรับการดำเนินการก่อสร้าง บางวัดสร้างไปแล้วขาดงบประมาณหางบประมาณมาทำต่อไปไม่ได้ หรือเกิดจากวัดกับชุมชนไม่เข้าใจกัน ขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง ทำให้พระสงฆ์อยู่ด้วยความลำบาก ส่วนแนวทางการแก้ไขคือพระสังฆาธิการควรจะมีวิธีการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน โดยการจัดการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการวัด มีเจ้าอาวาสเป็นประธาน พร้อมด้วยคณะสงฆ์ทั้งวัดเป็นกรรมการ แต่งตั้งไวยาวัจกร มาช่วยในการดูแลทรัพย์สินสมบัติของวัด และควรมีคณะกรรมการชาวบ้านมาช่วยการบริหารจัดการวัดด้วย^{๒๗๕}

(๓) ปัญหาอุปสรรคการประสานงานเพื่อการก่อสร้างนวัตรมและการบูรณปฏิสังขรณ์ เกิดจากสาเหตุผู้บริหารขาดเงินงบประมาณในการทำงาน ทำให้งานการก่อสร้างไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากการเงินไม่เพียงพอ ที่สำคัญคือความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับชุมชน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พระสังฆาธิการควรมีวิธีการแก้ไข คือ สร้างพลังศรัทธาให้เกิดขึ้นเสียก่อน ระหว่างวัดกับชุมชนต้องมีความสามัคคีกัน หาวิธีให้คนในชุมชนศรัทธาต่อวัดและพระสงฆ์ให้ดี ในข้อนี้ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับวัดให้มาก จะทำให้งานการก่อสร้างไม่มีปัญหาอุปสรรค^{๒๗๖}

(๔) ชาวบ้านและวัดอยู่ห่างไกลเกินไปเดินทางไปมาไม่สะดวก เพราะต้องเดินทางที่นาของชาวบ้าน ทำให้งานก่อสร้างเกิดความล่าช้า ต้องสร้างถนนเข้ามาภายในวัดก่อนถึงได้สร้าง

^{๒๗๔} สทนากลุ่มเฉพาะ เจ้าอธิการสุรัตน์ กิตติสาโร, เจ้าคณะตำบลเขว้า-บ้านแร่ วัดนิลาเทเวศน์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอสองแคว จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘

^{๒๗๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์ (อำเภอ มารชิน), เจ้าคณะตำบลตาบูก-ปราสาททอง วัดพะเนารัตน์ ตำบลปราสาททอง อำเภอสองแคว จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอสองแคว จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

สาธารณูปการในวัด การสร้างในรูปแบบเดิมเป็นโครงสร้างไม้ นานไปปลวกกินไม้หมดต้องรื้อถอนและทำการปลูกสร้างใหม่ ทำให้วัดขาดงบประมาณในการก่อสร้าง การก่อสร้างไม่ต่อเนื่อง ขาดเจ้าภาพในการดำเนินการก่อสร้าง ระยะเวลาในการก่อสร้างมากไป ขาดบุคลากรที่มีฝีมือมาทำการก่อสร้างทำแล้วทิ้งงาน ต้องหาคนใหม่มาทำงานแทน วัดไม่สามารถบริหารงานให้สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ เพราะขาดสภาพคล่องทางเรื่องการเงินซึ่งเป็นปัจจัยหลักของงานก่อสร้าง วิธีการแก้ไขในข้อนี้ พระสังฆาธิการและกรรมการวัดช่วยกันระดมเงินทุนเข้ามาให้มากขึ้น เพื่อมาทำการก่อสร้างให้สำเร็จในรูปแบบของการทอดกฐินและทอดผ้าป่าประจำปี และติดต่อหาเจ้าภาพมาช่วยกันพัฒนาการก่อสร้าง^{๒๗๗}

(๕) ปัญหาอุปสรรคการประสานงานสาเหตุเกิดจาก ผู้บริหารท้องถิ่น หักกำลังใจในการทำงาน หรือผู้บริหารไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีประสบการณ์ที่ดีพอ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน ขาดบุคลากรคือช่างที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบที่ดีพอ ทำงานแบบสุกเอาเผากิน ไม่สนใจในงานที่ทำ ทำงานล้มเหลวไม่มีประสิทธิภาพ ขาดเงินงบประมาณ ขาดคนให้การสนับสนุนการก่อสร้าง ขาดการวางแผนที่ดี ไม่มีการวางแผนในการทำงานอย่างมีระบบ เปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ผู้บริหารแต่ละคนความรู้ความสามารถไม่เท่าเทียมกัน ทำให้งานมีปัญหาอุปสรรค วิธีการแก้ไข ควรขอคำปรึกษาจากพระสังฆาธิการที่สูงขึ้นไป เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะจังหวัด มาให้คำปรึกษาเวลาที่ประสบปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้าง และขอความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการให้มากขึ้น^{๒๗๘}

(๖) ปัญหาอุปสรรคการประสานงานทำให้กระบวนการก่อสร้างนवरกรรมและการบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะต้องล้มเลิกเสียกลางคัน สาเหตุมาจากแบบแปลน แผนผังไม่แน่นอน ขาดคนให้ความร่วมมือ เจ้าอาวาสรูปเดิมที่ทำการริเริ่มเกิดมรณภาพ ไม่มีคนสานต่อการก่อสร้าง วิธีการแก้ไขก็คือ ขอคำปรึกษาทางฝ่ายสงฆ์ที่มีหน้าที่โดยตรง เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด ขอคำปรึกษาทางฝ่ายฆราวาส เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. นายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด ไวยาวัจกร วิศวกรผู้มีความรู้ ผู้มีความชำนาญ และผู้มีประสบการณ์ให้มาช่วยกันคิดวางแผน วางแปลน วางนโยบาย ในรูปแบบของคณะกรรมการ ช่วยกันวางแผน วางนโยบาย และการระดมทุนมาทำการก่อสร้าง เพื่อให้การก่อสร้างเป็นไปตามวัตถุประสงค์^{๒๗๙}

^{๒๗๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอเวียงสา จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสถิตโพธาราม (อุทิศ ถาวโร), เจ้าอาวาสวัดโพธาราม ตำบลบึง อำเภอเวียงสา จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสันติโพธิ์วัตร (แสงเดือน สันติธโม), เจ้าอาวาสวัดนาโพธิ์ ตำบลเวียงสา จังหวัดสุรินทร์ อำเภอเวียงสา จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

(๗) การประสานงานเพื่อการก่อสร้างวัด บางครั้งไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชน จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน จึงมีการตอบสนองในการสาธารณูปการน้อย เมื่อมีการสร้างวัด เจ้าอาวาสบางรูปขาดความรู้ความสามารถ ขาดประสบการณ์ในการก่อสร้าง ทำให้เสียรู้แก่ผู้รับเหมาที่มาทำงานให้ การแก้ไขปัญหาควรปรึกษาผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำ เลือกคนที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีความถนัดในงานมาช่วยทำงานหรือมาให้คำปรึกษา งานจะได้ไม่เสียและตรงตามวัตถุประสงค์^{๒๘๐}

(๘) ปัญหาอุปสรรคการประสานงานเพื่อส่งเสริมการก่อสร้างนวกรรมและการบูรณปฏิสังขรณ์ต้องล้มเลิกไป เกิดจากสาเหตุผู้บริหารขาดความมั่นใจในการทำงาน ขาดความร่วมมือหรือขาดการสนับสนุน ขาดเงินทุนในการก่อสร้าง งบประมาณมีจำกัดและไม่ต่อเนื่อง^{๒๘๑}

(๙) ขาดเงินส่วนหนึ่งมาทำงานก่อสร้างนวกรรมและการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะมาจากการประสานงานไม่พร้อมเพรียงกัน ญาติโยมไม่มีความพร้อมในเรื่องการเงิน ขาดการสนับสนุนทางเรื่องการเงิน ขาดการดำเนินการให้พร้อมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกฎหมายและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในวัดและนอกวัด ขาดการก่อสร้างนวกรรมและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความพร้อมทั้งทรัพยากรทั้งปวง เช่น การบริหารบุคคล การเงินงบประมาณ การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์สิ่งก่อสร้างและสิ่งบูรณปฏิสังขรณ์วัด และวิธีการจัดการทั้งปวงในคณะสงฆ์ภาค ๑๑^{๒๘๒}

(๑๐) ปัญหาอุปสรรคการประสานงานที่ทำให้กระบวนการก่อสร้างนวกรรมและการบูรณปฏิสังขรณ์ต้องล้มเลิกไป สาเหตุมาจากขาดเงินทุนในการทำงานก่อสร้าง ด้วยว่าการก่อสร้างแต่ละอย่างของวัดมีความจำเป็นในการใช้เงินทุนสูง วัดขาดสภาพคล่องทางเรื่องการเงิน ข้างที่รับเหมาหรือรับผิดชอบทั้งงาน สร้างผิดรูปแบบจากที่กำหนดไว้ หรือขาดการวางแผนที่ดีพอ หรือสร้างผิดตำแหน่ง ผิดที่ ผิดทางกีดขวางส่วนอื่นภายในวัด ผู้บริหารประสบปัญหาด้านต่างๆ ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เช่น สุขภาพไม่ดี เจ็บป่วย อุบัติเหตุ เกิดข้อแย้งกันทั้งปัญหภายนอก-ภายใน ไม่สามารถตกลงกันได้ ต่างคนต่างไป ต่างคนต่างถูกไม่มีคนผิด หรือว่าคนมารับผิดชอบงานนั้นๆ

^{๒๘๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ), วัดเขาดิน ตำบลธนู อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดชีวิน สุขกาโม, เจ้าอาวาสวัดฉันทเพล ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน, วัดมหาพฤฒาราม แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

วิธีการแก้ไขควรปรึกษาท่านผู้รู้ หรือปรึกษาผู้บังคับบัญชาในสายงานให้คำปรึกษา จัดตั้งไวยาวัจกร และคณะกรรมการวัดมาช่วยกันทำงานอย่างมีรูปแบบ^{๒๘๓}

(๑๑) วัดมีการก่อสร้างอาคารสถานที่ขนาดใหญ่โตเกินไป แต่การใช้สอยน้อยไม่คุ้มค่า ประโยชน์ การจัดกิจกรรมมีน้อยไม่คุ้มค่ากับค่าก่อสร้างที่มีขนาดใหญ่และเงินงบประมาณในการก่อสร้างสูงมากไป ขาดความร่วมมือกับชุมชนรอบๆ วัด ชุมชนไม่เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือเท่าที่ควร^{๒๘๔}

(๑๒) การประสานงานการก่อสร้างไม่มีความชัดเจน ทำให้การจัดหาเงินงบประมาณไม่เพียงพอ ส่งผลให้โครงการต้องหยุดชะงักขาดความต่อเนื่อง เจ้าอาวาสควรเป็นผู้มีความรู้และเป็นที่ยอมรับนับถือของชาวบ้าน สามารถตกลงในเงื่อนไขการก่อสร้างกับทางผู้รับเหมาได้อย่างถูกต้องซึ่งจะทำให้สามารถป้องกันปัญหาการทิ้งงานได้ส่วนหนึ่ง^{๒๘๕}

(๑๓) ปัญหาอุปสรรคการประสานงาน พอจะมองเห็นอยู่ ๔ ประเด็นคือ ไม่มีงบประมาณในการก่อสร้างเพียงพอ เจ้าอาวาสควรบริหารจัดการเรื่องงบประมาณให้ลงตัวก่อนการว่าจ้าง ผู้รับเหมาเกิดการละทิ้งงานกลางคัน วิธีการแก้ไขควรจะต้องมีการทำสัญญาว่าจ้างเป็นหนังสือ เกิดความชัดเจน ผลประโยชน์ภายในวัด มีการเปลี่ยนเจ้าอาวาสด้วยการลาสิกขาหรือเจ้าอาวาสถึงมรณภาพเป็นต้น^{๒๘๖}

สรุปได้ว่า ผลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการบริหารจัดการสาธารณูปการ สำหรับด้านการประสานงาน เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับ การสาธารณูปการ มีความจำเป็นต้องมีการประสานงานที่เป็นกระบวนการก่อสร้างนวัตกรรมและการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นต้น การดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จเกิดจากสาเหตุการขาดเงินงบประมาณในการทำงาน ทำให้งานการก่อสร้างไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากเงินไม่มีพอ ที่สำคัญคือความขัดแย้ง ระหว่างผู้บริหารกับชุมชนในท้องถิ่นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พระสังฆาธิการควรจะมีวิธีการแก้ไขปัญหาคือสร้างพลังศรัทธาให้เกิดขึ้นเสียก่อน ระหว่างวัดกับชุมชนต้องมีความสามัคคีกัน และหาวิธีให้คนในชุมชนศรัทธาต่อวัดและพระสงฆ์ให้ดี ในข้อนี้ให้คนในชุมชนเข้ามีส่วนร่วมช่วยวัดให้มาก จะทำให้งานการก่อสร้างไม่มีปัญหา

^{๒๘๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุระ ญาณธโร, เลขาเจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์ วัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิรอด ไชยพรรณ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวรญา พันธุ์ศรี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวดิเรกต์ นามเมือง, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

อุปสรรค นอกจากนั้น ชาวบ้านและวัดอยู่ห่างไกลเกินไปเดินทางไปมาไม่สะดวก เพราะต้องเดินผ่านที่นาของชาวบ้าน ทำให้งานก่อสร้างเกิดความล่าช้า ต้องสร้างถนนเข้ามาภายในวัดก่อนถึงได้สร้างสาธารณูปการในวัด การสร้างในรูปแบบเดิมเป็นโครงสร้างไม้ นานไปปลวกกินไม้หมดต้องรื้อถอนและทำการปลูกสร้างใหม่ ทำให้วัดขาดงบประมาณในการก่อสร้าง การก่อสร้างไม่ต่อเนื่อง ขาดเจ้าภาพในการดำเนินการก่อสร้าง ระยะเวลาในการก่อสร้างนานเกินไป ขาดบุคคลากรที่มีฝีมือมาทำการก่อสร้าง ทำแล้วก็ละทิ้งงาน ต้องหาคนใหม่มาทำงานแทน วัดไม่สามารถบริหารงานให้สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ เพราะขาดสภาพคล่องทางเรื่องการเงินซึ่งเป็นปัจจัยหลักของงานก่อสร้าง วิธีการแก้ไขในข้อนี้ พระสังฆาธิการและกรรมการวัดต้องร่วมมือช่วยเหลือกันระดมเงินทุนเข้ามาให้มาก เพื่อมาทำการก่อสร้างให้สำเร็จ ในรูปแบบของการทอดกฐินและทอดผ้าป่า และติดต่อหาเจ้าภาพมาช่วยกันพัฒนาการก่อสร้าง ดังนั้น ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาการสาธารณูปการพอจะมองเห็นอยู่ ๔ ประเด็น คือ ไม่มีงบประมาณในการก่อสร้างเพียงพอ เจ้าอาวาสควรบริหารจัดการเรื่องงบประมาณก่อนการว่าจ้างผู้รับเหมาก่อสร้าง เกิดการละทิ้งงานกลางคันของผู้รับเหมา เกิดความขัดแย้งภายในวัดหรือภายในชุมชน การเปลี่ยนเจ้าอาวาสเกิดจากการลาสิกขาหรือเจ้าอาวาสถึงมรณภาพ

๕. ด้านการควบคุม

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีขั้นตอนวิธีการควบคุมดูแลทรัพยากรทั้งปวงอย่างไรเพื่อการสาธารณูปการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการสาธารณูปการที่เหมาะสมเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) ประเมินผลจากศรัทธาญาติโยมที่เข้ามาใช้สอยมากน้อยเพียงไร เช่น ญาติโยมมีการทำบุญมากน้อยเพียงไร ทางวัดมีการจัดกิจกรรมอะไรบ้างที่ทำให้เกิดประโยชน์ในสังคมหรือในชุมชน ส่วนการดูแลรักษาผลประโยชน์ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายและให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุด^{๒๔๗}

(๒) การพิจารณาคุณประโยชน์ในการใช้สอยต้องแบ่งประเภทเสนาสนะให้มีความชัดเจน เช่น อุโบสถ เป็นเขตพุทธาวาส ใช้ในกิจกรรมทำวัตรเช้า เย็น และทำสังฆกรรมสงฆ์ทุกวันพระ ปาฏิโมกข์ หรืองานอุปสมบท บางวัดเป็นอุโบสถให้คนมาราบไหว้ ทำบุญ สวดมนต์เจริญสมาธิ นับว่าได้ประโยชน์สูงสุด ศาลาการเปรียญ เป็นเขตธรรมาวาส ใช้เป็นที่แสดงธรรมทุกวันพระ หรือใช้เป็นสถานที่สำหรับการบำเพ็ญกุศลต่างๆ กุฏิเสนาสนะสงฆ์ เป็นเขตสังฆาวาส ใช้เป็นที่พักสำหรับพระสงฆ์ ควรมีความเจียบสัจดีพอ เพื่อจะได้ไม่มีสิ่งรบกวน ส่วนการดูแลรักษาผลประโยชน์ของวัด ก็จะเป็น

^{๒๔๗} สทนนา กลุ่มเฉพาะ เจ้าอธิการสุรรัตน์ กิตติสารโร, เจ้าคณะตำบลเขว้า-บ้านแร่ วัดนิลาเทเวศน์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘

เจ้าอาวาส พระสงฆ์สามเณรที่อยู่ในวัดช่วยกันดูแล นอกจากนั้น ก็ขอความร่วมมือจากคนในชุมชนมาช่วยพัฒนาวัด ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ หรือวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ ให้ทางวัดและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดดูแลรักษาความสะอาดร่วมกัน^{๒๘๘}

(๓) การวัดผลการทำงานให้พิจารณาจากงานสาธารณูปการที่ได้สร้างขึ้น ว่าทางวัดได้ดำเนินการอย่างไรที่เป็นประโยชน์ต่อวัด ต่อชุมชน หรือต่อพระศาสนา เช่น สร้างอุโบสถ ต้องได้ประโยชน์โดยทั่วถึง ไม่ใช่เฉพาะพระสงฆ์เท่านั้นที่ได้ทำกิจวัตรในการไหว้พระสวดมนต์ หรือทำสังฆกรรม คนในชุมชนควรจะใช้ประโยชน์หรือบุคคลโดยทั่วไปที่นับถือพระพุทธศาสนาควรจะได้ประโยชน์ เช่น ทางวัดจัดกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ เจริญสมาธิ หรือจัดให้มีการมากราบไหว้สักการะพระพุทธรูป พระประธานในอุโบสถเพื่อสร้างแรงศรัทธาให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัด^{๒๘๙}

(๔) การประเมินผลการสาธารณูปการ ทางวัดได้ทำการก่อสร้างสำเร็จไปแล้วพร้อมใช้งาน เช่น การสร้างกุฏิเสนาสงฆ์ มีเพียงพอให้พระสงฆ์ท่านได้พักอาศัย ศาลาการเปรียญเป็นแบบสองชั้น ชั้นล่างไว้สำหรับการทำบุญในวันพระทุกวันพระมีการทำบุญตักบาตรและฟังธรรม ส่วนชั้นบนของศาลาการเปรียญ มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนมาไหว้พระสวดมนต์และเจริญสมาธิภาวนา การสร้างห้องน้ำเพียงพอสำหรับการรองรับคนในชุมชนเข้ามาใช้งาน เวลาที่วัดมีงานสำคัญต่างๆ ภายในวัด การสร้างถนนหนทางจากถนนใหญ่และภายในบริเวณวัดได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น ทางผู้บริหารเป็นพระวิทยากรมีความรู้ความสามารถ ได้ชักจูงโน้มน้าวให้เกิดความศรัทธาต่อวัดต่อพระศาสนา มีคนในชุมชนใกล้เคียงมาทำบุญและมาร่วมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนามากขึ้น^{๒๙๐}

(๕) การพิจารณาคุณสมบัติประโยชน์การใช้สอยอาคารสถานที่ควรคำนึงถึงสถานที่แต่ละอย่างใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง เช่น อุโบสถ ควรเป็นสถานที่สำหรับการไหว้พระสวดมนต์ หรือการทำสังฆกรรมสงฆ์ บางวัดเปิดอุโบสถเพื่อให้ชาวบ้านทั่วไปเข้าไปไหว้พระสวดมนต์ เจริญสมาธิ นับว่าได้ประโยชน์ที่ดีพอสำหรับการก่อสร้าง ส่วนการดูแลควรจัดเจ้าหน้าที่ หรือคณะกรรมการวัดมาช่วยกันดูแล เพื่อให้วัดเป็นที่สักการะบูชาของสาธุชนโดยทั่วไป^{๒๙๑}

^{๒๘๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์ (อำไพ मारชิโน), เจ้าคณะตำบลตากูก-ปราสาททอง วัดพะเนารัตน์ ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (สุพิน ปสสนโต), เจ้าอาวาสวัดสามโคก ตำบลปราสาททอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสถิตโพธาราม (อุทิศ ถาวโร), เจ้าอาวาสวัดโพธาราม ตำบลบึง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

(๖) การควบคุมวัดควรมอบให้พระสงฆ์ที่อยู่ภายในวัดหรือชาวบ้านในเขตชุมชนของวัดให้มีผู้รับผิดชอบงานการสาธารณูปการในแต่ละส่วนของวัด เพื่อให้วัดได้ประโยชน์สูงสุดในการใช้สอย และให้มีการดูแลรักษาผลประโยชน์ในส่วนต่างๆ ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด^{๒๙๒}

(๗) การควบคุมการก่อสร้างควรคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีขั้นตอนในการบริหารจัดการที่ดี ให้ชุมชนได้รับประโยชน์มากที่สุด ไม่ใช่สร้างให้หนักพิราบมาทำร้าย การประเมินผลในข้อนี้ให้พิจารณาจากเมื่อวัดได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไปแล้ว มีชุมชนเข้าวัดมากขึ้น ทำบุญมากขึ้น ได้รับความสะดวกสบายใช้สอยมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันปีใหม่ วันสงกรานต์ มีชุมชนให้ความสนใจเข้าวัดมาทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรม สวดมนต์เจริญสมาธิ มากขึ้นกว่าเดิมจะเป็นผลงานที่สามารถวัดได้ในข้อนี้^{๒๙๓}

(๘) การควบคุมควรจะมีการแบ่งสายการทำงานโดยใช้คนให้เหมาะกับงานที่ตนเองถนัด ในการดูแลอาคารสถานที่ โดยยึดหลักในการร่วมมือกันในการทำงาน ใครรับผิดชอบอะไรก็ดูแลอันนั้น เพื่อประโยชน์ของวัดและส่วนรวม^{๒๙๔}

(๙) การติดตามผลการสาธารณูปการทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม เพื่อต้องการให้ทราบกระบวนการดำเนินการของพระสงฆ์ในการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยการพิจารณาจากสภาพทั่วไปของสิ่งปลูกสร้าง ดูจากการพัฒนาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ การได้รับการสนับสนุนมากน้อยแค่ไหน อย่างไร ดูจากการใช้สอยประโยชน์ภายในวัดและการจัดการที่มีระบบชัดเจน มีคุณภาพ^{๒๙๕}

(๑๐) ประเมินจากการใช้สอยมากหรือน้อยเพียงใด ประเมินจากชุมชนในระหว่างเข้ามาร่วมทำกิจกรรมที่วัด การมีคณะกรรมการดูแลรักษาผลประโยชน์ของวัด ให้มีความโปร่งใส มีบัญชี

^{๒๙๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสันติโพธิวัตร (แสงเดือน สันติธโม), เจ้าอาวาสวัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ), วัดเขาดิน ตำบลธนู อำเภอยุทธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดชีวิน สุขกาโม, เจ้าอาวาสวัดฉันทเพล ตำบลปราสาททอง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน, วัดมหาพฤฒาราม แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

รายรับ รายจ่าย ให้เป็นที่ชัดเจน มีการสรุปบัญชีเป็นรายปีว่าทางวัดได้ทำอะไรไปบ้าง ขาดเหลืออะไร หาคณมาสนับสนุนวัดในการทำบุญบริจาคให้วัด^{๒๔๖}

(๑๑) การควบคุมการสร้างของวัดควรสร้างให้เหมาะสมกับสภาพของวัดและสภาพของชุมชน เพราะแต่ละพื้นที่จะมีจำนวนประชากรและขนาดของชุมชนไม่เท่าเทียมกัน ให้คำนึงถึงวิถีของชาวบ้านเป็นหลัก การก่อสร้างควรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนให้มาก และเน้นวัดเป็นผู้ให้การสงเคราะห์ชุมชน การสาธารณูปการจึงควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมใช้สอยและร่วมกันรักษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๒๔๗}

(๑๒) การควบคุมการก่อสร้าง สร้างแล้วเกิดความคุ้มค่ากับการใช้ประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด มีรูปทรงที่เหมาะสมสวยงาม สามารถพัฒนาต่อไปเป็นที่ท่องเที่ยวหรือเป็นสถานที่ควรแก่การเข้าไปกราบไหว้สักการะบูชา^{๒๔๘}

(๑๓) การวัดผลการดำเนินงานให้พิจารณาจาก ๓ ประเด็นคือ รักษาไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของวัด และสืบสานตรัสรู้ไว้ซึ่งความเป็นไทย คุณประโยชน์การใช้สอย สร้างให้เหมาะสมกับการใช้งานได้ทุกพื้นที่อย่างคุ้มค่า เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุงดูแลรักษาวัดให้เกิดความหวงแหนในศาสนวัตถุทั้งปวง^{๒๔๙}

สรุปได้ว่า ผลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการบริหารจัดการสาธารณูปการ สำหรับด้านการควบคุมผู้บริหารสามารถประเมินผลการสาธารณูปการ คือทางวัดได้ทำการก่อสร้างสำเร็จไปแล้วพร้อมใช้งานหรือยัง เช่น การสร้างกุฏิเสนาสงฆ์ ศาลาการเปรียญเป็นแบบสองชั้น ชั้นล่างไว้สำหรับการทำบุญในวันพระ ทุกวันพระมีการทำบุญตักบาตรและฟังธรรม ส่วนชั้นบนศาลาการเปรียญ มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนมาไหว้พระสวดมนต์และเจริญสมาธิภาวนา การสร้างห้องน้ำเพียงพอสำหรับการรองรับคนในชุมชนเข้ามาใช้งาน เวลาที่วัดมีงานสำคัญๆ ภายในวัด การสร้างถนนหนทางจากถนนใหญ่และภายในบริเวณวัดได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น ทางผู้บริหารเป็นพระวิทยากรมีความรู้ความสามารถได้ชักจูงโน้มน้าวให้เกิดความศรัทธาต่อวัดต่อพระศาสนา มีคนในชุมชนใกล้เคียงมาทำบุญที่วัดและ

^{๒๔๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุระ ญาณธโร, เลขเจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์ วัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิรอด ไชยพรรณา, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวรญา พันธุ์ศรี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวศิริรัตน์ นาเมือง, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘.

มาร่วมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนามากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้น การพิจารณาคุณประโยชน์ การใช้สอยเสนาสนะ ควรคำนึงถึงสถานที่แต่ละอย่างใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง เช่น อุโบสถ ควรเป็นสถานที่สำหรับการไหว้พระสวดมนต์ หรือการทำสังฆกรรมสงฆ์ บางวัดเปิดอุโบสถเพื่อให้ชาวบ้านทั่วไปเข้าไปไหว้พระสวดมนต์ เจริญสมาธิ นับว่าได้ประโยชน์ที่ดีพอสำหรับการก่อสร้าง ส่วนการดูแล ควรจัดเจ้าหน้าที่ หรือคณะกรรมการวัดมาช่วยกันดูแล เพื่อให้วัดเป็นที่สักการะบูชาของสาธุชน โดยทั่วไป ดังนั้น การติดตามผลการจัดการสาธารณูปการทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม เพื่อต้องการให้ทราบกระบวนการดำเนินการของพระสังฆาธิการในหมู่คณะของพระสังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยการพิจารณาจากสภาพทั่วไปของสิ่งปลูกสร้างภายในวัด จากการพัฒนาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัด และการได้รับการสนับสนุนมากน้อยแค่ไหน อย่างไรบ้าง จากการใช้สอยประโยชน์ภายในวัดและการจัดการที่มีระบบชัดเจน มีคุณภาพ

๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน ๒๘๕ ชุด ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณตามลำดับขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของพระสังฆาธิการ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอายุ ตำแหน่งหน้าที่ การศึกษาบาลี และการศึกษาสามัญ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=๒๘๕)

ที่	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑	อายุ		
	๒๐-๓๐ ปี	๖๔	๒๒.๕
	๓๑-๔๐ ปี	๔๙	๑๗.๒
	๔๑-๕๐ ปี	๑๐๐	๓๕.๑
	๕๑ ปีขึ้นไป	๗๑	๒๔.๙
	สรุปรวม	๒๘๕	๑๐๐
๒	ตำแหน่งหน้าที่		
	เจ้าอาวาส	๑๓๐	๔๕.๖

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ที่	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
	รองเจ้าอาวาส	๒๕	๐๘.๘
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๒๙	๑๐.๒
	เจ้าคณะตำบลขึ้นไป	๑๐๑	๓๕.๔
	สรุปรวม	๒๕๕	๑๐๐
๓	การศึกษาบาลี		
	ไม่มีประโยค	๑๗๐	๕๙.๖
	ประโยค ๑-๒-๓	๗๒	๒๕.๓
	ประโยค ๔-๕-๖	๓๓	๑๑.๖
	ประโยค ๗-๘-๙	๑๐	๐๓.๕
	สรุปรวม	๒๘๕	๑๐๐
๔	การศึกษาสามัญ		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๗๒	๖๐.๔
	ปริญญาตรี	๘๘	๓๐.๙
	ปริญญาโทขึ้นไป	๒๓	๐๘.๑
	สรุปรวม	๒๘๕	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๐๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๑ มีตำแหน่งหน้าที่ เป็นเจ้าอาวาส จำนวน ๑๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖ มีการศึกษาบาลี ไม่มีประโยค จำนวน ๑๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๖ มีการศึกษาสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๔

๒. การบริหารจัดการสาธารณูปการ

ผลการบริหารจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวม (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการวางแผน	๓.๐๗	๐.๗๖	ปานกลาง
๒	ด้านการจัดองค์การ	๒.๘๑	๐.๘๙	ปานกลาง
๓	ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	๒.๙๓	๐.๘๘	ปานกลาง
๔	ด้านการประสานงาน	๒.๘๑	๐.๘๗	ปานกลาง
๕	ด้านการควบคุม	๓.๐๙	๐.๙๗	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกด้าน		๒.๙๔	๐.๗๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นปานกลางทุกด้าน กล่าวคือด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการวางแผน (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการ มีการวางแผนแบบแปลนก่อสร้างวัดให้สอดคล้องกับยุคสมัยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการบริหารจัดการตามกฎระเบียบ	๓.๑๒	๐.๙๔	ปานกลาง
๒	พระสังฆาธิการ มีการวางแผนการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และรูปแบบทรงไทย	๓.๑๓	๐.๘๖	ปานกลาง
๓	พระสังฆาธิการมีการตรวจสอบการวางแผนการก่อสร้างแต่ละวัดให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามนโยบายการสาธารณูปการ	๓.๑๕	๐.๙๓	ปานกลาง
๔	พระสังฆาธิการ มีการประชุมระดับพระสังฆาธิการเพื่อวางแผนกำหนดรูปแบบการก่อสร้างวัด แบบแปลน แผนผัง โครงสร้างวัดให้มีความสอดคล้องตามกฎระเบียบ	๓.๐๐	๐.๙๘	ปานกลาง
๕	พระสังฆาธิการมีควบคุมทรัพยากรการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามกฎระเบียบ	๒.๙๔	๑.๐๒	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ	๓.๐๗	๐.๗๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการวางแผนพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการวางแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการจัดองค์การ (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการจัดองค์การ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการ มีการจัดการโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการเฉพาะด้านการสาธารณูปการของวัด	๒.๗๗	๐.๙๕	ปานกลาง
๒	พระสังฆาธิการกำหนดภาระหน้าที่ขององค์การเฉพาะด้าน เช่น การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์	๒.๘๖	๑.๐๙	ปานกลาง
๓	พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมการพัฒนาการสิ่งก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อม	๒.๘๑	๑.๐๕	ปานกลาง
๔	พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการศึกษาด้านการสาธารณูปการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์	๒.๗๘	๑.๑๑	ปานกลาง
๕	พระสังฆาธิการมีการประเมินผลการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ของแต่ละวัดเพื่อใช้วัดผลงาน	๒.๘๒	๑.๐๔	ปานกลาง
	ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ	๒.๘๑	๐.๘๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ ด้านการจัดองค์การพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการด้านการจัดองค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการ มีการจัดประชุมระดับเจ้าอาวาสเพื่อมอบนโยบายในการปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้สอดคล้องตามกฎระเบียบ	๒.๙๒	๐.๙๘	ปานกลาง
๒	พระสังฆาธิการมีการอบรมแนะนำให้เจ้าอาวาสจัดทำบัญชีการเงินและงบประมาณของแต่ละวัดให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ	๒.๙๒	๑.๐๔	ปานกลาง
๓	พระสังฆาธิการมีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของแต่ละวัดแยกตามประเภท จำนวนมูลค่า โดยจัดทำเอกสารหลักฐานให้ถูกต้อง	๒.๘๖	๑.๐๙	ปานกลาง
๔	พระสังฆาธิการมีการแต่งตั้งไวยาวัจกร เพื่อให้ทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินและผลประโยชน์ของวัด	๒.๙๖	๑.๑๒	ปานกลาง
๕	พระสังฆาธิการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อติดตามการก่อสร้างการบูรณปฏิสังขรณ์ตามวัตถุประสงค์โครงการที่กำหนดไว้	๓.๐๐	๑.๐๒	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๒.๙๓	๐.๘๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการประสานงาน (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการประสานงาน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการ มีการประสานงานจัดบุคลากรภายในวัดให้ดูแลรักษาความสะอาด อาคารเสนาสนะสถานที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความคงทนถาวร	๒.๙๐	๑.๑๐	ปานกลาง
๒	พระสังฆาธิการ ประสานงานให้บุคลากรดูแลสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะเช่น อุโบสถ กุฏิ ศาลา เมรุ วิหาร ให้เหมาะสมต่อการใช้สอย ประโยชน์มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง	๒.๗๘	๑.๐๓	ปานกลาง
๓	พระสังฆาธิการ มีการปรับปรุง ซ่อมแซมเจดีย์ ช่องเก็บอัฐิ กำแพงวัด ซุ้มประตู ถังเก็บขยะมูลฝอย ต้นโพธิ์ ต้นไทร และสถานที่จอดรถเป็นต้น	๒.๘๐	๑.๐๕	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการประสานงาน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๔	พระสังฆาธิการ มีการจัดบุคลากรเพื่อรักษาความสะอาดห้องน้ำสาธารณะ ถนนหนทางภายในวัด ขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล ให้มีความสะอาดเพื่อบริการโดยทั่วไป	๒.๗๘	๑.๐๘	ปานกลาง
๕	พระสังฆาธิการ มีการจัดสถานที่นั่งพักผ่อน จัดให้มีห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์สำหรับให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป	๒.๗๗	๑.๐๖	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๒.๘๑	๐.๘๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการประสานงานพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการประสานงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการควบคุม (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการควบคุม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการ มีการควบคุมระบบการจัดทำแผนแม่บทของวัดให้ชัดเจน มีความสอดคล้องตามนโยบายด้านการพัฒนาสาธารณูปการ	๓.๐๑	๑.๑๓	ปานกลาง
๒	พระสังฆาธิการควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้ถูกต้องหลักการประหยัดและให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น	๓.๑๙	๑.๐๘	ปานกลาง
๓	พระสังฆาธิการ มีการกำกับดูแลให้เจ้าอาวาสก่อสร้างถาวรวัตถุให้เป็นรูปแบบทรงไทย เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น	๓.๑๒	๑.๐๘	ปานกลาง
๔	พระสังฆาธิการ มีการตรวจสอบเอกสารหลักฐานการเงินของแต่ละวัดตามกฎระเบียบ และให้รายงานบัญชีรายรับ รายจ่าย	๒.๙๙	๑.๒๐	ปานกลาง
๕	พระสังฆาธิการ มีการดูแลการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส ตามขั้นตอนกฎระเบียบการพัฒนาการสาธารณูปการ	๓.๑๓	๑.๒๗	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๓.๐๙	๐.๙๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการควบคุมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อ

การบริหารจัดการสาธารณูปการ ด้านการควบคุมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

๓. การบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔

ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ภิกษุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านทุกข์ ด้านสมุทัย ด้านนิโรธ และด้านมรรค มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ โดยภาพรวม (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านทุกข์ ปัญหาการสร้างนวรรรม	๒.๙๗	๐.๘๙	ปานกลาง
๒	ด้านสมุทัย สาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค	๓.๐๖	๐.๘๗	ปานกลาง
๓	ด้านนิโรธ เป้าหมายการแก้ไขการสร้างนวรรรม	๓.๐๕	๐.๙๐	ปานกลาง
๔	ด้านมรรค แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค	๓.๑๔	๐.๙๐	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกด้าน		๓.๐๖	๐.๘๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน กล่าวคือ ด้านทุกข์ ปัญหาการสร้างนวรรรม ด้านสมุทัย สาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค ด้านนิโรธ เป้าหมายการแก้ไขการสร้างนวรรรม ด้านมรรค แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านทุกข์ (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านทุกข์	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสงฆ์ภิกษุ มีการกำหนดแผนพัฒนาบุคลากร เช่น ฝึกอบรมทักษะการก่อสร้าง การบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน	๒.๙๐	๑.๐๑	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านทุกข์	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๒	มีการกำหนดสถานภาพของพระสังฆาธิการเพื่อให้เข้าใจปัญหาในการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนกิจ	๒.๙๒	๑.๐๒	ปานกลาง
๓	มีการกำหนดสภาพความไม่ปกติ เช่น ความขัดแย้ง ข้อบกพร่องและขาดการประสานงานในการจัดทำโครงการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด	๒.๘๗	๑.๐๙	ปานกลาง
๔	มีการกำหนดให้พระสังฆาธิการเก็บรักษาบำรุงเสนาสนะของสงฆ์ให้ตั้งอยู่ในสภาพที่ยั่งยืน	๓.๑๗	๑.๑๑	ปานกลาง
๕	กำหนดให้พระสังฆาธิการได้รู้ทักษะในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น อุโบสถ วิหาร	๒.๙๙	๑.๑๔	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๒.๙๗	๐.๘๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านทุกข์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านทุกข์ ปัญหาการสร้างนวรรรม โดยผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านสมุทัย (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านสมุทัย	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการมีการกำหนดสาเหตุของการวางแผนในการบูรณปฏิสังขรณ์วัด	๓.๐๖	๑.๐๒	ปานกลาง
๒	การจัดให้มีวาระการประชุมพระสังฆาธิการเพื่อทำความเข้าใจการบริหารบุคคลในองค์กรหรือวัดต่างๆ	๓.๐๔	๑.๐๕	ปานกลาง
๓	มีกลยุทธ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติของวัดนั้นๆ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีกลยุทธ์ในการทำงาน	๓.๐๖	๑.๐๒	ปานกลาง
๔	มีการรักษาบำรุงห้องน้ำสาธารณะที่เป็นของวัดนั้นๆ โดยผู้บริหารได้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและวัดนั้นๆ	๓.๑๐	๑.๐๐	ปานกลาง
๕	มีการจัดเสนาเพื่อถวายความรู้เพิ่มเติมแก่พระสังฆาธิการเพื่อให้เป็นผู้บริหารการสาธารณูปการ และเป็นกิจกรรมช่วยทางเทคนิคการบริหาร	๓.๐๖	๑.๐๗	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๓.๐๖	๐.๘๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านสมุทัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านสมุทัย สาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรคโดยผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านนิโรธ (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านนิโรธ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีวัตถุประสงค์ด้านการสาธารณูปการเพื่อแก้ไขปัญหาความแตกต่างของแต่ละวัดนั้น โดยพระสังฆาธิการได้การศึกษาเป็นเรื่องๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการตามเจ้าคณะสั่งการ	๓.๐๐	๑.๑๑	ปานกลาง
๒	มีเป้าหมายด้านการสาธารณูปการเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าคณะที่ได้สั่งการลงมาตามลำดับขั้นตอน	๓.๐๔	๑.๑๒	ปานกลาง
๓	มีวิสัยทัศน์ด้านการสาธารณูปการเพื่อดำเนินการตามกฎระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และตามขั้นตอนของกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม	๓.๑๐	๑.๑๑	ปานกลาง
๔	มีพันธกิจของพระสังฆาธิการ ดำเนินการดูแลรักษา กฎระเบียบ แบบแผนการปฏิบัติงานในเขตการปกครองของตน และมีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านการสาธารณูปการของวัดต่างๆ ที่ตนรับผิดชอบ	๓.๑๐	๑.๐๔	ปานกลาง
๕	มีนโยบายในการนำแผนงานต่างๆ ลงไปปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด	๓.๐๓	๐.๙๘	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๓.๐๕	๐.๙๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านนิโรธพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านนิโรธ แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านมรรค (n=๒๘๕)

ที่	การบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านมรรค	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	เจ้าอาวาสได้ดำเนินการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ หอระฆัง ถูกต้องตามรูปแบบการพัฒนาการสาธารณูปการที่ต้องการ	๓.๑๘	๑.๐๑	ปานกลาง
๒	เจ้าอาวาสได้มีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น ศาลาการเปรียญ ศาลาเสวดศพ ฌาปนสถานหรือเมรุ กุฏิสงฆ์ ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ บริเวณกำแพงวัด ประตูเข้า-ออกวัด ป้ายชื่อวัด ที่ถูกต้องตามรูปแบบการสาธารณูปการนั้น และตามกฎหมายระเบียบ	๓.๓๔	๑.๐๗	ปานกลาง
๓	เจ้าอาวาสมีกลยุทธ์ในการทำงานเรื่องระบบไฟฟ้า ประปา ถนนภายในวัด พื้นที่ปลูกต้นไม้ พื้นที่กำหนดเก็บขยะมูลฝอย การรักษาความสะอาดวัด ผู้รับบริจาคทรัพย์	๓.๑๕	๑.๐๑	ปานกลาง
๔	เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ได้ลงพื้นที่สำรวจการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ตามวัดต่างๆ เพื่อทราบกระบวนการทำงานที่เป็นเชิงรุกและเชิงรับ	๓.๐๔	๑.๐๕	ปานกลาง
๕	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำจังหวัดนั้นๆ ได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนเจ้าอาวาสในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุตามบทบาทหน้าที่และตามกฎหมายระเบียบของมหาเถรสมาคม	๒.๙๙	๑.๒๓	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๓.๑๔	๐.๙๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านมรรคพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านมรรค เป้าหมายการแก้ไขการสร้างนวัตกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

สรุปได้ว่า จากผลการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการบริหารจัดการสาธารณูปการ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน กล่าวคือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม

การบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน กล่าวคือ ด้านทุกข์ ปัญหาการสร้างนวกรรม ด้านสมุทัย สาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรค ด้านนิโรธ เป้าหมายการแก้ไขการสร้างนวกรรม และด้านมรรค แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค

ดังนั้น จึงสมควรให้มีการบริหารจัดการสาธารณูปการในปัจจุบันให้มีคุณภาพมีความเหมาะสมเชิงบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการสาธารณูปการสำหรับอำนวยความสะดวกการใช้สอยให้เกิดขึ้นแก่พระภิกษุ สามเณร และบุคคลทั่วไป ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ต้องการสนับสนุนการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ ให้มีความเหมาะสมกับการบูรณาการจัดการเชิงพุทธและเชิงวิทยาศาสตร์ยุคใหม่ นอกจากนี้ ยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการนำเสนอวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อส่งเสริมหลักการบริหารทรัพยากรทั้งปวงในแต่ละวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะด้วยเสนาสนะที่สวยงาม เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ ที่จอดรถ กำแพงรอบวัด ประตුවัด ชุมประตුවัด กุฏิสงฆ์ โรงครัวทำอาหาร หอระฆัง ห้องสมุด สำนักงานของวัด ต้นโพธิ์ ต้นไทร และปลูกต้นไม้ประดับความร่มเย็นเป็นต้น ซึ่งเสนาสนะทั้งปวงดังกล่าวต้องมีการพัฒนาถาวรวัตถุให้เป็นอาคารสถานที่สัปปายะตลอดเวลา ด้วยเหตุที่ว่าผู้บริหารคือพระสังฆาธิการจะต้องมีการผลักดันกระบวนการพัฒนาการสาธารณูปการให้เกิดการปฏิบัติจริง เพื่อให้วัดต่างๆ ที่ได้รับการพัฒนาด้านสาธารณูปการแล้วได้กลับมาเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่นที่มีอาคารสถานที่สมบูรณ์แบบ สวยงามทั้งรูปทรงไทยเหมาะสมสำหรับเป็นสถานที่ให้การอบรมศีลธรรมและการปฏิบัติธรรมแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมการปรับทัศนคติที่ดีทางศิลปกรรมทรงไทย ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาทัศนวิสัยเชิงบวกแก่บุคลากรทุกหน่วยงานให้ได้ทราบวิธีการพัฒนาวัดของพระสังฆาธิการอย่างมีสติปัญญาเชิงบูรณาการต่อไป

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ผู้วิจัย ได้ศึกษาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓ รูป/คน สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ มีการแจกแบบสอบถาม จำนวน ๒๘๕ ชุด จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณูปการ

จากแผนภาพที่ ๔.๑ การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธนาอุปการ ผู้วิจัย จักได้อธิบาย ขยายความโดยสังเขป คือการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธนาอุปการ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัด วาอารามที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ให้มีความเหมาะสมกับภูมิทัศน์ภายในวัด และบริเวณของวัด ซึ่งการสาธนาอุปการบางวัดก็มีขนาดพื้นที่เล็ก บางวัดก็มีขนาดปานกลาง และบาง วัดก็มีขนาดใหญ่เป็นต้น ด้วยว่าการสาธนาอุปการนั้น เป็นการหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้า อาวาสผู้ดำเนินการสาธนาอุปการ เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบสานความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ในสังคม อาจจะมีการประยุกต์ศิลปะเข้า กับศาสตร์สมัยใหม่อย่างทรงคุณค่าความเป็นไทย นอกจากนั้น การสาธนาอุปการ หมายถึงการ ดำเนินการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการพัฒนา เสนาสนะ การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ การทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรของวัด การก่อสร้างอาคาร สถานที่ เช่น อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน อาคารปฏิบัติธรรม ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ หอระฆัง กำแพงวัด ประตูวัด ซุ้มประตูวัด ที่จอดรถ โต๊ะตู้ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปรินเตอร์ และภูมิสงฆ์เป็นต้น การสาธนาอุปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ ความต้องการของ ชุมชน

การวางแผน เป็นกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ พระสังฆาธิการ ควรจะมีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการโดยให้ทำการประชุมคณะกรรมการก่อน ควรจะได้รับความ ร่วมมือจากหน่วยงานทางอำเภอมาช่วยวางแผนในการออกแบบการก่อสร้าง โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายมาให้ความรู้ความเข้าใจคอยให้คำแนะนำในการก่อสร้าง ในกรณีที่ทางวัดแจ้งความ ประสงค์ไปทางหน่วยงานราชการก็จะจัดเจ้าหน้าที่มาให้คำปรึกษาทันที ทำให้รูปแบบแผนผังของการ สร้างวัดมีความสวยงามและเป็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น พระสังฆาธิการได้ดำเนินการการ พัฒนาการบริหารตามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ ผู้ดำเนินการจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างภูมิสงฆ์ การสร้างศาลาการเปรียญ การสร้างศาลาอเนกประสงค์ การสร้างอุโบสถ ควรจะดำเนินการก่อสร้าง โดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ คือ การอุทิศตัวทั้งชีวิตเพื่อการพัฒนาการสาธนาอุปการ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธนาอุปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการ ผู้บริหารการสาธนาอุปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและ ปฏิโลม ดังต่อไปนี้

- วางแผนการก่อสร้างก่อนเพื่อกำหนดโครงการต่างๆ
- วางแผนการบูรณปฏิสังขรณ์ก่อนเพื่อกำหนดงบประมาณ
- วางแผนการดูแลรักษาให้วัสดุอุปกรณ์อยู่ในสภาพสมบูรณ์
- วางแผนบริหารทีมงานก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์

วางแผนแบ่งเขตการก่อสร้างภายในวัดให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การวางแผนแบบแปลนก่อสร้างวัดให้สอดคล้องกับยุคสมัยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการบริหารจัดการตามกฎหมายระเบียบ การวางแผนการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และรูปแบบทรงไทย การตรวจสอบการวางแผนการก่อสร้างแต่ละวัดให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามนโยบายการสาธารณูปการ การประชุมระดับพระสังฆาธิการเพื่อวางแผนกำหนดรูปแบบการก่อสร้างวัด แบบแปลน แผนผัง โครงสร้างวัดให้มีความสอดคล้องตามกฎหมายระเบียบ การควบคุมทรัพยากรการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ

การจัดองค์การ เป็นการจัดโครงสร้างคณะกรรมการขึ้นมาบริหารการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ พระสังฆาธิการ ควรจะคำนึงประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก ส่วนสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อมควรจะได้ดำเนินการปลูกต้นไม้ภายในบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น เน้นการปลูกต้นไม้การจัดสวนหย่อม การปรับพื้นถนนให้มีความสวยงามความสะดวกสบายในการเข้าออกภายในวัด จัดโต๊ะม้านั่งไม้สำหรับเป็นที่พักผ่อนของพระสงฆ์และญาติโยมทั่วไปที่มาทำบุญที่วัด มีป้ายชื่อวัดที่มีความเด่นชัด มีซุ้มประตูและกำแพงรั้วแบบเดิมแต่ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ ในด้านสายไฟภายในวัดเดินสายใต้ดินเพื่อให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ดังนั้น การพัฒนาการสาธารณูปการเบื้องต้นควรจะได้บูรณะปฏิสังขรณ์ เช่น การทาสีกำแพงวัดที่ชำรุดทรุดโทรมลง ถนนหนทางภายในวัดควรจะได้ดำเนินการปรับพื้นถนนใหม่มีการยกกระดานและการเทพื้นถนน การถมที่ดินของวัดควรจะได้ดำเนินการถมดินให้ได้ประมาณพอดีกับภูมิทัศน์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการ ผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ดังต่อไปนี้

จัดโครงสร้างเป็นทีมงานดูแลรักษาเสนาสนะสงฆ์

จัดแบ่งเป็นหมู่คณะบุคคลดูแลตามโซนที่กำหนดให้

มอบหมายงานตามสถานให้คณะบุคคลดูแลจัดการ

การก่อสร้างไม่ต่อเนื่องเพราะขาดปัจจัยให้แก่ช่างผู้รับเหมา

แผนผังการก่อสร้างดีแต่ขาดความร่วมมือจากชุมชนใกล้เคียง

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการ ผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การจัดการโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการเฉพาะด้านการสาธารณูปการของวัด การกำหนดภาระหน้าที่ขององค์การเฉพาะด้าน เช่น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ การส่งเสริมการพัฒนาการสิ่งก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพ

สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการศึกษาการด้านการสาธารณูปการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ การประเมินผลการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ของแต่ละวัดเพื่อใช้วัดผลงาน

การบังคับบัญชาสั่งการ เป็นการดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการสาธารณูปการ กล่าวคือการซ่อมแซมของเก่าควรจะรักษาไว้อนุรักษ์ไว้ไม่ควรทำลาย ถ้ามีการซ่อมแซมก็ควรจะมีแบบเดิมไว้ ควรรักษาสภาพแบบเดิมไว้เพราะเป็นฝีมือของคนเก่าเป็นการรักษาศรัทธา รักษาสภาพจิตใจ รักษาหัวใจของคนเก่าแก่ที่ได้สร้างให้กับวัด ส่วนศาสนวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ ควรจะมีการออกแบบแปลนการก่อสร้างให้เหมาะสม หลังจากนั้นหาทุนทางงบประมาณในการก่อสร้าง การก่อสร้างให้สร้างแบบค่อยๆ เป็นค่อยไปตามสภาพของทุนทรัพย์ที่มีอยู่ ปัจจัยหาได้ยากแต่ถ้ามีความเพียรในการก่อสร้าง ก็จะสามารถสำเร็จสมความตั้งใจแน่นอน นอกจากนั้น การดำเนินการก่อสร้างและการปรับปรุงซ่อมแซม คือการย้ายจากที่เดิมเพื่อมาสร้างใหม่โดยการบริหารจัดการแบ่งเป็นอาณาเขตแบ่งเป็น ๕ อาณาเขตคือ เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตปฏิบัติธรรม เขตพระปริยัติธรรม และเขตสาธารณกุศลเป็นต้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ดังต่อไปนี้

ส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าอบรมสัมมนาเชิงวิชาการ

แนะนำให้บุคลากรได้ทราบกฎระเบียบ กฎหมายและอื่นๆ

สั่งให้บุคลากรดูแลรักษาความสะอาดภายในวัดตามวาระ

ส่งเสริมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่บุคลากร

สร้างจุดดึงดูดของวัดเพื่อให้ประชาชนเข้ามาทำบุญ

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การจัดประชุมระดับเจ้าอาวาสเพื่อมอบนโยบายในการปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้สอดคล้องตามกฎระเบียบ การอบรมแนะนำให้เจ้าอาวาสจัดทำบัญชีการเงินและงบประมาณของแต่ละวัดให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของแต่ละวัดแยกตามประเภท จำนวนมูลค่า โดยจัดทำเอกสารหลักฐานให้ถูกต้อง การแต่งตั้งไวยาวัจกร เพื่อให้ทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินและผลประโยชน์ของวัด การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อติดตามการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ตามวัตถุประสงค์

การประสานงาน เป็นการติดตามผลการประชุมคณะกรรมการ การดูแลรับผิดชอบการพัฒนาการสาธารณูปการ การตรวจสอบภาระหน้าที่ให้บุคลากรแต่ละรูป ได้รายงานผลการทำงาน เช่น พระสงฆ์ที่ท่านมีอายุพรรษามากก็รับหน้าที่ประเภทงานเบาๆ สบายๆ พระสงฆ์ที่ท่านอายุพรรษาน้อยและสุขภาพดี แข็งแรงดี ก็จัดให้รับหน้าที่ในการทำงานประเภทงานหนักได้ เช่น การปิดกวาดเช็ด

ธ การกวาดถนนหนทาง การรักษาสวนหย่อมหรือต้นไม้ภายในวัด การดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำ ห้องสุขา เวลาที่วัดมีงานใหญ่ๆ จะมีญาติโยมชาวบ้านมากันมาก ควรจะได้มอบหมายหน้าที่ให้ พระภิกษุเป็นผู้ดูแล และญาติโยมที่มีจิตอาสาสามารถช่วยกันทำความสะอาดห้องน้ำห้องสุขา แต่ถ้าในวัน ปกติ ทุกๆ วัน หน้าที่ในการดูแลความสะอาดภายในวัดจะเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่วัดช่วยกันทำ นอกจากนั้น การดูแลอุโบสถก็ดี ศาลาการเปรียญก็ดี กุฏิสงฆ์ก็ดี หรือฌาปนสถานศาลาการบำเพ็ญ กุศลก็ดี ควรจะจัดให้พระทำหน้าที่ในการดูแลรักษา ในส่วนของห้องน้ำห้องสุขาจะเปิดให้ใช้ทั้งหมด ในกรณีที่ทางวัดมีกิจกรรมมีงานบุญใหญ่ๆ ตามสภาพของแต่ละงานว่างานเล็กงานใหญ่ ถ้าในวันระ ปกติก็จะเปิดประมาณสองห้อง เพราะจะได้ประหยัดน้ำไฟด้วย และอีกอย่างผู้รับหน้าที่นี้จะได้ไม่ เหนื่อยในการทำมาสะอาด ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติ หน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ดังต่อไปนี้

ประชุมทุกวันพระคือวันลงฟังพระปาฏิโมกข์ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ

ติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอสนับสนุนงานก่อสร้าง

จัดหาทุนทรัพย์สำรองเพื่อการสาธารณูปการในวันข้างหน้า

ปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของวัดให้เหมาะสม สวยงาม สะอาด

ดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์สิ่งก่อสร้างให้ดีป้องกันการลักขโมย

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการ ผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้ง อนุโลมและปฏิโลม เช่น การประสานงานจัดบุคลากรภายในวัดให้ดูแลรักษาความสะอาด อาคาร เสนาสนะสถานที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความคงทนถาวร การประสานงานให้บุคลากรดูแลสิ่ง ปลุกสร้างและอาคารเสนาสนะ เช่น อุโบสถ กุฏิ ศาลา เมรุ วิหาร ให้เหมาะสมต่อการใช้สอยประโยชน์ มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง การปรับปรุง ซ่อมแซมเจดีย์ ซ่องเก็บอัฐิ กำแพงวัด ซุ้มประตู ถังเก็บ ขยะมูลฝอย ต้นโพธิ์ ต้นไทร และสถานที่จอดรถเป็นต้น การจัดบุคลากรเพื่อรักษาความสะอาดห้องน้ำ สาธารณะ ถนนหนทางภายในวัด ขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล ให้มีความสะอาดเพื่อบริการโดยทั่วไป การจัด สถานที่นั่งพักผ่อน จัดให้มีห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์สำหรับให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป

การควบคุม เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับในการกำกับดูแลรักษา ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาการสาธารณูปการ การส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจกฎระเบียบ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้วก็มีการคัดกรอง การจัดสรรหา การ โฆษณาหรือการประมูลการก่อสร้าง การประกวดราคา และให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามา เช่น คนนี้มีฝีมือทางด้านช่างปูน ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างบุกระเบื้อง ช่างไฟ ซึ่งแต่ละ บุคคลจะมีความสามารถและมีใจรักในการทำงานแต่ละอย่างที่ไม่เท่าเทียมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคล ให้เข้ามาทำงานที่เหมาะสมกับงาน นอกจากนั้น ควรจะมี

คณะกรรมการวัดช่วยกันดูแล เช่น มีการวางแผนว่าจะทำอะไร ก็มีการนำเสนอมติในที่ประชุมสงฆ์ ดังนั้น กระบวนการในการก่อสร้างจะต้องคิดก่อนวางแผนก่อนว่าจะทำการก่อสร้างอะไร เช่นจะทำการก่อสร้างกุฏิสงฆ์หนึ่งหลัง จะต้องพิจารณาก่อนว่าจะสร้างตรงไหนอย่างไร จะสร้างชั้นเดียวหรือสองชั้น ขนาดความกว้างยาวเท่าไร แบบแปลนแผนผังในการก่อสร้างจะเป็นอย่างไร ได้แบบแปลนมาจากไหน จะให้วิศวกรออกแบบให้ใหม่หรือว่าจะดูแบบสำเร็จรูปที่วัดอื่นที่ได้สร้างเสร็จแล้ว ทางช่างผู้ชำนาญการจะออกแบบเอง และจะใช้ทุนในการดำเนินการเท่าไร จะได้ทุนหรือได้รับการสนับสนุนจากส่วนไหนบ้าง และก็จะใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างกี่วันกี่เดือนหรือกี่ปี ขนาดของตัวอาคารเล็กหรือใหญ่ อย่างนี้เป็นต้น คือ กระบวนการของการวางแผน หลังจากนั้นก็แต่งตั้งคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายขึ้นมารับผิดชอบ และจัดหาช่างฝีมือเข้ารับเหมาก่อสร้างและใช้คนให้ถูกกับงาน ในส่วนของการตัดสินใจและการควบคุมการก่อสร้างจะเป็นในรูปของคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายมารับผิดชอบ และตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ดังต่อไปนี้

กำกับดูแลการก่อสร้างให้ถูกต้องตามรูปแบบ แผนผังวัด

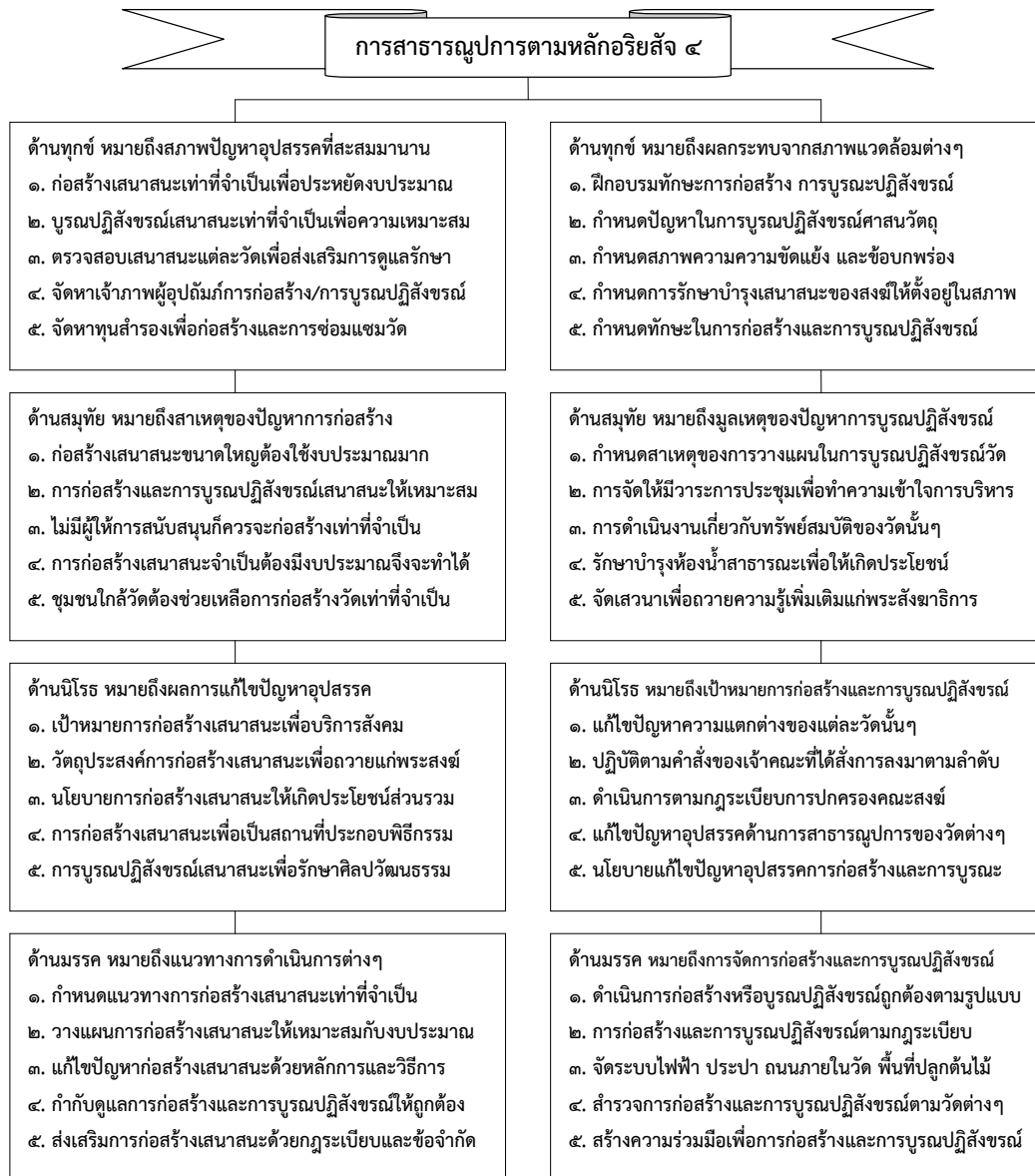
ติดตามการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เกิดความโปร่งใส

การช่วยเหลือการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์

สงเคราะห์ช่วยเหลือญาติโยมผู้ตกทุกข์ ลำบาก

บริการสังคม ทั้งงานบุญกุศล และงานฉะบับกิจศพ

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการ ผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การควบคุมระบบการจัดทำแผนแม่บทของวัดให้ชัดเจน มีความสอดคล้องตามนโยบายด้านการพัฒนาสาธารณูปการ การควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้ถูกหลักการประหยัดและให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น การกำกับดูแลให้เจ้าอาวาสก่อสร้างถาวรวัตถุให้เป็นรูปแบบทรงไทย เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น การตรวจสอบเอกสารหลักฐานการเงินของแต่ละวัดตามกฎระเบียบ และให้รายงานบัญชีรายรับ รายจ่าย การดูแลการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส ตามขั้นตอนกฎระเบียบการพัฒนาการสาธารณูปการ

แผนภาพที่ ๔.๒ การสาธารณูปการตามหลักกฤษฎีจ ๔

จากแผนภาพที่ ๔.๒ การสาธารณูปการตามหลักกฤษฎีจ ๔ ผู้วิจัย จักได้อธิบายขยายความโดยสังเขปดังต่อไปนี้

ด้านทุกซ์ ทุกซ์คือสภาพปัญหาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ พระสังฆาธิการควรจะมีการจัดการประชุมปีละสองครั้ง หรือประชุมทุกสามเดือน และงานอีกอย่างหนึ่งคืองานตรวจการ ผู้บริหารในระดับพระสังฆาธิการจะต้องลงไปตรวจการตามสำนักงานของเจ้าคณะตำบล เพื่อไปให้ความรู้เจ้าอาวาสในแต่ละวัด เป็นการแนะนำในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจ

เพื่อให้พระสังฆาธิการได้นำปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับกฎระเบียบ ดังนั้น พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบคือกฎของมหาเถรสมาคม กฎของกรมการศาสนา กฎระเบียบของบ้านเมือง ต้องยึดตามกฎหมายของบ้านเมือง ควรพิจารณาให้ชัดเจนที่สุดจะได้ทำไม่ผิดกฎระเบียบ การก่อสร้างให้คำนึงถึงภูมิทัศน์รอบวัดด้วยการพัฒนาการก่อสร้างสาธารณูปการวัดมี ๒ แบบคือ วัดที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง เวลาที่มีการก่อสร้างก็ต้องมีแบบมีแปลน และการก่อสร้างต้องไม่ไปกระทบต่อชุมชนที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม เช่น ทำให้ไปกระทบกับตึกอาคารของชุมชน หรือมีฝุ่นละอองเป็นมลพิษทางอากาศ จากงานก่อสร้าง ก็อาจจะไปกระทบกับชุมชน วัดที่อยู่ในป่า เวลาที่จะมีการพัฒนาสาธารณูปการ อาจจะไปกระทบกับทรัพยากรป่าไม้ ด้วยการตัดไม้ทำลายป่า ด้วยการเผาหรือด้วยการรुकกล้าเขตป่า สงวนให้พยายามรักษารักษาธรรมชาติของป่าเอาไว้ให้มาก ถ้าพื้นที่ป่านั้น เป็นป่าสงวนก็อาจจะผิดกฎหมาย ผิดกฎระเบียบของสังคม ชุมชนที่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าก็จะออกมาต่อต้านเป็นต้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลมดังต่อไปนี้

ก่อสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็นเพื่อประหยัดงบประมาณ
 บำรุงปฏิสังขรณ์เสนาสนะเท่าที่จำเป็นเพื่อความเหมาะสม
 ตรวจสอบเสนาสนะแต่ละวัดเพื่อส่งเสริมการดูแลรักษา
 จัดหาเจ้าภาพผู้อุปถัมภ์การก่อสร้าง/การบูรณปฏิสังขรณ์
 จัดหาทุนสำรองเพื่อก่อสร้างและการซ่อมแซมวัด

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การกำหนดแผนพัฒนาบุคลากร เช่น ฝึกอบรมทักษะการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน การกำหนดสถานภาพของพระสังฆาธิการเพื่อให้เข้าใจปัญหาในการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนกิจ การกำหนดสภาพความไม่ปกติ เช่น ความขัดแย้ง ข้อบกพร่องและขาดการประสานงานในการจัดทำก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัด การกำหนดให้พระสังฆาธิการเก็บรักษาบำรุงเสนาสนะของสงฆ์ให้ตั้งอยู่ในสภาพที่ยั่งยืน การกำหนดให้พระสังฆาธิการได้รู้ทักษะในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น อุโบสถ วิหาร

ด้านสมุทัย สมุทัยคือสภาพสาเหตุให้เกิดปัญหาอุปสรรคการสร้างเสนาสนะ พระสังฆาธิการ ควรจะพิจารณาถึงความจำเป็นในการก่อสร้างเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดและสภาพของชุมชน เพราะว่าถ้าสร้างใหญ่โตเกินเหตุต้องสิ้นเปลืองงบประมาณมาก แต่ประโยชน์ที่จะได้ใช้สอยมีเพียงนิดเดียว ก็ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร แต่ถ้าสร้างเสนาสนะขึ้นมาแล้วได้รับประโยชน์ ก็มีความเหมาะสมที่ควรแก่การสร้างถาวรวัตถุอื่นๆ นอกจากนั้น การพัฒนาเสนาสนะภายในวัดให้มีความ

เหมาะสมนั้นจะต้องคำนึงถึงขนาดของชุมชนตามสำนวนว่า “วัดต้องพึ่งชาวบ้าน ชาวบ้านต้องพึ่งวัด” เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาการสาธารณูปการ ถ้าขนาดของชุมชนมีขนาดเล็ก การพัฒนาการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดก็ควรจะเล็กตาม ถ้าขนาดของชุมชนใหญ่มีจำนวนประชากรมาก การพัฒนาการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดก็ควรจะใหญ่ตามไปด้วย ในข้อนี้ท่านเน้นไปที่ประโยชน์การใช้สอยเสนาสนะเป็นสำคัญ เพราะว่าถ้าการสร้างเสนาสนะขนาดเล็ก ขนาดของชุมชนใหญ่ก็ไม่เพียงพอในการใช้ประโยชน์ ถ้าการสร้างเสนาสนะใหญ่โต แต่คนในชุมชนเล็กมีจำนวนประชากรน้อย อาจจะสร้างไม่เสร็จเพราะไม่มีผู้ให้การสนับสนุน ต้องใช้ทุนในการก่อสร้างสูง ประโยชน์ในการใช้สอยก็ได้ไม่เท่าที่ควร การดูแลรักษาก็ลำบาก คือสร้างแล้วไม่มีคนดูแลรักษา ดังนั้น การพัฒนาเสนาสนะภายในวัด ควรจะเน้นให้วัดแต่ละวัดมีการจัดทำแบบแปลน แผนผัง และควรคำนึงการใช้สอยที่เหมาะสม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ดังต่อไปนี้

ก่อสร้างเสนาสนะขนาดใหญ่ต้องใช้งบประมาณมาก

การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะให้เหมาะสม

ไม่มีผู้ให้การสนับสนุนก็ควรจะทำเท่าที่จำเป็น

การก่อสร้างเสนาสนะจำเป็นต้องมีงบประมาณจึงทำได้

ชุมชนใกล้เคียงต้องช่วยเหลือการก่อสร้างวัดเท่าที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การกำหนดสาเหตุของการวางแผนในการบูรณปฏิสังขรณ์วัด การจัดให้มีวาระการประชุมพระสังฆาธิการเพื่อทำความเข้าใจการบริหารบุคคลในองค์กรหรือวัดต่างๆ การมีกลยุทธิ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติของวัดนั้นๆ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีกลยุทธิ์ในการทำงาน การรักษาบำรุงห้องน้ำสาธารณะที่เป็นของวัดนั้นๆ โดยผู้บริหารได้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและวัดนั้นๆ การจัดเสวนาเพื่อถวายเป็นความรู้เพิ่มเติมแก่พระสังฆาธิการเพื่อให้เป็นผู้บริหารการสาธารณูปการ และเป็นกิจกรรมช่วยทางเทคนิคการบริหาร

ด้านนิโรธ นิโรธคือเป้าหมายการพัฒนาการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทย เช่น งานลวดลาย งานปูนปั้น งานแกะสลัก งานโครงสร้าง งานจิตรกรรม ภาพวาดต่างๆ เป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ของความเป็นวัด จำเป็นต้องช่วยกันรักษารูปแบบของวัดรูปแบบของพระพุทธศาสนา บางวัดที่มีการปลูกสร้าง และการออกแบบโครงสร้างที่ไม่ได้รักษาสภาพของความเป็นวัด ดูจะเป็นทางโลก เป็นแบบบ้านไป วัดในประเทศไทยเราควรจะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทย เพราะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีคุณค่ามากที่สุดที่ทุกคนควรจะต้องช่วยกันดูแลรักษาไว้ในความเป็นคนไทยอย่าให้วัฒนธรรมที่ดีของไทย ถูกอารยธรรมทางตะวันตก เข้ามารอบงำ

มากเกินไป ดังนั้น การพัฒนาอารยวัตถุและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ควรจะอนุรักษ์ของความเป็นไทยด้านวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน เช่น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ละพื้นที่ก็มีเอกลักษณ์ในความเป็นศิลปวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการ ควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ดังต่อไปนี้

เป้าหมายการก่อสร้างเสนาสนะเพื่อบริการสังคม

วัตถุประสงค์การก่อสร้างเสนาสนะเพื่อถวายแก่พระสงฆ์

นโยบายการก่อสร้างเสนาสนะให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม

การก่อสร้างเสนาสนะเพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม

การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การมีวัตถุประสงค์ด้านการสาธารณูปการเพื่อแก้ไขปัญหาความแตกต่างของแต่ละวัดนั้น โดยพระสังฆาธิการได้การศึกษาเป็นเรื่องราว เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการตามเจ้าคณะสังการ การมีเป้าหมายด้านการสาธารณูปการเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าคณะที่ได้สั่งการลงมาตามลำดับขั้นตอน การมีวิสัยทัศน์ด้านการสาธารณูปการเพื่อดำเนินการตามกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และตามขั้นตอนของกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม การมีพันธกิจของพระสังฆาธิการ ดำเนินการดูแลรักษา กฎระเบียบ แบบแผนการปฏิบัติงานในเขตการปกครองของตน และมีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านการสาธารณูปการของวัดต่างๆ ที่ตนรับผิดชอบ การมีนโยบายในการนำแผนงานต่างๆ ลงไปปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด

ด้านมรรค มรรคคือแนวทางการพัฒนาการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการควรจะต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับ บัญชีรายจ่ายอย่างเป็นระเบียบ โดยเฉพาะการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายเป็นรายเดือน และการสรุปบัญชีรับจ่ายเป็นรายปี จะได้มีความชัดเจนว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร ควรจะต้องมีหลักฐานในการรับ การจ่ายมีที่มาที่ไป ในกรณีที่วัดมีรายได้ที่รับจากการบริจาค ก็ควรจะต้องนำเงินไปฝากธนาคาร และควรจะต้องฝากในรูปแบบมีคณะกรรมการอย่างน้อยสามคนห้าคนขึ้นไป เวลาที่จะทำการเบิกจ่ายจะต้องมีคณะกรรมการเบิกจ่ายอย่างน้อยสองในสามหรือสามในห้าคน เป็นต้น และหนึ่งในนั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นคณะกรรมการด้วยโดยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อจะได้แสดงความบริสุทธิ์ในการทำงานของพระสังฆาธิการ นอกจากนั้น การควบคุมการเงินและบัญชีรายรับ รายจ่ายของแต่ละวัดนั้น ที่ถูกต้องที่สุดจะต้องมีเจ้าอาวาสโดยตำแหน่งและไวยาวัจกร หรือคณะกรรมการการเงินโดยตรงของวัด มาช่วยกันดูแลรับผิดชอบร่วมกัน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายรับ

รายจ่ายในแต่ละเดือน และสรุปเป็นรายปี นำเสนอตามลำดับชั้น รายงานไปที่สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัดนั้นๆ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม ดังต่อไปนี้

กำหนดแนวทางการก่อสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็น

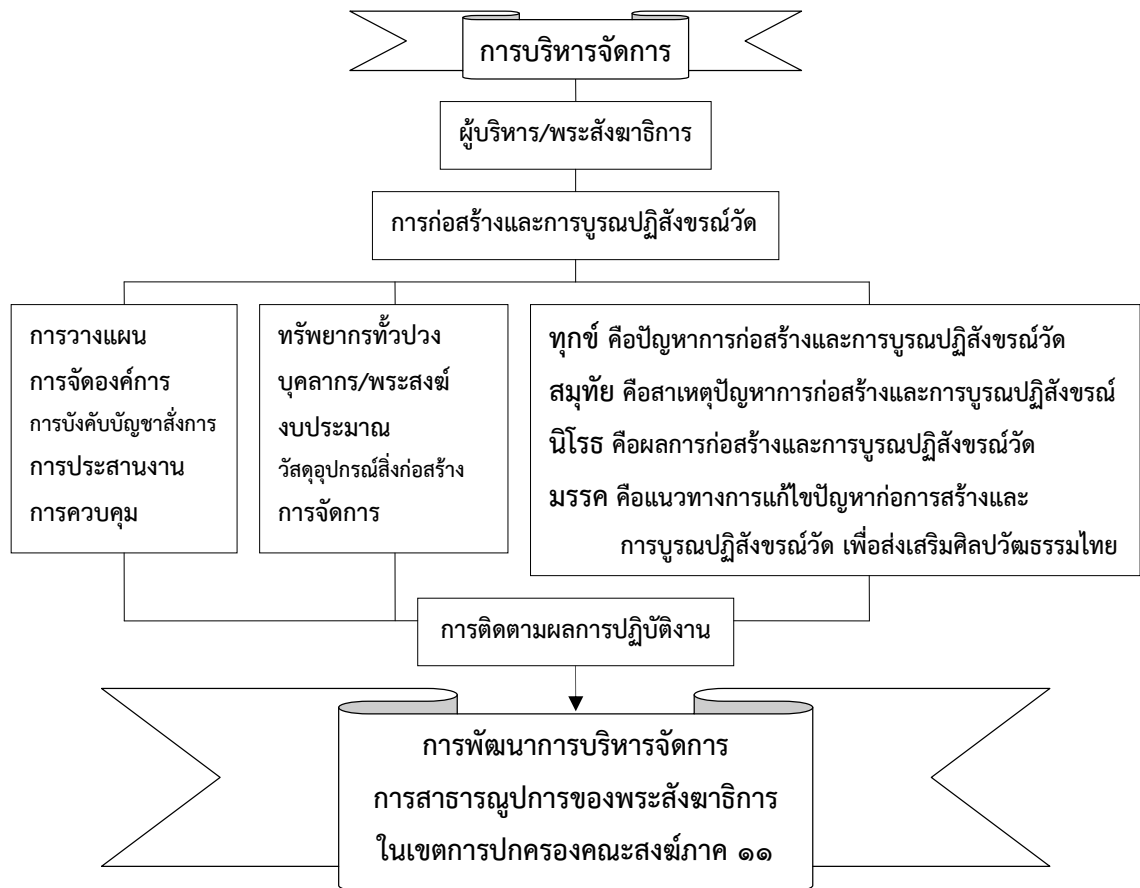
วางแผนการก่อสร้างเสนาสนะให้เหมาะสมกับงบประมาณ

แก้ไขปัญหาการก่อสร้างเสนาสนะด้วยหลักการและวิธีการ

กำกับดูแลการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ให้ถูกต้อง

ส่งเสริมการก่อสร้างเสนาสนะด้วยกฎระเบียบและข้อจำกัด

ข้อเสนอแนะ พระสังฆาธิการผู้บริหารการสาธารณูปการควรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งอนุโลมและปฏิโลม เช่น การก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ หอระฆัง ถูกต้องตามรูปแบบการพัฒนาการสาธารณูปการที่ต้องการ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น ศาลาการเปรียญ ศาลาสวดศพ ฌาปนสถานหรือเมรุ กุฏิสงฆ์ ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ บริเวณกำแพงวัด ประตูเข้า-ออกวัด ป้ายชื่อวัด ที่ถูกต้องตามรูปแบบการสาธารณูปการนั้น และตามกฎระเบียบ การมีกลยุทธ์ในการทำงานเรื่องระบบไฟฟ้า ประปา ถนนภายในวัด พื้นที่ปลูกต้นไม้ พื้นที่กำหนดเก็บขยะมูลฝอย การรักษาความสะอาดวัด ตูรับบริจาคทรัพย์ การลงพื้นที่สำรวจการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ตามวัดต่างๆ เพื่อทราบกระบวนการทำงานที่เป็นเชิงรุกและเชิงรับ การที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำจังหวัดนั้นๆ ได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนเจ้าอาวาสในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุตามบทบาทหน้าที่และตามกฎระเบียบ

แผนภาพที่ ๔.๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
พระครูสมุห์ณัฐเสฏฐ์ อธิญาณ ๒๕๕๘,